

Schiller, Friedrich
Doijer, A. (Übers.)

Willem Tell

tooneelspel in vijf bedrijven

Bohn
Haarlem
1821

OTE
CHAPEL
291

8
36

Ys 22986 Rara
~~K 1564~~

~~22834~~

R

~~1903-15448~~

WILLEM TELL

TOONEELSPEL

IN VIJF BEDRIJVEN.

Uit het Hoogduitsch.

VAN

FR. V. SCHILLER,

IN DE VOETMAAT VAN HET OORSPRONKELIJKE

OVERGEBRACT.

DOOR

A. DOIJER Tz.

Te HAARLEM, bij
DE ERVEN FRANÇOIS BOHN.
MDCCCXXI.

VOORBERIGT.

Toen ik, nu ruim een jaar geleden, ter vervulling eener op mij genomene sprekkbeurt bij de Leijdsche Afdeeling der Maatschappij van fraaije Kunsten en Wetenschappen, eene Proeve voorlas over den Willem Tell van SCHILLER, en die proeve sedert in het 9.1e deel der Mnemosyne geplaatst werd, dacht ik nog weinig, dat eens mijne vertaling zelve van den Willem Tell, eene vrucht mijner tusschenuuren en enkel tot verpoozing van ernstiger bezigheden vermaardigd, het licht zou zien. Thans waag ik het, die vertaling mijnen Landgenooten aan te bieden, en schom ik mij van de verplichting kon ontslagen rekenen om over het oorspronkelijke mijn gevoelen te zeggen, als hebben de hetzelfde in de gemelde Proeve reeds medegedeeld, meen ik evenwel te mogen onderstellen, dat er onder mijne Lezers kunnen gevonden worden, die het mij zullen dank weten, wanneer ik bij deze gelegenheid mijne vroeger gemaakte aanmerkingen, als hier eigenlijk te huis hoorende, althans gedeeltelijk herhale. Zij kwamen op het volgende neer.

„Een groot Dichter onderscheidt zich al aanstonds door de gelukkige keuze van zijn onderwerp, en gelijk SCHILLER, blijkens vele van zijne stukken, deze verdienste in een hoogen graad bezat, zoo blijkt zulks ook inzonderheid uit het stuk, waar wij thans over handelen. Welk eene stof toch kan belangrijker zijn, of meer

geschiedt voor eene toneelmattige lehrdramm, den de daad van TELL, die den grond heeft gelegd tot het gebouw der Zwitsersche vrijheid. Deze daad, in menig gedenkstuk vereenigd, verplaatst ons terstond op een' dichtcrlijken bodem, in een land, waar de Natuur zich in krachtvolle schoonheid vertoont, en menschen vormde, die door den vasten ringmuur hunner hemelhooge bergen, voor de besmetting der weelde beveiligd, zich eeuwen lang onderscheiden mochten door eene schier aartsvaderlijke vrooheid en eenvoudigheid van zeden. Die menschen, dat volk roept zij voor onze verbeelding terug, zoo als het herstelde met edelen moed tegen het indringend geweld zijner dwingelenden, en door onbezweken volharding zich wist te handhaven in het bezit zijner duurgekogte vrijheid. Dit rijk en veelbelovend onderwerp heeft SCHILLER behandeld, zoo als men van een Dichter verwachten mocht, die door SHAKESPEAR vooral gevormd was. Hij heeft, in het 1ste, op het geleide van natuur en geschiedenis, een tafereel ontworpen, 't welk ons op dien bodem, in dien tijd, te midden van dat volk geheel verplaatst; door eene getrouwe karakter-schildering de edele eenvoudigheid der Zwitsersche zeden vertegenwoordigende, en eene eigenaardige stoutheid en kracht ontharende van de treffende natuurtooneelen, die Zwitserland alomwege aantrekt. Intusschen behoeft ik naauwelijks te herinneren, dat men hier geen werk verwachten mocht, naar de modellen der Grieksche kunst gevormd, veel minder eene navolging van Fransche zoogenoemde navoelingen der klassische oudheid; maar eene veredeling veel er van het geen men, sedert de herleving der Lettzen, met den naam van Romantische voorstelling beschoupt heeft; eene manier, die uit de school van Spanj's Tooneeldichters, een LOPE DE VEGA, een

CALDERON, en van den Engelschen SHEAKESPEAR vooral is voortgekomen. Om dus onzen Dichter geen onregt te doen, moet men uit dit bepaalde oogpunt een werk beschouwen, 't welk hij, om diezelfde redenen mischien, liever een Tooneel- of Schouwspel, dan een Treurspel heeft willen noemen."

„Bij het beoordeelen van dit werk voelt men zich dadelijk door deszelfs verhevene eenvoudigheid getroffen, en schoon 't waar is, dat de uitwerking, dien de Dichter voortbrengt, in de eerste plaats aan zijn onderwerp zelv' moet worden dank geweten, zal men echter zijne verdienste ook te dezen aanzien moeten erkennen, wanneer men in aanmerking neemt, dat meer dan één, even belangrijk, onderwerp uit de Geschiedenis voor het Tooneel bearbeid werd, 't geen wij oordeelen door de wijze van die bearbeiding zijne eigenlijke belangrijkheid verloren te hebben. Menig Dichter bezwijkt onder den rijkdom zijner stof: allen zijn in dit opzigt niet aan RACINE gelijk, die in zijn' *Britannicus* en *Athalie* tafereelen ontwierp, welke wij bewonderend ainstaren, zelfs met de Geschiedboeken, waaruit zij ontleend zijn, in de hand. SCHILLER behoort tot dezulken, die, wat deze bijzonderheid betreft, voor den Vorst van het Fransche Tooneel niet behoeven ondertedoen. Men leze, wanneer men hiervan wil overtuigd worden, het treffende en bezielde verhaal van 't Zwitserlands jongsten Geschiedschrijver, JOHANNES MULLER, de hoofdstukken, waar onze Dichter uit geput heeft (*); men keere vervolgens, geheel doordrongen van den hoogen Zwitserschen geest, dien

dit

(*) Men voelt, dat ik die *Geschiede der Schweizerischen Eigenschaften* van JOHANNES MULLER van Schaffhausen benut. Aan dit werk is SCHILLER veel verschuldigd, en ten bewijze zijner dankbaarheid heeft hij den beroemden Schrijver in zijn' *Wilhelm Tell* zelv' een

dit voortbrengfel van de eervwaardige Mufe der Gefchiedenis allerwege ademt, tot het werk van den laafften terug, dan zal men niet alleen zijne verdienfte erkennen, maar zich bewogen voelen, om met dubbele bewondering uit te weiden in zijnen Icf. En welke is hiervan de oorzaak? Geene andere, dan dat SCHILLER zich heeft weten te verheffen tot de hoogte van zijn onderwerp. Die Zwitfersche geest, waar ik zoo even van fprak, bezielde hem, toen hij Zwitferlands bevrijders ten tooneele voerde: hij zelf was in die oogenblikken Zwitfer, geheel ingedrongen in het wezen, in den eigenlijken aard zijner ft. Zoo fchreep hij den Willem Tell, en in deze vrucht van zijn fcheppend vernuft herkennen wij tot in de minfte bijzonderheid toe den getuigden bodem, waar zij uit gefproken is."

„Men voelt, dat zulk een gewoont niet kan of mag beoogd worden naar de ft. Lepten wetten, waarvoor Franfche Kunftregters, met den kelen, bereedeneerden BOILEAU aan 't hoofd, de wieken van den Tooneel-
dicht-

een gedankteeken willen flichten door aan STAUFFACHER de volgende woorden in den mond te leggen (zie Bebr. 1fte Toon. bl. 153 van de ver.)

„Een man, dien elk gelooft, JOHANNES MULLER,
„bragt van Schaakauten ons die tijding med."

Het zou misfchien niet onbelangrijk zijn, gelijk de Franfche Letterkunde eene uitgave van RACINE bezit, waarin, vooral met betrekking tot zijne gefchiedkundige ftukken, alle piazfen uit gewijde en ongewijde fchrijvers zijn aangewezen, van welke hij doorgaans zulk een heerlijk gebruik gemaakt heeft, zoo ook den *Willem Tell* van SCHILLER opzettelijk met MULLERS gefchiedenis te vergelijken; ik voor mij voelde mij daartoe wel opgewekt, maar vreezende deze uitgave door mijne aantekeningen te veel te zullen bezwaren, heb ik het ftever aan dieeren mijner Lezers, die er zelve lust en gelegenheid toe hebben, willen overlaten. Dit alleen meen ik nog te moeten zeggen, dat SCHILLER doorgaans tot in de minfte bijzonderheden toe aan de Gefchiedenis porrouw blijft: over zijne voornaamfte afwijking van de zelve, zal ik nader gelegenheid vinden te fpreken.

dichter besnoeid en niet zelden verlamd hebben ()*. SCHILLERS geest was te vrij, om zich naar hunnen, dikwerf willekeurigen, regel der drie eenheden, en andere dergelijke bepalingen meer, te kunnen voegen; hij voelde zich zelv' en zijn onderwerp boven dien dwang verheven; maar schreef zich andere, hoogere regels voor, waarvan hij met meer grond den indruk verwachten kon, dien hij wilde verwekken. Getrouwte navolging der veredelde Natuur, zie daar zijn hoofdregel, waaraan hij alle anderen ondergeschikt achtte, het doel, waartoe hij alles wilde doen te zamen werken. Hoe zou dit doel te bereiken geweest zijn, had hij zich aan eene strenge eenheid van tijd en plaats willen binden; wat was er van geheel zijn stuk geworden, wanneer hij binnen den engen omvang van eenen enkelen dag de rijke stof als met geweld had zamen gedrongen, of de vrije, steeds in de opene lucht levende, Zwitsers binnen de wanden van eenig bepaald vertrek? Waarlijk! hij wist beter te oordeelen over echte dichterlijke eenheid. Eenheid van indruk was bij hem alles; en deze heeft hij verwekt door ons een groot en belangrijk bedrijf zoo natuurlijk voor te stellen, dat hij ons alle tooneelwetten, dat hij ons de kunst zelve

(*) Dat er tegenwoordig onder de Fransche Critici gevonden worden, die zich over het willekeurig vernienigvuldigen der regels, en over den nadeeligen invloed daarvan op hunne Tooneel-poësie, zelfs uit de beste tijden, beklagen, bleek mij onlangs uit eene Recensie van LEMERCIER's *Cours de Littérature*, te vinden in de *Revue Encyclopédique* van 't jaar 1820, 5e Vol. 14e Livr. en 7e Vol. 19e Livr. De Schrijver van dit stuk, AMAURY-DUVAL, komt er onbewimpeld voor uit, dat de Franschen geen nationaal Tooneel bezitten: „de gewoonte” zegt hij „en onze gehechtheid aan de eenmaal vastgestelde tooneel-wetten beletten onze Treurspeldichters, eene nieuwe vlugt te nemen, of onbetreden wegen inteslaan. Vandaar dat onder ons de kunst altijd op dezelfde hoogte is en blijft; van daar dat wij ons ten onrechte verheffen op een Tooneel, welks meesterstukken zelden meer dan navolgingen zijn.”

ve schier vergeten doet, ons de wezenlijkheid voor oogen tooverende, en zijne personen zoo latende handelen en spreken, dat wij ons nauwelijks kunnen verbeelden, hoe zij anders zouden gehandeld of gesproken hebben, toen zij werkelijk leefden. Van dit beginsel uitgaande, heeft hij een geheel aangesteld, 't welk in alle deszelfs deelen het werk blijkt te zijn, niet, gelijk sommige zijner vroegere voortbrengselen (*), van een vernuft, dat zich nog vormt, dat zich zelv' en de middelen, waardoor het zijn oogmerk best bereiken kan, nog niet kent, dat dikwerf, in de keus van die middelen mistastende, gedrochten voortbrengt, die ons gevoel kwetsen, in stede van ons te treffen; maar van een vernuft, dat de hoogte zijner ontwikkeling bereikt heeft, dat zijne krachten kent, dat met vasten blik zijne stof overziet, dat die stof geheel meester is, dat haar weet te kneden in zulk een vorm, als alleen voor haar voegt. Zoo verschijnt ons SCHILLER in den Willem Tell, doordrongen van het eigenlijk karakter zijns onderwerps, als dat zich moest aanbevelen door eene verhevene eenvoudigheid. Het merk van dit karakter heeft hij allerwege op zijn werk gedrukt, zich zorgvuldig inhoudende van iets wat een' anderen geest zou ademen (†).

Een-

(*) Mag men niet de veruit ónlopende oordeelvellingen over SCHILLERS verdienste als Tooneeldichter daaraan ten deele toefschrijven, dat velen geen genoegzaam onderscheid maken tuschen zijne stukken van vroegeren en lateren tijd? Het zou onbillijk zijn, die wezenlijk onderscheid uit het oog te verliezen; want wie zal RACINE beoordeelen naar zijn *Thebaïde* en *Alexander*, of CORNILLE en VOLTAIRE naar de voortbrengselen van hunnen ouderdom! Gelukkig is in allen gevalle de Dichter, in wiens werken men eene gedurige toenadering tot de volmaaktheid mag opmerken, en die, gelijk SCHILLER, door een' vroegen dood bewaard wordt voor het verdonkeren van zijn eigen roem door het leveren van stukken, aan de vroegere vruchten van zijn vernuft niet beantwoordende; een gevaar, 't welk de beide laatstgenoemde Fransche Dichters niet ontgaan zijn.

(†) Bij deze gelegenheid zij 't mij vergund te herinneren, dat in den

Eenvoudig is de inrigting van het gansche stuk; ongedwongen ontwikkelt zich de handeling, ongedwongen gaat zij voort, en wekt gedurig meer en meer belangstelling; terwijl de middelen, waardoor de Dichter die belangstelling voortbrengt, enkel uit de stof zelve geput, nergens van elders ontleend zijn."

„Het Tooneel, waar wij ons op verplaatst vinden, is van die middelen het eerste, en niemand kan aan SCHILLER den lof weigeren, dat hij er zich van bediend heeft met eene meesterlijke hand. Zijn stuk speelt merendeels in de opene lucht, en telkens worden de vertooningen afgewisseld, om ons in verschillende schilderachtige tafereelen (geheel overeenkomstig den aard van het Romantische Drama) Zwitserlands natuur, Zwitserlands meren en gebergten voor oogen te stellen. In het gezigt van die trotsche gevaarten, de door God zelv' gegronde voormuren van het land der vrijheid, klinkt de stoute taal der Zwitsers dubbel schoon: en nergens verzuimt de Dichter de gelegenheid om in de gesprekken der handelende personen toespelingen op die natuur, en beschrijvingen van dezelve te laten invloeyen, die de begoocheling van zijne vertooningen voltooijen; terwijl zij der waarheid zoo getrouw zijn, zelfs volgens de getuigenis van reizigers, die Zwitserlands bodem met zijn stuk in de hand bewandelen, dat men ze, al was 't van een' ooggetuige, niet getrouwer kon verlangd hebben."

„In overeenstemming met dit middel heeft SCHILLER

een

den *Willem Tell* geen het minste spoor te vinden is van die wijsgeerige gevoelens en denkbeelden van SCHILLER, die niet slechts in zijne kleinere gedichten doorgaans doorstralen, maar welke hij zelfs in formige van zijne Dramatische stukken niet kan verloochenen; gelijk onder andere in den *Don Carlos*, waar zij in den Markies VAN ROSA een karakter vormen, welks wederja men vruchteloos in de eeuw van PHILIPS DEN II. zoeken zou.

een tweede in werking gebragt, dat den indruk, dien hij verwekken wilde, inzonderheid bepaalt: ik bedoel de naar het leven geteekende voorstelling van de zeden en het volkskarakter der Zwitsers. In dit opzigt vooral wekt zijne kunst onze hoogste bewondering, en in geen zijner vroegere voortbrengselen, de Maria Stuart mischien alken uitgezonderd, is die bewondering zoo onbepaald. Hier zien wij inderdaad, tot in de minste bijzonderheden toe, een bergvolk, dat door ondoordringbare ringmuren van de overige volken gescheiden, geene andere wereld dan zijne eigene kent. Gevormd door den bodem, waar het op leeft, en aan dien bodem gehecht met onverbreekelijke banden, onderscheidt het zich door eene eenvoudigheid, die ons de aartsvaderlijke tijden herinnert, en door eene edele vrijheidsmin, die uit elk zijner daden, uit elk zijner woorden spreekt. Deze beide trekken hebben de personen, die voor ons optreden met elkander gemeen; en welke wijzigingen de menschkundige Dichter aan ieders bijzonder karakter geven moge, in dit opzigt gelijken zij zich alle, als leden van een zelfde gezin. — Eenvoudigheid van zeden gaat steeds met gehechtheid aan het oude, en afkeer van al wat nieuw is, gepaard: dit nieuwe wilden 's Keizers Landvoogden den Zwitser opdringen; en hoe kon het anders, daar hun eigen gedrag een voorbeeld van overmoed en wulpschheid gaf, nog nooit welligt van zoo nabij gezien, of zij moesten zich in de oogen der nog onbedorvene Landlieden hatelijk maken: vooral toen zij zich onderstonden 's Volks geheiligde regten aanteranden, voegende bij hunne verachting van al wat goed en edel was, de overdragelijkste dwingelandij. Nu ontwaakte de vrijheidsmin, die aller harten door gloeide; de volksgeest, lang getergd, verhief zich met dubbele kracht van onder den druk; handiaaving van
vrij-

vrijdommen en oude zeden werd de leus, die allen vereenigde. Geen wonder dus, dat deze eenheid van beginsel eene gelijkvormigheid in de karakters deed ontstaan, die hier wel verre van te misprijzen, veeleer grootelijks te billijken is, als natuurlijk en uit den aard der zake voortgevloeid. De bedoelde gelijkvormigheid evenwel in het karakter der Zwitsers, eene bijzonderheid, die wij ook in onze geëerbiedigde Vaders ten tijde van den heiligen krijg tegen Spanje's geweld opmerken, belet den Dichter niet, aan elk zijner personen iets eigenaardigs te geven, 't welk hem van alle de overigen kennelijk onderscheidt. Eenvoudigheid van zeden en vrijheidsmin, zie hier de grondtoon, die allerwege heerscht, maar steeds dermate gewijzigd en afgewisseld, dat er de schoonste welluidendheid uit geboren wordt. Een enkel voorbeeld diene tot bewijs. Er treden in den Willem Tell drie Vrouwen op: GEERTRUID, de gade van STAUFFACHER; BERTHA, de beminde van RUDENZ; en HEDWIG, de dochter van FURST, aan TELL door den echt verbonden. Hoe schoon weet SCHILLER derzelver bijzonder karakter te onderscheiden, zonder ons uit het oog te doen verliezen 't geen zij met elkander gemeen hebben. Alle zijn zij vrouwen, en bepaaldelijk Zwitsersche vrouwen, de zaak der vrijheid gelijkelijk toegedaan. GEERTRUID echter, van hoogen moed bezield, vergeet hare eigene belangen voor het belang des lands; BERTHA zoekt beide te vereenigen, hare liefde dienende niet min dan haar volk; terwijl HEDWIG, de zachste van de drie, eene ware huismoe-der, die binnen den engen omvang van hare woning hare wereld vindt, alles, tot hare vrijheidsmin toe, vergeet, wanneer de veiligheid van man of kroost met eenig gevaar bedreigd wordt. Hier is eenheid aan verscheidenheid gehuwd; terwijl men bovendien de menschenkennis

van den Dichter bewonderen moet, die aan elk van deze vrouwen eene plaats toewijst, waar zij allcen overcenkomstig het groote plan van zijn Dichtstuk doelmatig kan werken. GREERTRUID slaat STAUFFACHER op zijde, om door haar vuur zijne bedachtzaamheid tot geestdrift te doen ontgloeijen; BERTHA wint RUDENZ voor de zaak des Lands; HEDWIG, de stille, edele HEDWIG, naast een man als TELL geplaatst, doet de stoutheid van zijn karakter te meer uitkomen, en herinnert ons telkens de gevaren, waar hij zich aan blootstelt; gevaren, welke zijne eigene onverschrokkenheid ons met hem zou hebben doen over 't hoofd zien."

„TELL zelf wordt door SCHILLER met sterksprekende trekken gemaald. Hij deelt niet in de eerste beraadslaging der drie Vrijheids-vrienden, ook is hij niet tegenwoordig bij den Landdag op de Rutli-weide (*), en nergens zien wij hem handelen in regtsfreeksche overeenstemming met de Eedgenooten. Hoe zeer ons dit bevreemden moge, werd het echter door het plan van den Dichter gebiedend gevorderd. Blijkbaar toch was zijn oogmerk, ons in den Hoofdpersoon van zijn stuk den onafhankelijken man te schetsen, die wel ten allen tijde gereed is, anderen uit gevaren te redden, maar die zelf geene gevaren kent, of waar ze hem bedriegen, aan eigene kracht en het vertrouwen op God genoeg heeft, om zonder iemands hulp ook het zwaarste van zich en de zijnen aftewenden. Hij kon, blijkens zijn eigen zeggen, (pag. 26 der vert.) niet lang-

(*) Dit laatste is eene afwijking van de Geschiedenis; blijkens MULLER was TELL een der Eedgenooten. Eene andere afwijking van belang bestaat daarin, dat SCHILLER, ten aanzien van de straf door GESSLER aan TELL opgelegd, (3de Bedr. 3de Toon.) de overlevering volgt: van deze zwarte proef, waar zijn vaderhart op gesteld werd, vindt men bij MULLER geheel geene melding; zij moet derhalve als historische daadzaak niet genoegzaam bewezen zijn.

langzaam wikkten of berekenen; doch moest er gehandeld worden, dan was hij de man, die niets ontzag. Dien slouten geest had hij te danken aan zijn hagchelijk bedrijf als jager op Zwitserlands bergen: daar had hij geluid, niets te vreezen, daar zwierf hij met zijn handboog rond, en voelde zich vrij, wat ook de Voogden elders ondernemen mogten. Geen wonder dus, dat hem, die nergens gevaar zag, ook het gevaar des Lands minder troef, of dat hij althans in geene beraadslagingen deelen kon, welke zijn' arm zouden geboeid hebben. Met dat alles evenwel wordt zijn karakter ons in diervoege voorgesteld, dat wij niet kunnen twijfelen, of de Verbodenen zouden in hem een krachtigen steun hebben gevonden, bijaldien zij hem opgeroepen hadden, om den laatste beslissenden slag te slaan."

Zie hier hoofdz. kelijk wat ik bij de bedoelde gelegenheid ten aanzien der kunstverdiensfe van den Willem Tell gezegd heb: ik voegde er bij, dat ik ook gaarne van de taal zou spraken, door SCHILLER aan zijne Personen in der mond gelgd, ten bewijze, hoe zij di. zelve edele eenvoudigheid ademt, welke men als een hoofdtrek in het karakter der Zwitsers opmerkt; hoe zij al'erwege door den toestand en de hartstogten van den spreker alleen gewijzigd wordt, zonder ooit de bijzondere gevoelens van den Dichter te verraden: of van de zamenfpraak, die teikens door levendigheid en gepaste afwisseling den natuurlijken toon op het schoonst weet te treffen: of van de versmaat eindelijk, die, hoe vreemd in'schien in onze ooren, den Dichter meer dan eenige andere in staat stelt, om met de meestmogelijke verscheidenheid, van het naïve der kinderlijke onschuld, door alle toonen heen, tot de bezielde uitboezeming van hevig bewogene driften op te klimmen: — maar gelijk ik mij toen bekorten moest,

zoo moet ik dit ook hier, al was het enkel om den Lezer de gelegenheid tot eigen oordeel niet verder te bene-
men: meent iemand, dat ik in dit opzigt reeds te ver-
gegaan ben, hij houde mij zulks als Vertaler ten goede,
en toetse voorts het billijke of onbillijke van mijne voor-
ingenomenheid aan het werk van SCHILLER zelv': gaarne
zal ik mij aan een bescheiden oordeel onderwerpen.

Nu nog een woord over mijne Vertaling. Ik zegt zoo
veel mogelijk aan het oorspronkelijke getrouw te blijven,
en meende daartoe ook de maat te moeten behouden, door
SCHILLER gebezigd; die maat is zeker onder ons niet
zoo gewoon als bij de Duitschers, maar ik weet niet,
waarom onze moedertaal er minder voor geschikt zou
zijn. Hiervan eene nieuwe proef genomen te zien, zal
men, vleije ik mij, in allen gevalle niet onbelangrijk
achten. Die deze uitgave met het Duitſche ſtuk verge-
lijkt, zal bevinden, dat ik hier en daar enkele berijm-
de regels in onberijmde heb overgebracht: doorgaans zal
men mij deze vrijheid wel willen vergeven; in den Voor-
zang alleen, die het Tooneelſpel opent, doet het mij
leed, het Rijm, dat de zangerigheid niet weinig bevor-
dert, te hebben moeten verwaarloozen; ik wilde dit even-
wel liever doen, dan door eene ſtijve en gedwongene ver-
taling het oorspronkelijke nog wezenlijker te benadeelen.

Word ik voor het overige geoordeeld, in deze overbren-
ging niet geheel ongelukkig geſlaagd te zijn, dan zal
ik mij nimmer beklagen, den raad der zulken gevolgd te
hebben, die mij tot derzelver uitgave zогten te bewegen.

Leijden
Juni 1821.

DE VERTALER.

PER.

P E R S O N E N.

HERMAN GESSLER, *Rijksvoogd in Schwijtz en Uri.*

WERNER, *Vrijheer van Attinghuizen, Baanderheer.*

ULRICH VAN RUDENZ, *zijn Neef.*

WERNER STAUFFACHER,

KOENRAAD HUNN,

ITEL REDING,

HANS AUF DER MAUER,

JURRIEN IM HOFE,

ULRICH, *de Smit,*

JOOST VAN WEILER,

WOUTER FURST,

WILLEM TEL,

ROSSELMAN, *de Pastoor,*

PETERMAN, *de Koster,*

KUONI, *de Herder,*

WERNI, *de Jager,*

RUODI, *de Viscber,*

ARNOLD VAN MELCHTHAL,

KOENRAAD BAUMGARTEN,

MEIJER VAN SARNEN,

STRUTH VAN WINKELRIED,

KLAAS VAN DER FLUE,

BURKHARD AM BUHEL,

ARNOLD VAN SEWA,

PFEIFFER VAN LUCERN.

KUNZ VAN GERSAU.

JENNY, *Vischersknaap.*

SEPPI, *Herdersknaap.*

Landlieden uit Schwijtz.

uit Uri.

uit Unterwalden.

GEERTRUID, *Huisvrouw van STAUFFACHER.*

HEDWIG, *Huisvrouw van TELL, Dochter van FURST.*

BERTHA VAN BRUNER, *eene rijke Erfdochter.*

ARMGART,
 MAGTELD,
 ELSBETH,
 HILDEGARD,
 } *Boerinnen.*

WOUTER.
 WILLEM,
 } *Kneapen van TELL.*

FRIESHART,
 LEUTHOLD,
 } *Soldaten.*

RUDOLF DER HARRAS, *Stalmeester van GESSLER.*

JOHANNES PARRICIDA, *Hertog van Zwaben.*

STUSSI, *de Veldwachter.*

DE VELDWÄCHTER VAN URI.

EEN RIJSBODE.

OPZIGTER OVER DE HEERENDIENSTEN.

METSELAARSBAAS, METSELAARS en OPPERLIEDER.
OMROEPER.

RUITERS van GESSLER en LANDENBERG.

Veel LANDLIEDEN, MANNEN en VROUWEN uit de
Woudsteden.

WILLEM TELL.

TOONEELSPEL.

EERSTE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

Hooge rotoever van het Meer der vier Woudsteden tegen over Schwiltz. Het Meer maakt eene bogt landwaarts in: niet ver van den oever staat eene hut; een vischer-knaap roeit in eene boot. Over het Meer heen ziet men de groene weiden, dorpen en hoeven van Schwiltz in den heideren zonneschijn liggen. Ter linker hand van den aanschouwer vertoonen zich de toppen van den Hack-berg in wolken gehuld; regts, ver op den achtergrond, ziet men de ijbergen. Voor dat de goetdijn opgehaald wordt, hoort men den koezang en het welhuidend klinken der vee-klokjes, dat nog eenigen tijd na het openen des tooneels voortduurt.

DE VISSCHERSKNAAP zingt in de boot.
(*Wijze van den koezang.*)

Hoe lacht nu het Meer, en noodigt tot baden;
Een knaapje sliep in aan zijn groenenden oever;
Diar hoort hij een speeltuig,
Als fluiten zoo zoet,
Als Engelen stemmen
In Edens plantsoen.

A

En

En naauwlijks ontwaakt hij met zalig gevoel,
 Of 't water omspoelt hem de zwellende borst,
 En een stem uit de diepte
 Roept: knaap! gij zijt mijn!
 Ik lokke den slipper,
 En trek hem omlaag.

EEN HERDER (*op den berg.*)

(*Variatie van den koezang.*)

Gij velden vaartwel!
 Gij zonnige weiden!
 De Herder moet scheiden,
 De zomer is heen.
 Vaartwel nu gij Bergen! eens keren wij weder,
 Als 't lied van den Leenwerik sijgt naar den Hemel,
 Als de aarde zich toot met jeugdig gebloemt',
 De bronnen weer vlieten in 't Lente seizoen.

Gij velden vaartwel!
 Gij zonnige weiden!
 De Herder moet scheiden,
 De zomer is heen.

EEN ALPENJAGER (*vertoont zich aan de overzijde
 op de steilte van eene rots.*)

(*Tweede variatie.*)

Hoe d'ond'ren de hoogten, hoe daveret de grond!
 Geen duizelend pad kan den jager doen beven;
 Hij treedt onbekommerd
 Op velden van ijs;
 Daar prikte nooit Lente,
 Daar groende nooit loof.

En

En onder zijn voeten een nevelig meer,
 Herkent hij de steden der menschen niet meer:

Door 't scheuren der wolken
 Aanschouwt hij den grond;
 Diep onder de wat'ren
 Het groenende veld.

*(Het landschap verandert zich, men hoort in 't geheest
 te een dompig kraken, schaduwen van wolken vlieën
 over den grond.)*

RUODI *de vischer komt uit de hut, WERNI de jager
 klimt van de rotsen naar beneden, KUONI de her-
 der komt met eene melkkruik op den schouder:*
 SEPPi, *zijn koehoeder, volgt hem.*

R U O D I.

Kom, haast u, JENNIJ! Haal de boot aan strand.
 De graauwe Dalvoogd komt; reeds huift de wind,
 De Mijtensteen omhult zich met een damp,
 En vinnig blaast het uit den kouden hoek.
 De storm, geloof mij, zal niet lang meer toeven.

K U O N I.

't Zal reg'nen, Veerman. Mijne schapen scheren
 Met lust het gras, en Wachter krabt in de aarde.

R U O D I.

Dē vischen springen; zie, het waterhoen
 Duikt onder; ons genaakt een vreeslijk weder.

KUONI *(tot den knaap.)*

Zorg SEPPi, dat het vee zich niet verloopé.

S E P P I.

De bruine Lizel ken ik aan 't geluid.

A 2

KU-

W I L L E M T E L L;

K U O N I.

Dan zijn zij alle daar, die weidt het veld.

R U O D I.

Wat hebt ge een schoon geluid, dat klinkt regt vrolijk.

W E R N I.

En schoon is ook zijn vee — 't is 't uwe Landsman?

K U O N I.

'k Ben niet zoo rijk — het hoort mijn' Heer den Vrijheer
Van Attinghuizen, 't is mij toegeteld.

R U O D I.

Wat staat die koe de nette halsband schoon.

K U O N I.

Zij weet het ook, dat zij de drift moet leiden,
Onnam ik haar dien band, zij zou niet grazen.

R U O D I.

Wat snapt gij daar! een onverstandig dier —

W E R N I.

't Is ligt gezegd. Het dier heeft ook verstand;
Dat weten wij, die wilde geiten jagen,
Die zetten listig, als zij grazen gaan,
Een voorhoede uit, die spitst het oor, en waarschuwt
Met hellen schreeuw, wanneer de jager naakt.

R U O D I (*tot den Herder.*)

Drijft gij naar huis?

K U O N I.

't Geberg' is afgeweid.

W E R —

W E R N I.

Wel t'huis dan, Herder!

K U O N I.

't Zelfde wensch ik u;
Niet altijd keert men van uw' togten weder.

R U O D I.

Wat man komt ginds zoo haastig aangevlogen!

W E R N I.

Ik ken hem, 't is BAUMGARTEN van Alzellen.

KOENRAAD BAUMGARTEN (*ademloos binnen stuivende.*)

Om Gods wil Veerman! waar, waar is uw boot!

R U O D I.

Nu, nu, wat jaagt u zoo?

B A U M G A R T E N.

Kom, maak slechts los!
Gij redt mij van den dood! kom, zet mij over!

K U O N I.

Wat deert u, Landsman?

W E R N I.

Wie vervolgt u dan?

BAUMGARTEN (*tot den visfcher.*)

Ach, haast u! zij zijn reeds mij op de hielen!
De ruiters van den Voogd vervolgen mij;
Ik ben een man des doods, als zij mij vatten.

R U O D I.

Waarom vervolgen u de ruiters, Vriend?

B A U M G A R T E N.

Ach redt mij eerst, dan sta ik u te woord.

W E R N I.

Gij zijt met bloed bekleet, wat is er gaande?

B A U M G A R T E N.

Des Keizers Burgvoogd, die op Rosberg huisde —

K U O N I.

Ja, WOLFENSCHIESS! laat *hij* u dus vervolgen?

B A U M G A R T E N.

Hij kan geen kwaad meer doen; 'k heb hem geveeld.

A L L E N (*treden verschrikt terug.*)

God sta ons bij! wat hebt gij onderstaan?

B A U M G A R T E N.

't Geen ieder vrijman in mijn plaats zou doen!

Den schender mijner eer en mijner Vrouw

Heb ik mijn billijk huisrecht doen gevoelen.

K U O N I.

Heeft u de Burgvoogd in uwe eer getast?

B A U M G A R T E N.

Dat hij zijn vullen lust niet boeten kon,

Dat dank ik God, en 't s'cherp van mijne bijl.

W E R N I.

Hebt gij den kop hem met de Bijl gekloofd?

K U O N I.

O laat ons alles hooren; gij hebt tijd,

Eer hij de boot van 't strand heeft los gemaakt.

B A U M-

B A U M G A R T E N.

'k Had hout geveld in 't bosch, daar komt mijn Vrouw,
 De doodsangst op 't gelaat, en vliegt me in de armen.
 „De Burgvoogd” roept zij, „ligt bij ons in huis,
 Hij gaf mij last de badstoof te bereiden;
 Toen heeft hij mij tot onbetaamlijkheid
 Verzocht, 'k ontsprong hem, om u optezoeken.”
 Dit hoorend, vloog ik op, zoo als ik was,
 En heb hem met de bijl mijn dank betaald.

W E R N I.

Gij deed uw plicht, geen mensch kan u misprijzen.

K U O N I.

Die Woestaard vond zijn loon! hij heeft het lang,
 Reeds al te lang verdiend aan Unterwalden.

B A U M G A R T E N.

De daad werd rugtbaar, ik word nagezet:
 Terwijl wij spreken — God — verloopt de tijd —
(Het begint te donderen.)

K U O N I.

Kom, Veerman! spoed u, red den braven man.

R U O D I.

Neen, 't gaat niet. Zie, een vreeslijk onweer is
 In aantocht. Hij moet wachten.

B A U M G A R T E N.

Heil'ge God!

Dat kan ik niet, elk oogenblik is doodlijk —

K U O N I (*tot den vischer.*)

Vaar af met God! den naasten moet men helpen,
Ons allen kan hetzelfde lot bejeegen.

(*Donder en wind verhuyzen zich.*)

R U O D I.

De storm breekt los, gij ziet het Meer gaat hoog:
Ik kan niet sturen tegen wind en golven.

B A U M G A R T E N (*ohvat zijne kniën.*)

Ach, help mij, vriend! God zal het u vergelden.

W E R N I.

Het geldt zijn leven, Veerman! weiger niet.

K U O N I.

Hij heeft een huisgezin: zijn vrouw en kind'ren —
(*Het haalde donderslagen.*)

R U O D I.

Wat? ik heb ook een leven te verliezen,
'k Heb vrouw en kind als hij — Zie voor' u heen,
Hoe ginds de branding schuimt, hoe 't water woelt
En kookt, en 't zand omhoog werpt uit de diepte.
'k Zou gaarn den braven man het leven redden,
Maar gij ziet zelf, het is niet mogelijk meer.

B A U M G A R T E N (*nog op den kniën liggende.*)

Zoo moet ik vallen in mijns vijands hand,
Terwijl mijn oog de wijkplaats kan bereiken!
Ligt hoort men daar den toon van mijne stem:
Hier is de boot, die mij kon overvoeren,
En ik lig hulploos, niemand biedt mij redding.

K U O N I.

Wie is het, die daar komt?

W E R N I.

't Is TELL uit Burglen,

T E L L (*met den handhoog.*)

Wie is de man, die hier om hulpe schreit!

K U O N I.

Een huisman van Alzellen, die zijn eer
 Gewroken heeft, en WOLFENSCHIESS geveld,
 Des Keizers Burgvoogd, die op Rosberg huisde —
 De ruiters van den Voogd vervolgen hem,
 Den schipper smeekt hij, dat hij overvaar,
 Die vreest den zwaren storm, en wil niet varen.

R U O D I.

Daar ziet gij TELL, die voert den Helm-stok ook,
 Hij moge zeggen, of ik varen kan.
 (*Hevige donderslagen, het Meer bruist en schuimt.*)

K U O N I.

Zou ik mij in den muil der helle storten?
 Dat waagt gewis geen welbedachtzaam mensch.

T E L L.

De brave man denkt aan zich zelve 't laatste
 Vertrouw op God, en red, die redding smeekt.

R U O D I.

't Valt ligt van 't veilig strand zoo iets te raden:
 Hier is de boot, daar 't Meer! beproef het zelf!

T E L L.

Het Meer kan zich ontfermen, maar geen Landvoogd,
Beproof het, Veerman!

H E R D E R S e n J A G E R S.

Red hem, red hem, red hem!

R U O D I.

Al was 't mijn broeder of mijn eigen kind,
Het kan niet zijn. 't Is juist van daag Sint Simon,
Dan raast het Meer, het vordert dan zijn offer.

T E L L.

Geen ijdele woorden kunnen hier iets baten:
De tijd is kort, hulp moet den man geworden.
Spreek, Veerman, wilt gij varen?

R U O D I.

Neen! ik niet.

T E L L.

Wel aan, in Gods naam dan! geef hier de boot,
Ik wil 't beproeven met mijn zwakke krachten.

K U O N I.

Ha! brave TELL!

W E R N I.

Dat voegt den vromen Zwitser!

B A U M G A R T E N.

Mijn redder zijt gij en mijn Engel, TELL!

T E L L.

Ik red u wel uit handen van den Landvoogd,
Uit stormgevaren moet een ander redden.

Maar

Maar beter is 't, te vallen in Gods hand
 Dan in der menschen!

(tot den Herder.)

Landsman, wil mij i Vrouw
 vertroosten, als iets menschlijks mij bejagent:
 Ik heb gedaan, wat ik niet laten mogt.

(Hij springt in de boot.)

KUONI *(tot den vischer.)*

Gij zijt in 't varen uitgeleerd. Wat TELL
 Durft onderstaan, dat durfde gij niet wagen?

R U O D I.

Wel beetren wijken gaarne voor dien TELL;
 Gij vindt zijn weerga niet in 't gansch gebergte.

WERNI *(is op de rots geklommen.)*

Hij sloot reeds af. God help u, brave zwemmer!
 Zie, hoe het vaartuig op de golven danst!

KUONI *(aan den oever.)*

De vloed slaat over 't schip; ik zie 't niet meer.
 Doch neen, 't vertoont zich weder. Onvermoeid
 Werkt zich de wakk're stuurman door de branding.

S E P P I.

Daar zijn des Landvoogds ruiters: hoe zij jagen!

K U O N I.

Bij God! zij zijn 't! geen oogwenk schoot hem over.
(Eene troep ruiters van LANDENBERG.)

E E R S T E R U I T E R.

Den moorder eisch ik op door u geborgen.

T W E E -

T W E E D E R U I T E R.

Dit heen is hij gevlugt, gij redt hem niet.

K U O N I e n R U O D I.

Wien zoekt gij, mannen?

E E R S T E R U I T E R (*de boot ontdekkende.*)

Hla! wat Duivel zie ik!

W E R N I (*van de rots.*)

Zoekt gij den man in gindsche boot? — Rijdt toe!
 Als gij snel doordraaft, haalt gij ligt hem in.

T W E E D E.

Vervloekt! Hij is 't ontvlugt.

E E R S T E.

(*Tot de Herders en den Visscher.*)

Gij hielpt hem voort.

De straf ontgaat gij niet. — Verspooit de kudden!
 Geen hut blijve overeind, brandt alles af!

(*Zij snellen voort.*)S E P P I (*stuift hen na.*)

O mijne lamm'ren!

K U O N I (*volgt hem.*)

Hemel! mijne kudden!

W E R N I.

Die woestaards!

R U O D I (*de handen wringende.*)

Ach, zie neer ontfermend God!
 Van waar zal eens dit land een redder komen?
 (*Hij volgt de anderen.*)

T W E E.

T W E E D E T O O N E E L.

Te Stein in Schwijtz. Een Lindeboom voor STAUFFACHERS huis aan den Landweg, naast eene brug.

WERNER STAUFFACHER, PFEIFFER VAN LUCERN
(*treden op met elkander sprekende.*)

P F E I F F E R.

Heer STAUFFACHER! zoo als ik straks u zeide,
U binde nooit een eed aan Oostenrijk,
Als gij 't vermijden kunt. Blijf 't Rijk getrouw.
God helpe de oude v r j e i t u bewaren!
(*Hij drukt hem hartelijk de hand, en wil gaan.*)

STAUFFACHER.

Ei blijf toch, tot mijn' huisvrouw komt — gij zijt
Mijn gast te Schwijtz; ik de uwe te Lucern.

P F E I F F E R.

Heb dank! 'k moet bed n nog te Garsau zijn.
— Wat gij ooit moeilijks moogt te lijden hebben
Van uwer Voogden schraapzucht en geweld,
Verdraag het met geduld! 't kan ras verkeeren;
Ben and're Keizer kan aan 't Rijk geraken,
Heeft Oostenrijk u ééns, het heeft u voor altijd! "

(*Hij vertrekt. STAUFFACHER zet zich zwaarmoedig op eene bank onder den Lindeboom. Zoo vindt hem GEERTRUID zijne Vrouw, die hem nadert, en hem een tijdlang zwijgend aanziet.*)

G E E R T R U I D.

Zoo stil, mijn Vriend! ik ken u nauwlijks meer.
Reeds dagen lang zie ik het zwijgend aan,

Hoe

Hoe droeve nevels u het oog verduist'ren;
 Een stille kommer drukt u op het hart.
 Ei, zeg mij, wat u kwelt; ik ben uw' vrouw,
 Ik vorder *mijne* helft van uwe zorgen.

(STAUFFACHER *reikt haar de hand, en zwijgt.*)

Wat kan de reden zijn van uw verdrier?
 Gezegend is uw vlijt, uw heilstaat bloeit;
 Vol zijn uw' schuren, en uw' runderdrieten,
 Met al uw' paarden, glad en weldoorvoed,
 Zijn van 't gebergt' gelukkig weergekeerd,
 Om in uw' ruime stallen te overwint'ren.
 — Daar staat uw huis, een riddergoed gelijk;
 't Is nieuw van deugdzzaam hout met vlijt getimmerd,
 En naar de kunst geheel in één gevoegd;
 Door ruime vensters lacht de dag ons toe,
 Met bonte wapenschilden prijkt de muur
 En wijze spreken, die den wandelaar
 Doen toeven, om haar inhoud te bewond'ren.

STAUFFACHER.

Het huis staat hecht getimmerd en gevoegd,
 Maar ach — de grond is zwak, waarop wij bouwden!

GEERTRUID.

Mijn WERNER zeg mij, hoe verlaat gij dit?

STAUFFACHER.

'k Zat onlangs, zoo als nu, bij dezen boom,
 Het reeds volbragte vrolijk overdenkend;
 Daar kwam van Kussenacht, zijnen burg, de Voogd,
 Van wachten digt omsluwd, voorbij gereden.
 Hij toeft, en staart verwonderd op mijn huis:
 Fluks spring ik overeind, en treed eerbiedig,
 Zoo als 't behoort, den Ridder te gemoet,

Die

Die in dit land des Keizers hooge magt
 Vertegenwoordigt. „Wien behoort dit huis?“
 Zoo vroeg hij listig, want hij wist het wel;
 Maar ik bedwong mijn drift, en sprak hem toe:
 „Dit huis, heer Voogd, behoort mijn heer den Keizer,
 En u, en ook mijn leven” — toen hernam hij:
 „Ik ben Regent van 't land in 's Keizers plaats.
 Ik wil niet dat de boer zich huizen bouwe
 Naar eig'ne willekeur, en leve vrij,
 Als of hij heer in 't land was en gebieder.
 'k Heb vast besloten, u dat afteleren.” —
 Met deze woorden, trots mij toegevoegd,
 Reed hij daar heen, en liet mij gansch verlagen,
 Want ééns volbrengt hij, wat hij dreigend sprak.

G E E R T R U I D.

Mijn waarde Heer en Echtvriend! mag uw' Vrouw
 Een openhartig woord zich onderwinden?
 Des ed'len IBERGS dochter noem ik mij,
 Des rijp ervaarnen mans. Wij zusters zaten
 Eens in een' winter nacht de wol te spinnen,
 Toen bij mijn' vader zich 's volks Opperhoofden
 Verzamelden, de Perkamenten lazen
 Der oude Keizers, en 't belang des Lands
 In onderling gesprek behandelden.
 Opmerkzaam hoorde ik daar, in kloeke taal,
 Wat braven wenschen, wat de schrand're denkt,
 En stil heb ik 't in 't harte weggelegd.
 Zoo hoor dan nu, en merk op mijne rede,
 Want wat u kwelde, zie, dat wist ik lang.
 — De Landvoogd is u nijdig, zoekt uw' val;
 Uw werk toch is het, dat de Zwitser zich
 Aan 't nieuwe Vorsten huis niet onderwerpt,

Maar

Maar 't Rijk getrouw blijft naar der vad'ren wijs;
Zeg, WERNER, is 't niet zoo? ontveins het niet.

STAUFFACHER.

Zoo is 't; dat is de wrok, dien GESSLER voedt.

GEERTRUID.

Gij zijt hem in den weg; want hij misgunt u,
Dat gij op eig'nen erf als vrij man woont —
Hij heeft geen erf. Van 't Rijk en van den Keizer
Hebt gij dit huis in leen, gij moogt het toonen,
Gelijkt de Rijksvorst zijne landen toont;
Want boven u erkent gij geenen heer,
Dan slechts den eersten in de Christenheid. —
Hij is een jonger zoon van zijn geslacht,
Niets noemt hij 't zijne dan zijn riddermantel:
Van daar ziet hij 't geluk des braven mans
Met helschen nijd en schele blikken aan;
U heeft hij lang den ondergang gezworen —
Nog staat gij ongedeerd — zeg, wilt gij wichten,
Tot dat zijn booze lust zich aan u koelt?
De wakk're man voorkomt, wat hem bedreigt.

STAUFFACHER.

Wat kan ik doen, wat uitkomst in dez' nood!

GEERTRUID (*nader tredende.*)

Hoor mijnen raad. Gij weet, hoe in dit land,
Al wat regtschapen heet, zich over GESSLERS
Vermetelheid en schraapzucht lang beklaagt.
En 't lijdt geen twijfel, of men is ook ginds,
In Unterwalden en in 't land van Uri,
Den zwaren druk en 't harde dwangjk moede —
Want zoo als GESSLER hier, zoo draagt zich daar

Aan

Aan de overzij de woeste LANDENBERG —
 Geen' visfchers boot komt immer tot ons over,
 Die niet een nieuw geweld, een nieuw bewijs
 Van 's Landvoogds onderdrukking ons verkondigt.
 Des, dunkt mij, moesten eenigen van u,
 Die wel gezind zijn, stil te rade gaan,
 En overleggen, hoe men best van 't juk
 Zich vrijdt; Gods hulp zult gij niet vrucht'loos wachten.
 Hij zal de goede zaak genadig zijn —
 Hebt gij in Uri niet een gastvriend, spreek,
 Dien gij uw harte leed moogt openbaren?

STAUFFACHER.

O ja, veel brave mannen ken ik daar!
 En bovendien een aantal Edellieden,
 Die ik vertrouwen kan al wat ik denk.

(Opstaande.)

Vrouw, wat gevaarlijke gedachtenstorm
 Wekt ge in mijn stille borst door uwe taal!
 Het diepst van mijn gemoed legt gij mij bloot,
 En wat uw man nog naauwlijks durfde denken,
 Dat spreekt gij uit, ligtzinnig, onbedacht.
 — Hebt ge ook berekend, wat gij thans mij raadt?
 De wilde tweedragt met het zwaardgekleetter
 Lokt gij vermetel naar dit vreedzaam dal —
 Wij zouden 't wagen, wij, de zwakke Herders,
 Te kampen met de Heeren dezer aard!
 Dat is het slechts, waarop zij gretig wachten,
 Om tegen ons en 't onze lostelaten
 De wilde horden hunner Oorlogsmagt;
 Die straks den voet ons op den nek zou zetten,
 En onder schijn van billijke kastijding
 De aloude vrijheids brieven zou verscheuren.

B

GEER

G E E R T R U I D.

Ook gij zijt Mannen, die de bijl kunt zwaaijen,
O twijfel niet, wie moed heeft, dien helpt God!

S T A U F F A C H E R.

Ach, Vrouw! de krijg is een verschriklijk ondie,
Ilij velt verwoed den Herder met zijn' kudde.

G E E R T R U I D.

Men moet zich troosten, wat van boven komt;
Geen edel hart kan ongelijk verdragen.

S T A U F F A C H E R.

Dit nieuwgebouwde huis is thans uw lust:
Het zal door 't Oorlogsvuur in asch verkeerem.

G E E R T R U I D.

Voelde ik mijn hart geboid aan tijd'lijk goed,
Ik zou met eigen hand dien brand onttrekem.

S T A U F F A C H E R.

Verdoolde, gij geloofst aan menschlijkheid!
De krijg spaart zelfs den teed'ien zuig'ling niet.

G E E R T R U I D.

De onschuldige vindt steeds een vriend in God!
— Zie voor u, WERNER, zie niet achterwaarts.

S T A U F F A C H E R.

Wij Mannen kunnen dapper vechtend sterven;
Maar, Vrouwen! welk een lot zal 't uwe zijn?

G E E R T R U I D.

Den zwaksten zelfs blijft steeds een uitweg open;
Eén sprong van deze brug, dan ben ik vrij.

S T A U F-

STAUFFACHER (*haar in de armen vallende.*)

Die zulk een hart aan zijnen boezem drukt,
 Kan moedig voor zijn haard- en ekkel vechten;
 Hij vreest den Keizer, of zijn' krijgsmagt niet —
 'k Vaar onverwijd naar 't land van Uri over;
 Een gastvriend heb ik daar, Heer WOUTER FURST,
 Die over deze tijden denkt als ik.
 Ook vind ik daar den ed'len Baanderheer
 Van Attinghuis — hoewel van hoogen stam,
 Mint hij het volk, en eert de aloude zeden.
 Met beiden pleeg ik raad, en overleg,
 Hoe wij 'slands vijand moedig weerstand bieden —
 Vaarwel — en ben ik ver, wil gij, mijn' Vrouw!
 Met kloeken zin het huisbestuur dan voeren —
 Hem, die Gods huis in bedevaart bezoekt,
 Of vromen Monnik, die voor 't Klooster zamelt,
 Beveel ik aan uw' zorg, onthaal hen mild.
 STAUFFACHERS huis verbergt zich niet. Het staat
 Digt aan den landweg; 't is een gastvrij dak
 Voor alle wandelaars, die herwaarts komen.

(*Terwijl zij zich naar den achtergrond begeven,
 treedt WILLEM TELL met BAUMGARTEN voor op
 het tooneel.*)

T E L L (*tot BAUMGARTEN.*)

Mij hebt gij thans, mijn Vriend, niet langer noodig;
 Ga naar het gindsche huis, daar woont STAUFFACHER,
 Een toeverlaat en vader der bedrukten.
 — Maar zie, daar is hij zelf — kom volg mij slechts.

(*Terwijl zij tot hem gaan, verandert het tooneel.*)

D E R D E T O O N E E L.

Open plaats bij Altorf. Op eene hoogte op den achtergrond wordt aan eene vesting gebouwd. Het werk is reeds zoo ver gevorderd, dat de vorm van het geheel zichtbaar is. De achterzijde is voltooid, aan de voorzijde wordt nog gewerkt. Men ziet de steigers opgericht, waar langs het werkvolk op en neder klimt. Boven op het dak hangt de Leijendekker. Alles is in beweging en druk aan het werk.

OPZIGTER, METZELAARSBAAS, METZELAARS EN
OPPERLIEDEN.

DE OPZIGTER (*duijft met zijn staf de arbeiders voort.*)

Het schoften duurt te lang. Komt! voert de steenen,
Voert kalk en water aan! zoo kan de Voogd,
Wanneer hij komt, het werk gevorderd zien —
Fris aan den arbeid — Zie, dat kruipt als slakken.

(*Tot twee Opperlieden, die steenen aandragen.*)

Is dat geladen? Laadt een dubbel-tal!
Dagdieven zijt gij, die uw' Heer besteeft!

EERSTE METZELAAR.

Het is toch hard, dat wij met eigen hand
Voor 't Slot, dat ons bedwingt, de steenen dragen!

DE OPZIGTER.

Wat mompelt gij? gij zijt een bende schelmen;
Gij deugt tot niets, dan om het vee te melken,
En op de bergen werkloos rond te zwerven.

EEN OUD MAN. (*gaat zitten*)

Ik kan niet meer.

DE OPZIGTER (*grijpt hem bij de kraag.*)

Fris aan den arbeid, Oude!

E E R.

EERSTE METSELAAR.

Hebt gij dan geen gevoel, zijt gij geen mensch,
Dat gij den grijze, die naauw voort kan, drijft
Tot harden Heerendienst?

METSELAARSBAAS *en* METSELAARS.

Dat schreit ten Hemel!

O P Z I G T E R.

Doet gij wat u betaamt, ik doe *mijn* plicht.

TWEEDE METSELAAR.

Mijnheer, hoe zal men eens de vesting noemen,
Die men hier bouwt?

O P Z I G T E R.

Dwing-Uri zal zij heeten,
Want zie, dit is het fuk, dat u bedwingt.

METSELAARS.

Dwing-Uri!

O P Z I G T E R.

Nu, wat staat gij daar en lagcht?

TWEEDE METSELAAR.

En met dat huisje dáár wilt ge Uri dwingen?

EERSTE METSELAAR.

Ik vrees, gij zoudt van deze Mollenhoopen
Een aantal noodig hebben, eer ge een berg,
Als een der kleinsten in dit land, zaagt rijzen!

(*De Opzigter gaat naar den achtergrond.*)

- METSELAARSBAAS.

Den hamer werp ik in het diepst van 't Meer,
Die mij gediend heeft bij dit vloekgebouw.

TELL en STAUFFACHER treden op.

STAUFFACHER.

Ach, had ik nooit geleefd, om dit te zien.

T E L L.

't Is hier niet goed te zijn. Kom gaan wij verder.

STAUFFACHER.

Ben ik in Uri hier, in 't land der vrijheid?

METSELAARSBAAS.

Den kelder, Heer! dien had gij moeten zien,
In gindschen toren; hij, die daarin woont,
Hooft nooit, geloof mij vrij, den haan weer kraaijen!

STAUFFACHER.

O God!

METSELAARSBAAS.

Zie deze binten aan, zie deze balken;
Zij staan gebouwd als voor eene Eeuwigheid!

T E L L.

Wat handen bouwden kan de hand verbreken.
(naar de bergen wijzende.)

Dat huis der vrijheid heeft ons God gegrond.

(Men hoort een' trommel roeren, er komen mannen,
die een' hoed op een' staak dragen, hen volgt
een omroeper: vrouwen en kinderen loopen ver-
ward door een.)

EERSTE METSELAAR.

Wat of die trommel daar beduidt?

METSELAARSBAAS.

Waartoe

Die Vastenavondsoptocht met dien hoed?

OMROEPER.

Uit naam des Keizers! hoort!

METSELAARS.

Stil, laat ons hooren!

OMROEPER.

Gij volk van Uri! ziet gij dezen hoed?
 Straks wordt hij op een' staak ten toon gesteld,
 Midden in *Altoif* op een open plaats:
 En ieder hoore thans des Landvoogds wil.
 Dien hoed worde eer bewezen als hem zelf,
 Men zal hem groeten met het hoofd ontbloot,
 En met gebogen knie — dit zal den Keizer
 Een schuldig blijk van onderwerping zijn.
 Hij, die 't gebod onzinnig durft verachten,
 Verliest zijn lijf en goed.
*(Het volk lacht overluid, de trommel wordt ge-
 roerd, zij gaan verder.)*

EERSTE METSELAAR.

Daar heeft de Voogd

Dan weer iets ongehoords vóór ons verzonnen!
 Wij, krûpend in het stof, een hoed vereeten!
 Nog nooit vernamen wij iets dergelijks,

METSELAARSBAAS.

Wij onze kniën buigen voor een hoed!
 Gewis hij spot met welgezinde lieden.

EERSTE METSELAAR.

Zoo 't nog des Keizers kroon was! maar het is,
 De hoed van Oostenrijk; ik ken hem wel,
 Ik zag hem boven 't vorstelijk gestoelt,
 Waar elke Leenman zijnen Leenheer huldigt.

METSELAARSBAAS.

De hoed van Oostenrijk! weest op uw hoede,
 Het is een strik, om ons en 't land te vangen!

METSELAARS.

Geen eerlijk man zal ooit dien sinaad gedoogen,

METSELAARSBAAS.

Komt plegen wij met onze Vrienden raad,
(Zij verwijderen zich.)

TELL *(tot STAUFFACHER.)*

Gij weet nu wat ons toeft. Vaarwel Heer WERNER!

STAUFFACHER.

Waar wilt gij heen? Ach, ga zoo niet van hier.

TELL.

Vaarwel! Mij roept mijn' Vrouw en kroost naar huis,

STAUFFACHER.

Mijn hart is vol, het wil zich mededeelen.

TELL.

Het volle hart ontlast zich niet door woorden.

STAUFFACHER.

Maar woorden kunnen ons tot daden brengen.

TELL.

Geen daad blijft over dan geduld en zwijgen.

STAUF.

STAUFFACHER.

Wie kan verdragen wat onlijd' ijk is?

T E L L.

Nooit ziet men strenge Meesters lang regeren,
 — Als zich de wind verheft uit zijne holen,
 Bluscht men de vuren uit; dan zoekt de Schipper
 Een veil'ge 'haven, en de zwaarste storm
 Strijkt over de aarde zonder leed te doen.
 Een ieder leve stil, en hou' zich t'huis;
 Want vrede gunt men hem, die vreedzaam is.

STAUFFACHER.

Gij dwaalt.

T E L L.

De slang bijt nimmer ongetergd.
 Zij zullen 't eindelijk wel moede worden,
 Als zich het land maar stil en rustig houdt.

STAUFFACHER.

Wij konden veel, wanneer wij éénig wren.

T E L L.

Bij schipbreuk helpt mijn eigen arm mij 't best,

STAUFFACHER.

Gij kunt zoo koel het Vaderland verlaten?

T E L L.

Men rekent slechts op eigen krachten zeker.

STAUFFACHER.

Een naauw verbond kan zwakken magtig maken.

T E L L.

Staat hij *alleen*, dan is de sterke 't sterkst.

B 5

STAUF.

STAUFFACHER.

Zoo mag de goede zaak op u niet reeknen,
Wanneer de nood ons dwingt tot regenweer?

TELL (*geeft hem de hand.*)

TELL durst een Lam uit 's afgronds kaken redden,
En zou hij dan zijn' Vrienden zich onttrekken?
Maar *wat* gij doet, 'k blijft buiten uwen raad.
Ik kan niet langzaam wikken of bereeknen;
Hebt gij mij noodig tot een' floute daad,
Dan roep mij op, gij zult mij vaardig vinden.

(*Zij yertrekken langs verschillende wegen.
Er ontstaat eensklaps eene opschudding
bij de steigers.*)

METSELAARSBAAS (*toeschietende*).

Wat is er gaans, wat drijft het volk bijeen?

EEN METSELAAR (*komt buiten en roept*)

De Leijendekker is van 't dak gestort.

BERTHA (*sluift binnen met Gevolg.*)

Is hij verpletterd? Redt hem, redt hem, helpt,
Zoo hulp nog mooglijk is — ziet, hier is goud —
(*Zij werpt hare juweelen onder het volk.*)

METSELAARSBAAS.

Ga met uw goud — Met goud doet ge alles af:
Hebt ge eerst den vader van zijn kind gescheurd,
Den man van zijne vrouw, en eind'loos jammer
In 't kind gebragt, dan strooit gij goud tot troost —
Wij leefden vrolijk eer gij herwaarts kwaamt,
Gij hebt vertwijfeling bij ons ingeleid.

BER-

TOONEELSPEL.

27

BERTHA (*tot den Opziener, die terugkomt.*)

Hij leeft!

(*De Opziener schudt het hoofd.*)

Onzalig Slot, met vloek gebouwd,

Gij wordt door vloek en wanhoop eens bewoond!

VIERDE TOONEEL.

(*De woning van WOUTER FURST.*)

WOUTER FURST en ARNOLD VAN MELCHTHAL,
treden te gelijk op van verschillende zijden.

MELCHTHAL.

Heer WOUTER FURST!

FURST.

Als men ons eens verraste!

Blijf waar gij zijt. Het is hier vol verspieters.

MELCHTHAL.

Spreek, Vriend! Brengt gij mij niets uit Unterwalden?

Niets van mijn' Vader? 't Is niet uittehouden,

Als een gevang'ne werkloos hier te liggen.

Wat heb ik dan zoo schendig onderstaan,

Dat ik als moordenaar mij dus verberg?

Den onbeschofte, die bestond, mijne osen,

Het schoonste paar, van uit den ploeg te spannen,

En voor mijne oogen naar den Voogd te drijven,

Heb ik den vinger met mijn staf verplet.

FURST.

Gij waart te driftig. 't Was des Landvoogds bode,

Hij was gezonden door uwe Overheid.

Gij

Gij hadt de straf verdiend; het was uw plicht,
Hoe zwaar zij was, haar zwijgend te ondergaan,

M E L C H T H A L.

Ondraag'lijk was het bits en tergend woord
Des onbeschaamdens: „Als de boer zijn brood
„Wil eten, dat hij zelf de ploegschaar trekke!”
Diep griede 't mij, den deugeniet mijn' osfen,
Die schoone dieren, stout te zien ontspannen;
Zij brulden luid, als hadden zij gevoel
Van 't schendig stuk, en stieten met de hoornen;
Toen zwol mij 't hart van onbedwingbren toorn,
Mij zelf geen meester meer, sloeg ik den bode.

F U R S T.

Ach naauw bedwingen wij ons eigen hart,
Hoe zal de drift der jeugd zich dan betoemen!

M E L C H T H A L.

'k Beklaag mijn' armen Vader — de oude man
Is hulpbehoevend, en zijn zoon is ver.
Hij loopt den Voogd in 't oog, om dat hij steeds
Voor vrijheid en voor 't regt gestreden heeft.
Zij zullen vast zijn grijsheid niet ontzien:
En wie, wie zal voor 't onregt hem beschutten?
— Mij dreige wat het zij, ik moet hem zien,

F U R S T.

Bedwing uw drift als man, en wacht geduldig,
Tot dat wij iets uit Unterwalden hooren.
— Daar wordt geklopt, vertrek — Een bode ligt
Des Landvoogds — Ga van hier — Gij zijt in Uri
Niet veilig voor de wraak van LANDENBERG;
Want onze Voogden reiken zich de handen.

M E L C H T

MELCHTHAL.

Ach! volgden *wij* hun voorbeeld —

FURST.

Ga, mijn Vriend!

Ik zal u roepen, als 't hier veilig is.

(MELCHTHAL verwijdert zich.)

Beklagenswaardige! ik vrees, u toeft

Meer dan mijn mond u zeggen durft. — Wie klopt?

Wordt slechts de deur geroerd, dan ducht ik onheil.

Verraad en argwaan loeren allerweeg;

Tot binnen in de huizen dringen zich

De boden des gewelds; haast komt de tijd,

Dat wij ook hier aan slot en grendel denken.

*(Hij doet open en treedt verschrikt terug, daar hij**WERNER STAUFFACHER voor zich ziet.)*

Wat zie ik! Gij, Heer WERNER! nu, bij God!

Gij zijt me een waarde gast — Geen beter man

Is over mijnen drempel nog getreden.

Zijt welkom, driewerf welkom in mijn huis!

Wat voert u herwaarts heen? Wat zoekt ge in Uri?

STAUFFACHER *(hem de hand reikende.)*

De aloude tijden, en de aloude Schwijtz.

FURST.

Die brengt gij met u mee, mijn brave Vriend!

Uw aanblik doet mij goed, verwarmt mij 't harte,

— Kom, zet u, WERNER — ik verlang te hooren,

Hoe gij vrouw GEERTRUID, rijkbegaafde dochter

Van wijzen IBERG, bij 't vertrek verliet.

Van alle wand'laars uit het Duitſche land,

Die over Meinraadszell Itaaljes bodem

Bezoeken, zegent elk uw gastvrij dak —

Maar

Maar komt gij nu regtstreeks van Fluelen hier,
En hieldt gij onder weg u nergens op,
Eer zich uw voet op mijnen drempel zette?

STAUFFACHER (*zet zich.*)

'k Heb iets gezien, iets vreemds, iets onheilspellends;
Een werk dat ied'ren brave sidd'ren doet.

F U R S T.

Daar zaagt gij heel ons leed met éénen blik.

STAUFFACHER.

In Uri is nog nooit zoo iets gezien —
Bij menschen heugen was geen Dwangslot hier;
Geen woning was gesloten, dan het graf.

F U R S T.

Ja 't is een graf der vrijheid, anders niet!

STAUFFACHER.

Heer ~~wouter~~ ~~vorst~~, ik wil u niets verheelen:
't Is geen nieuwsgierigheid, die mij thans drijft,
Mij kwellen bange zorgen — 'k liet te huis
Verdrukking achter, druk ontmoet ik hier;
Want onverdraaglijk is der Voogden trots,
En nog is aan ons leed geen eind te zien.
Reeds federt eeuwen was de Zwitser vrij,
Wij zijn gewoon, dat men ons goed bejagent;
Zoo iets is nooit voorheen in 't land beleefd,
Zoo lang een Herder weidde op deze bergen.

F U R S T.

Ja, zonder voorbeeld is hun overmoed!
Ook de edle Heer van ATTINGHUIZEN zelf,

Die

Die, hoog bejaard, den ouden tijd nog zag,
Zegt, dat het leed niet langer is te dragen.

STAUFFACHER.

Ook ginds in Unterwalden heeft men 't kwaad,
En bloedig wreekt men zich — des Keizers Voogd,
Die WOLFENSCHIES, die op den Rosenberg huisde,
Stak naar verbod'ne vrucht zijn' handen uit;
BAUMGARTENS Vrouw zegt hij met geile dijt
Heer eer te ontrooven; zij ontfong den schender,
En met de bijl heeft hem haar man geveld.

F U R S T.

Streng maar regtvaardig is het oordeel Gods!
— BAUMGARTEN zegt gij? Een regschapen man!
Ik hoop, hij is gered en wel geborgen?

STAUFFACHER.

Uw Schoonzoon heeft hem over 't Meer gered;
Bij mij te Stein houd ik hem stil verborgen —
— Nog gruwe jaer stuk is dezer dagen
Op Sarne's grond gepreegd, en mij verhaald.
Den brave bloedt het hart, wanneer hij 't hoort.

F U R S T (*met dijt*.)

Spreek op, wat is 't?

STAUFFACHER.

In 't *Menchthal*, waar de weg
Zich wendt bij *Kerns*, woont een regtschapen man,
Die wel bekend is, HENDRIK VAN DER HALDEN,
Zijn slem geldt veel, waar 't volk vergaderd is.

F U R S T.

Ik ken hem; zeg, wat is hem overkomen?

STAUFF-

STAUFFACHER.

Zijn Zoon werd zwaar geboet door LANDENBERG,
Om een gering vergrijp: hem werden de osfen,
Zijn schoonste paar, van voor den ploeg ontspannen.

FURST (*hevig ontroerd.*)

Maar nu de Vader — zeg, hoe ging het hem?

STAUFFACHER.

Den Vader laat de Voogd straks voor zich slepen,
Hij zal op staanden voet zijn' Zoon hem lev'ren;
En als daarop de man naar waarheid zweert,
Dat hij den vlugt'ling hem niet lev'ren kan,
Laat LANDENBERG zijn beulen binnen komen —

FURST (*Springt op, en wil hem ter zijde voeren.*)

Ach stil, niets meer!

STAUFFACHER (*met verheffing van stem.*)

„Is mij de Zoon ontgaan,
„U heb ik toch — Laat hem ter aarde werpen,
En 't spitsse staal hem in zijn' oogen boren —

FURST.

Barmhartig God!

MELCHTHAL (*binnen sluivende.*)

Wat, in zijn' oogen, zegt gij!

STAUFFACHER (*verschrikt tot FURST.*)

Wie is die jong'ling?

MELCHTHAL (*grijpt hem aan met stuiptrekkende woede.*)

In zijn' oogen? Spreek!

FURST.

F U R S T.

Beklagenswaardige!

S T A U F F A C H E R.

Zeg, FURST, wie is 't?

(FURST geeft hem een teeken.)

Ach 't is zijn Zoon? Regtvaardig God!

M E L C H T H A L.

En ik

Moest verre zijn! — In beide de oogen 't staal?

F U R S T.

Bedwing uw' drift, verdraag het als een man.

M E L C H T H A L.

Blind, om *mijn* schuld, ach, om *mijne* euveldaad!
— Blind zegt gij? Waarlijk *blind* aan *beide* de oogen!

S T A U F F A C H E R.

Zoo als ik zeg. 't Gezicht is hem benomen,
Nooit zal hij 't licht der zonne weder zien.

F U R S T.

Ach spaar zijn smart!

M E L C H T H A L.

Nooit zonlicht weder zien!

(Hij drukt de hand voor zijne oogen, en zwijgt.
Daarop wendt hij zich van den eenen tot den an-
deren, en spreekt op zachten, door zijne tranen
gedempten toon.)

Ach! 't is een ed'le gave van den Hemel
Het licht der oogen — alle wezens leven

C

Van

Van licht, en baden zich in zijnen gloed —
 Ook zelfs de plant keert vrolijk zich naar 't licht.
 En *hij* moet zitten in den donk'ren nacht,
 Den eeuwig donk'ren — hem verkwikt niet meer
 Het malfche groen der widen, 't blaauw der lucht,
 Der bloemen zachte verf; 't is alles duister —
 De dood niets — maar *leven* zonder *zien*,
 Dat is verschrikkelijk — Ach! wat ziet gij mij
 Zoo jam'm'rend met bedroefde blikken aan?
 Mijne oogen zijn gezond — maar geen van beiden
 Mag ik, helaas! mijn' blinden vader geven;
 Niet éénen druppel uit de zee van licht,
 Die hel en schitt'rend mij in de oogen dringt.

STAUFFACHER.

Helaas! ik moet uw droefheid nog vergrooten.
 Gij weet nog alles niet — hij mist nog meer!
 Want al, wat hij bezat, is hem ontnomen;
 Niets heeft men hem gelaten dan zijn staf,
 Om naakt en blind van huis tot huis te wand'len.

MELCHTHAL.

Niets dan zijn staf den flekeblinden grijze!
 Die alles mist, en ook het licht der zonne,
 Een goed aan arm en rijk gemeen — Nu spreke
 Mij niemand meer van blijven, van verbergen!
 Wat was ik toch een laffe bloodnaard, foei!
 Dat ik slechts dacht aan eigen veiligheid,
 En aan de zijne niet — Uw waardig hoofd
 Liet ik ten onderpand in 's Dwing'lands magt!
 Wijk laffe voorzorg, wijk — ik denk voortaan
 Aan weervergelding slechts — ik wil van hier,
 Naar de overzij. Niets houdt mij meer terug —

Mijns

Mijns Vaders oogen eisch ik van den Landvoogd —
 Door heel den kring van zijne wachten heen
 Zet ik hem vinden — 't leven geldt mij niers,
 Wanneer ik slechts mijn heete boezem smart
 Mag koelen in zijn bloed.

(*Hij wil gaan.*)

F U R S T.

Ik bid u, blijf!
 Want wat zou tegen hem uw arm vermogen,
 Die veilig zit op Sarnes hoogen burg,
 En in zijn' vesting lacht met uwen toorn!

M E L C H T H A L.

Al woonde hij daar boven op den hofburg
 Des *Schrekhorns*, of nog hooger, waar de *Jongvrouw*
 Reeds eeuwen her gesluijerd zit — ik vind
 Een weg tot hem; met twintig jongelingen,
 Gezind als ik, verniel ik zijne vesting.
 Zelfs als mij niemand volgt, wanneer gij allen,
 Bezorgd voor uwe hutten en uw' kudden,
 U buigt als slaven onder 't juk — wil ik,
 De Herders zamen roepen in 't geberg';
 Dáár, onder 's Hemels dak, waar zich de mensch
 Nog moedig voelt, waar 't hart voor vrijheid slaat,
 Zal ik het gruwelftuk aan elk verhalen.

S T A U F F A C H E R (*tot FURST.*)

Ons lijden steeg ten top, — wat wachten wij
 Tot dat het uiterste —

M E L C H T H A L.

Welk uiterste

Is nog te vrezen, daar wij zelfs den appel
 Der oogen in zijn hol niet veilig zien?
 — Zijn wij dan weerloos? waartoe leerden wij
 Den handhoog spannen, of de zware steel
 Der strijdbijl zwaaien? Ieder scheptel vindt
 Een wapen in den nood, waar 't zich med' weert.
 Het afgejagde hert staat pal, en biedt
 Den jagthond zijn verschrik'lijk hoorngestel;
 De wilde geit sleet, die haar jaagt, in d'afgrond —
 De ploegstier zelf, gedweë huisgenoot
 Des menschen, die zijn hals, met taaie kracht
 Gewapend, onder 't juk te buigen weert,
 Springt op, getergd, en wet zijn stalen horen,
 En slingert zijnen vijand in de lucht.

F U R S T.

Ach! dachten onze landen, zoo als wij,
 Dan zouden wij te zaam iets groots vermogen.

S T A U F F A C H E R.

Als Uri roept, en Unterwalden helpt,
 Dan zal de Schwiitzer 't oud verbond gedenken.

M E L C H T H A L.

Veel vrienden heb ik nog in Unterwalden,
 En elk van hen waagt willig lijf en bloed,
 Als hij aan de anderen een rugsteun heeft
 En stut — Gij vrome Vaders dezer landen!
 Ik sta, een jong'ling slechts, u hier ter zijde,
 U rijp ervaren — zie, nog moet mijn stem
 Bescheiden zwijgen in de volksvergad'ring.
 Wilt echter, schoon ik jong en vurig ben,

Mijn

Mijn raad en mijne rede niet verachten.
 Mij drijft geen jeugdig hevig bruifend bloed,
 Maar de onweerstaanb're drang van mijne snart,
 Die zelfs de harde kei vermurwen zou.
 Gij zelf' zijt vaders, hoofden van een huis,
 Gij wenscht u zonen toe, die deugdenrijk
 De heil'ge lokken van uw hoofd vereeren,
 En d' appel van uw' oogen vroom bewaken.
 O! schoon *gij* zelf' nog aan uw lijf en goed
 Niets hebt geleden, schoon uwe oogen nog
 In hunne helen fris en helder liggen,
 Zij onze nood u daarom toch niet vreemd.
 Ook over u zweeft der Tyrannen zwaard,
 Gij hebt voor Oostenrijk het land gewaarshuwd;
 Mijn vader heeft geen ander kwaad gepleegd:
 Gij deelt de schuld met hem, ook u wacht straf.

STAUFFACHER (*tot* FURST.)

Wil *gij* beslissen, Vriend, ik volg u gaarn.

FURST.

Wij willen hooren, wat ons de ed'le Heeren
 Van Sijlinden en Attinghuizen raden —
 Hun naam, vertrouw ik, zal ons Vrienden werven.

MELCHTHAL.

Waar is een naam in heel het Woudgebied
 Eerwaardiger dan de uwe, dan de zijne?
 Voor zulke namen buigt zich 't gansche volk,
 Zij zijn bemind, zij luiden schoon alom.
 Gij hebt een schat van Vaderdeugd geërfd,
 En zelf' dien schat door de uwe nog vermeerde —
 Weg met den Edelman! laat ons alleen

Het werk voleindigen. Ach waren wij
Alleen in 't land, wij wisten ons te helpen.

STAUFFACHER.

Den Ed'le dringt de nood niet zoo als ons;
De storm, die vreeslijk woedt in 't lage dal,
Trof tot op dezen dag de hoogte niet —
Maar hunne hulp verleenen zij ons zeker,
Wanneer zij eens het land gewapend zien.

F U R S T.

Bestond er tuschen ons en Oostenrijk
Een middelaar, zoo mogt de wet beslissen.
Maar, die ons onderdrukt, is onze Keizer
En hoogste rigter — nu moet *God ons helpen*
Door onzen arm — Gij, WERNER, pols de mannen
Van Schwijtz, ik zal in Uri vrienden werven;
Maar wien, wien zenden wij naar Unterwald —

MELCHTHAL.

Mij; zendt mij heen — wien gaat het nader aan —

F U R S T.

Dat nooit! dat kan niet zijn — gij zijt mijn gast,
'k Ben borg gebleven voor uw' veiligheid.

MELCHTHAL.

Zendt *mij*! ik ken de paden in 't geberg',
En vrienden vind ik ook, die voor den vijand,
Wanneer het noodig is, mij trouw verbergen.

STAUFFACHER.

Kom, laat hem gaan met God. In Unterwald
Leet geen verrader — want de dwing'landij

Is

Is zoo verfoeid, dat zij geen werktuig vindt,
BAUMGARTEN' leent ons ook zijn hart en arm,
En zal het land voor ons in opstand brengen.

MELCHTHAL.

Hoe zullen wij ons veilig tijding geven,
Zoodat der Voogden argwaan niet ontwaakt?

STAUFFACHER.

Wij zouden ons te *Brunn* of ook te *Treib*
Verzaamen kunnen bij de landingsplaats.

FURST.

Zoo openlijk te werk te gaan, dat kon
Ons ligt berouwen. — Maar veeneemt mijn raad.
Links van het Meer, als men naar *Brunn* zich wendt,
En waar de Mijtensteen zijn hoofd verheft,
Ligt heim'lijk in het hout een' stille weide,
Die 't Herdersvolk de *Rütiweide* noemt,
Omdat de boschen daar zijn uitgeroeid.
Daar is 't, waar uwe grenzen, Vriend! en de onze

(tot MELCHTHAL.)

Te zamenstoten, en een korte vaart

(tot STAUFFACHER.)

Brengt in de ligte boot u tot ons over.
Langs onbetreden paden kunnen wij
Bij nacht ons daar vereenigen, en stil
Te rade gaan. Elk onzer bringe tien
Vertrouwde mannen met zich, die als wij
De vrijheid ongeveinsd zijn toegedaan;
Zoo kan men dan het algemeen belang
Te zamen overwegen, om met God
Een vast besluit tot heil van 't land te nemen.

STAUFFACHER.

Het zij zoo. Reikt mij nu de regter hand,
 En zoo als *wij*, tot nog toe slechts *drie mannen*,
 De handen zamenvlechten onderling,
 Vertrouw'lijk, welgezind, zoo zullen zich
 Onze *drie linden* ook op dood en leven
 Verbinden, om elkander bijstaan.

FURST en MELCHTHAL.

Op dood en leven!

(*Zij houden hunne handen eenige oogenblikken te
 zamengevlochten, en zwijgen.*)

MELCHTHAL.

Gij, mijn blinde Vader!

Gij kunt den dag der vrijheid niet meer *zien*,
 Hem *hooren* zult gij — als van berg tot berg
 De ontfloken vlammen ons het teeken geven,
 Als allerweeg de vaste burgen vallen,
 Dan zal de *Zwitser* als in bedevaart
 Uw hut bezoeken, om de blijde maar
 U in het oor verheugd te doen weergalmen;
 Dan ziet ge uw' *nacht* in held'ren *dag* verkeerd.
 (*Zij gaan uit elkander.*)

T W E E D E B E D R I J F.

E E R S T E T O O N E E L.

Adelijk slot van den Vrijheer van Attinghuizer. Eene Grietische zaal met Wapenschilden en Helmen versierd. De Vrijheer, een vijf en tachtig jarig Grijzaard, van hoogen, eadlen bouw, op een staf met een geitenhoorn geleund, en gekleed in een pelsmantel. KUONI en zes knechten, staan om hem heen met haken en zelsfens. ULRICH VAN RUDENZ treedt binnen in ridderlijk gewaad.

R U D E N Z.

Hier ben ik Oom — wil mij uw' wil doen hooren.

A T T I N G H U I Z E N.

Vergun mij, dat ik eerst naar oud gebruik
Den morgendronk met mijne knechten deele.

(Hij drinkt uit een' beker, die daarop de rei rondgaat.)

'k Pleeg anders zelf in veld en bosch te zijn,
Uw noeste vlijt met eigen oog besturend,
Zoo als ook mijn Banier u voorging in den strijd;
Thans blijft van mij niets over dan de hulswaard:
En komt de warme zon niet meer tot mij,
Ik kan haar niet meer zoeken op 't gebergte.
Bepaald voortaan in engen levenskring,
Begin ik reeds den engsten en den laatsten,
Waar 't leven stille staat, te naderen.
Thans ben ik niets dan schaduw van mij zelf,
Eerlang zal slechts mijn naam mij overleven.

KUONI (*nadert RUDENZ met den Beker.*)

Kom Jonker! 'k breng u toe.

(*Terwijl RUDENZ aarzelt den Beker aantevatten.*)

Ei, drink hem leeg!

't Gaat uit één hart, zoo wel als éénen beker.

ATTINGHUIZEN.

Gaat, kind'ren, aan uw werk; is de avond daar,
Dan spreken wij te zaam van 's lands belangen.

(*De knechten vertrekken.*)

ATTINGHUIZEN en RUDENZ.

ATTINGHUIZEN.

'k Zie, Neef, gij zijt ten vollen uitgedost,
Gij gaat naar Altorf, naar des Landvoogds burg?

RUDENZ.

Ja Oom! en 'k durf niet langer hier vertoeven —

ATTINGHUIZEN (*zet zich.*)

Wat drijft u dus? werd dan van uwe jeugd
De tijd u zoo bekrompen toegemeten,
Dat ge uwen ouden Oom elk oogenblik
Bereek'nen moet?

RUDENZ.

Ik zie, gij kunt mij misfen,
Ik ben een vreemdeling in dit gezin.

ATTINGHUIZEN (*heeft hem lang met de oogen gemeten.*)

Dat is maar al te waar: uw wieg en bakermat,
Zijn u reeds vreemd geworden! — ULRICH! ULRICH!
Ik ken u naauw'lijks meer. Gij pronkt in zijde, »

De

De ptauwenvedren draagt gij trots ten toon,
 En werpt den purp'ren mantel om de schouders;
 Den Landman ziet gij met verachting aan,
 En schaamt u zijn' vertrouwelijken groet.

R U D E N Z.

De eer, die hem toekomt, is hem gaarn gegund;
 Het aangematigd regt — dat weig're ik hem.

ATTINGHUIZEN.

Het grafche land zucht onder 's Keizers toorn —
 Het hart van elken brave bloedt om 't leed,
 Dat wij verduren — u alleen, u roert
 Geen algemeene smart — u ziet men staan,
 Uw land verradend, aan der Voogden zij:
 Daar spot gij met ons leed, met ons verdriet,
 En vrijt om Vorsten gunst, om ijdele eer,
 Terwijl uw Volk den fellen geesfel voelt.

R U D E N Z.

Ja, 't land wordt zwaar gedrukt. — Maar zeg mij Oom?
 Wie is 't, die 't in deez' poel van jammer stortte?
 't Behoeft u slechts een enkel woord te kosten,
 Om 's Keizers gunst, van druk bevrijd, te winnen.
 Wee over hen, die 't oog des Volks verblinden,
 Dat nu zijn waar belang met voeten treedt.
 Om ^{me}eigen voordeels wil besetten zij,
 Dat deze landen zich aan Oostenrijk,
 Op 't voorbeeld van alle anderen, verbinden.
 Het streelt hun trots, den Edelman op zij
 Te zitten in den stoel der eer — den *Keizer*
 Wil men ten hoofd, om *zonder hoofd* te zijn.

ATTINGHUIZEN.

Moet ik dat hooren, en uit uwen mond!

R U-

R U D E N Z.

Gij tergedet mij; nu gun mij, dat ik spreek.
 — Wat rol, mijn Oom, wat rol is 't, die gij zelf
 Hier speelt? hebt gij geen ed'ler wensch, dan hier
 Landamman slechts of Baanderheer te zijn,
 En met dit Herders Volk 't bewind te deelen!
 Hoe? dunkt het u geen wenschelijker lot,
 Den Keizerlijken fleer te huldigen,
 U aan te sluiten aan zijn schitterend hof;
 Dan hier den eigen knecht gelijk te zijn,
 En in 't Gerigt te zitten met den Boer?

ATTINGHUIZEN.

Ach ULRICH, ULRICH! thans herken ik haar,
 De stemme der verleiding! zij bekroop
 Uw open oor, zij heeft uw hart vergiftigd.

R U D E N Z.

O Ja, 'k verberg het niet — diep in de ziel
 Griest mij de spot des vreemdelings, die ons
 Een *Boerenadel* schelt — ik duld het niet,
 Terwijl alom eene ed'le jong'lingschap
 Zich eere zamelt onder HABSBURGS vanen,
 Hier werkeloos op eigen erf te liggen,
 Of bij 't gemeene dagwerk 's levens lente
 Te zien verloren gaan. Daar ginds volbrengt men
 Nog dapp're daden, en een schat van roem
 Is buiten deze bergen te gewinnen.
 Mij roesten in de hofzaal helm en schild;
 Het schaterend geluid der krijgstrompet,
 De stem van den Heraut, ten steek/spel roepend,
 Verneemt men nooit in deze stille dalen.
 Hier hoort het oor den koezang slechts, en 't klinken,
 't Eentoonig klinken van de klok der kudden.

ATTINGHUIZEN.

Verblinde dwaas! door ijd'len glans bekoord!
 Veracht het land, waar gij geboren zijt,
 Bepot de vrome zeden uwer Vadren!
 Eens komt de tijd, dat gij met bitt're tranen
 Het vaderlijk gebergt' beweenen zult,
 Daar u de zucht verteert, om 't weer te zien.
 Dan zal het zoet geluid van dezen koezang,
 Dat gij, onzinnige, verfmaden dorst,
 Met heet verlangen heel uw ziel vervullen,
 Wanneer 't uwe ooren treft op vreemden grond.
 Almagtig is de trek naar 't Vaderland!
 De vreemde valſche wereld voegt u niet:
 Aan 't glanzend hof van dezen trotſchen Keizer,
 Blijft gij voor eeuwig vreemd; daar kan uw hart,
 Dat trouw en vriendschap zoekt, geen voedsel vinden!
 Die wereld, ach! zij vordert and're deugden,
 Dan gij verworven hebt hier in dit dal.
 — Verdoolde, ga! verkoop uw vrije ziel,
 Neem land in leen, en word een Vnſtenknacht,
 Terwijl gij Vrijheer zijn kunt, ja, een Voſt
 Op dit uw eigen rijk en vinen grond.
 Ach ULRICH, ULRICH! blijf uw Volk getrouw!
 Ga niet naar Altorf — O verlaat haar niet,
 De goede, heil'ge zaak des Vaderlands! —
 Ik ben de laafte van mijn ſtam; met mij
 Verdwijnt mijn naam. Daar hangen Helm en Schild,
 Die zult gij in het graf mij mede geven.
 Maar moest ik denken in de ſtervens ure,
 Dat gij mijn jongſten ſtond slechts af zoudt wachten,
 Om ſtraks den nieuwen Leenheer trouw te zweren,
 En deez' mijne ed'le goed'ren, die ik vrij
 Van God ontving, van Ooſtenrijk te ontvangen —

R U D E N Z.

Vergeefs, dat wij den Keizer wederstreven!
 De wereld huldigt hem: en wij alleen,
 Wij zouden slijf en stout ons onderstaan,
 De landenketen hem van een te breken,
 Die hij met magt rondom ons heeft geflingerd?
 De markten om ons heen, de handelwegen,
 De hoven des gerigts, 't is alles *zijn*.
 Het lastdier zelf, dat Gotthards rug betreedt,
 Betaalt hem tol; wij zijn door zijne landen,
 Als met een net, omstrikt en ingesloten.
 — Ziet ons het Rijk beschutten? kant 't zich zelf
 Beschutten tegen Oostenrijks geweld,
 Dat aanwast met den dag? Ons helpt geen Keizer,
 Zoo God niet helpt. En wie, wie zou voortaan
 Nog reeknen op hun woord, of hen vertrouwen,
 Als zij, in geld- en oorlogs-nood, de steden,
 Die toevlugt zochten onder 's a'lars vleek,
 Verpanden, ja! wat meer is, zelfs vervreemden?
 — Neen Oom! 't is weldaad, 't is een' wijze voorzorg,
 In deze zware tijden der partijchap,
 Zich aansluiten aan een magtig hoofd.
 De Keizers kroon gaat steeds van stam tot stam,
 Zij houdt van trouwe diensten niarner heilens,
 Maar die den Erfheer die sten mag bewijzen,
 Sirooit zaden voor de toekomst.

A T T I N G H U I Z E N.

Gij bedriegt u:

Of wilt gij scherper zien dan uwe Vad'ren,
 Die streden om der vrijheid kostb'ren schat
 Met goed en bloed en ed'le heldenkracht?
 — Vaar over naar Lucern, en wil daar vragen,

Hoe

Hoe Oostenrijks bewind de landen drukt!
 Zij zullen tot ons komen, om ons vee
 Te tellen, onze bergen afmeten,
 Ons 't jagtregt optedringen in de boschen,
 Voor ieder vrij weleer; hun flagboom zie ik
 Voor onze bruggen, onze poorten zeiten:
 Ach, met onze armoé zullen zij het land,
 Door hen gekogt, zij zullen met ons bloed,
 't Geen de oorlog hun zou kosten, gaan betalen —
 — Neen! moeten wij ons bloed en leven wagen,
 Het zij voor *eigen zaak* — want zie, de vrijheid
 Zal ons nog minder kosten dan het juk.

R U D E N Z.

Wat kunnen Herders tegen ALBRECHTS Heer?

A T T I N G H U I Z E N.

Leer, jong'ling, leer dit volk van Herders kennen!
 Ik ken hen, 'k was op 't slagveld aan hun hoofd,
 Ik zag hen strijden in de vlakke van Favenz.
 Men zou bestaan, een juk ons optedwingen,
 Dat wij besloten hebben, nooit te torfchen?
 — Leer voelen ULRICH, van wat stem gij zijt!
 Werp niet voor ijd'len schijn en klatergoud
 De zuiv're parel uwer waarde weg —
 Het hoofd te mogen zijn eens vrijen volks,
 Dat u uit liefde trónw is toegedaan,
 Dat nimmer u begeeft in strijd of dood —
 Dit zij uw roem, verhef u op dien adel —
 Knoop de aangeboren banden steeds nog vaster;
 Sluit u aan 't Vaderland, en blijf voortaan
 Met hart en ziel dat Vaderland getrouw.
 Hier zijn de sterkste wortels uwer kracht,
 Daar ginds op vreemden grond staat gij alleen,

Een

Een teeder riet, dat iedre stormwind knakt.
 O kom, gij hebt in lang ons niet gezien:
 Beproof het slechts één dag — ga heden slechts
 Naar Altorf niet — ik bid u, heden niet;
 Licht kunt gij éénen dag aan de uwen schenken!
(Hij vat hem bij de hand.)

R U D E N Z.

Ik gaf mijn woord, — 'k moet gaan — ik ben gebonden.

ATTINGHUIZEN *(zijne hand loslatende, ernstig.)*

Gij zijt gebonden — ja onzinnige!
 Zoo is 't — maar woord noch eed verbinden u,
 Gebonden zijt gij door der liefde band!

(RUDENZ wendt zich weg.)

— Vergeefs verbergt gij u. Het is de Jongvrouw,
 BERTHA VAN BRUNEK, die naar 't slot des Landvoogds
 U henen lokt, aan 's Keizers dienst u boeit.
 Die ed'le Bruid moet de afval van uw land
 U doen gewinnen — ULRICH! men bedriegt u.
 Als lokaas slechts wordt zij u voorgefeld,
 Geloof niet, dat haar hand voor u bestemd is.

R U D E N Z.

Ik heb genoeg gehoord, het ga u wel.
(Hij verwijdert zich.)

ATTINGHUIZEN.

Wanzenig jong'ling blijf! — hij hoort mij niet,
 Ik kan hem niet weerhouden, niet bewaren —
 Zoo is ook WOLFENSCHIES ontrouw geworden
 Aan 't Vaderland — zoo zullen and'ren volgen.
 Der vreemden tovertaal verleidt de jengd,

Om buiten ons gebergte zich te wagen.
 Ach! onheilsPELLend uur, toen vreemden 't eerst
 Dit stil verholten dal ontheiligden,
 Om de onschuld onzer zeden ons te ontrooven!
 Het nieuwe dringt met magt zich aan ons op,
 Men scheidt van 't oude, van 't eerwaardige,
 Ons naken and're tijden, and're zeden!
 Wat toef ik hier nog langer? ik begroef,
 De vrienden mijner jeugd, mijn' metgezellen.
 Mijn tijd ligt onder de aard! gelukkig hij,
 Die in het graf het nieuwe mag ontvlugten!
 (*Hij vertrekt.*)

T W E E D E T O O N E E L.

Eene weide door hooge rotsen en geboomte omringd. Op de rotsen zijn voetpaden met leuning en ladders, waar langs men vervolgens de Landlieden ziet naar beneden klimmen. Op den achtergrond vertoont zich het Meer, en boven hetzelfde staat een Maanregenboog. Het uitzigt wordt door hooge bergen besloten, waar achter zich nog hoogere ijsgebergten verheffen. Op het Tooneel is het volkomen donker; slechts het Meer en de witte Tsvelden schitteren in het Maanlicht.

MELCHTHAL, BAUMGARTEN, WINKELRIED, MEIJER VAN
 SARNEN, BURKHARDT AM RUHEL, ARNOLD VAN SE-
 WA, KLAAS VAN DER FLUE *en nog vier andere*
Landlieden, alle gewapend.

MELCHTHAL (*nog achter de schermen.*)

De bergweg opent zich; komt, volgt mij slechts,
 De rots herken ik met het kleine kruis,
 Wij zijn er, hier ligt RUTLI.

(*Zij treden op met handlantaars.*)

D

WIN-

WINKELRIED.

Luister, stil!

S E W A.

Niets roert zich.

M E I J E R.

Wij zijn de eersten, Unterwalders!

MELCHTHAL.

Hoe ver verliep de nacht?

BAUMGARTEN.

Daar even heeft
Te Selisberg de wachter twee geroepen.

(Men hoort in de verte eene klok luiden.)

M E I J E R.

Stil, hoor!

BURKHARDT.

De Misklok in de woudkapel
Klinkt herwaarts over uit het Schwijtzerland.

VAN DER FLUE.

De held're lucht draagt haar geluid zoo ver.

MELCHTHAL.

Komt, steken wij een vuur van rijzen aan,
Het brande helder op, als de and'ren komen.

(Twee Landlieden gaan heen.)

S E W A.

Hoe helder schijnt de maan. Het Meer is stil;
Het schijnt voor 't oog een gladgeslepen spiegel.

BURK-

BURKHARDT.

Dat maakt de vaart hun ligt.

WINKELRIED (*wijst naar het Meer heen.*)

Ha, mannen, ziet!

Ziet giuder! Ziet gij niets?

MEIJER.

Wat dan? — Ja waarlijk!

Een regenboog in 't midden van den nacht!

MELCHTHAL.

't Is 't maanlicht dat hem vormt; hij welst zich schoon.

VAN DER FLUE.

Dat is een fraai en zeldzaam wondertceken!

Er leven velen, die het nimmer zagen.

SEW A.

Ik zie er twee — de buitenste schijnt slaauwer.

Daar zie ik onder hem een bootje varen.

MELCHTHAL.

STAUFFACHER is 't met zijne brave Schwiitzers,

Hij laat niet lang zijn vrienden op hem wachten.

(*Hij gaat met BAUMGARTEN naar den oever.*)

MEIJER.

't Zijn die uit Uri, die het langste toeven.

BURKHARDT.

Zij gaan een verren omweg door 't geberg't,

Om GESSLERS volk, dat op hen loert, te ontwijken.

(*Intusſchen hebben de beide landlieden midden op het tooneel een vuur aangestoken.*)

MELCHTHAL (*aan den oever.*)

Wie daar! het woord!

STAUFFACHER (*van achter de schermen.*)

't Zijn vrienden van ons land.

*(Allen gaan naar den achtergrond de aankomenden te
gemoet. Uit de boot klimmen STAUFFACHER, ITTEL RE-
DING, HANS AUF DER MAUER, JURRIEN IM HOFE,
KOENRAAD HUNN, ULRICH DE SMIT, JOOST VAN WEI-
LER en nog vier andere landlieden, gewapend als de
vorigen.)*

A L L E N roepen.

Zijt welkom!

*(Terwijl de overigen op den achtergrond vertoeven en
elkander begroeten, treedt MELCHTHAL met STAUFFA-
CHER voorwaarts.)*

M E L C H T H A L.

Ach! Heer STAUFFACHER, hem zag ik,
Die nooit zijn zoon zal mogen wederzien.
'k Heb op zijne oogen mijne hand gelegd,
En gloeiend wraakgevoel stroomde in mijn hart
Van uit die holen, waar het licht uit week.

S T A U F F A C H E R.

Spreek niet van wraak. Men wreck' 't gebeurde niet,
Maar zoeken 't leed te weren, dat ons dreigt.
Doch zeg mij, wat gij ginds in Unterwalden
Voor de algemeene zaak hebt uitgevoerd.
Hoe is men daar gezind, hoe zijt gij zelf
De strikken des verrads zoo lang ontgaan?

M E L C H T H A L.

Door 't vreesfelijk gebergte der Surennen,
Langs paden, nooit beëëen, en breede velden

Van

Van ijs, waar slechts de Lamm'rengier zich waagt,
 Bereikte ik de Alpenweide, waar zich de herders
 Uit Uri en van d'Engelberg begroeten,
 En 't vee vertrouwelijk te zaam doen weiden.
 Met melk van 't ijsgebergte stilde ik mijn dorst,
 Die schuimend in de spleten nederdrup.
 In ledig staande hutten rustte ik uit,
 Mijn eigen Waard en Gast — tot dat ik kwam
 Aan woningen, en menschen wedervond.
 — Reeds had, zelfs in dit dal, de maar geklonken
 Van 't nieuwe gruweltuk, aan ons gepleegd;
 En eerbied deed mijn onheil mij verwerven
 Voor ied're deur, waaraan ik zwervend klopte,
 Ik vond de ziel van dit trouwhartig volk
 Ontrust door 't nieuw geweldig dwangbewind;
 Want even zoo, als hunne bergen steeds
 Dezelfde kruiden voeden, als hun' bronnen
 Eenparig vlieten, ja zelfs wind en wolken
 Gelijke rigting onverlet bewaren,
 Zoo zag men, van den vader tot den zoon
 Hunne oude zeden steeds dezelfde blijven:
 Want nieuwigheid gedoogen zij niet ligt
 In d'ouden gang des langgewonen levens.
 — Zij reikten mij hun' harde handen toe;
 't Verroeste zwaard werd van den wand genomen,
 En uit hun oogten schoot een moedig vuur,
 Toen ik de namen noemde, die den Landman
 Tot in het hoogst gebergte heilig zijn,
 Uw naam en dien van FURST — zij zwoeren mij,
 Wat gij besluiten zult, gerrouw te doen;
 U volgen zij getroost tot in den dood.
 — Zoo, onder 't heilig schild van 't gastregt veilig,
 Snelde ik van den eenen hof naar d' anderen —

En toen ik kwam in 't vaderlijke dal,
 Waar ver verspreid veel van mijn magen wonen —
 Toen ik mijn V. der vond, beroofd en blind,
 En op het vreemde stroo van 't mededoogen
 Van goede menschen levend' —

STAUFFACHER.

Eeuwig God!

M E L C H T H A L.

Toen weende ik niet in magtelooze tranen
 Bluschte ik den gloed der heete smart niet uit;
 Diep in mijn boezem als een dieb'len schat
 Begroef ik hem en dacht alleen aan daden.
 Ik sloop door al de kromten van 't gebeigt',
 Elk dal, hoe ook verholen, 'zegt ik rond;
 Tot aan den ijs'gen voet van 't sneeuwgebied
 Vermoedde, en vond ik ook bewoonde hutten:
 En overal, waarheen mijn voet mij droeg,
 Vond ik denzelfden haat der dwing'landij;
 Want zelfs tot aan de laatste grenzen toe,
 Waar 't leven eindigt, waar de dorre grond
 Van geven ophoudt, rooft der Voogden hand —
 De larten van dit braaf en moedig volk
 Heeft nu de prikkel van mijn taal gewekt,
 En allen zijn zij ons met hart en mond.

STAUFFACHER.

Gij hebt iets groots volvoerd in korten tijd.

M E L C H T H A L.

Ik deed nog meer. De Landman vreest met regt
 De beide vestingen Rossberg en Sarren,
 Want achter hunnen wal, sterker als de rots,

Ver-

Verfchuilt de vijand zich en plaagt het land.
Met eigen oogen wilde ik hem befpieden;
Ik was te Sarnen en bezag den burg.

STAUFFACHER.

Hoe, hebt gij u gewaagd in 'stijgers-hof!

MELCHTHAL.

Gekleed als Pelgrim was ik niet te kennen.
Ik zag den Voogd aan zijne tafel zwelgen —
Denk, of mijn drift zich ook bedwingen kan,
Mijn vijand zag ik, en versloeg hem niet.

STAUFFACHER.

Voorwaar! 't geluk was uwe stoutheid gaaftig.

(Middelerwijl zijn ook de andere landlieden toegetreden, en naderen de beide vrienden.)

Maar zeg mij nu, wie zijn die vrienden ginds,
Die brave Mannen, die u herwaarts volgden?
Maak mij met hen bekend, zoo mogen wij
Vertrouwelijk elkaar de harten op'nen.

MEIJER.

Mijnheer! wie kent u niet in deze landen?
Mijn naam is MEIJER van Sarnen: deze hier
Is STRUTH VAN WINKELRIED, mijn zusterszoon.

STAUFFACHER.

Geen onbekende namen noemt gij mij.

Het was een WINKELRIED, die in 't moeras
Bij Weiler ons den slang versloeg, en 't leven
Moest laten in dien strijd.

WINKELRIED.

Dat was mijn voorzaat.

D 4

MELCH.

MELCHTHAL (*wijst op twee landlieden.*)

Die wonen achter 't woud; 't zijn kloosterboeren
 Van Engelberg — Gij zult hen niet verachten,
 Al zijn 't geen vrije lieden, die als wij
 Hun eigen erf bewonen. 't Vaderland
 Beminnen zij, en zijn van elk geacht.

STAUFFACHER (*tot beiden.*)

Geef mij de hand. Die niemand cijnsbaar is,
 Verhef' zich vrij; toch blijft de braafheid steeds,
 In welken stand dan ook, vereereuswaardig.

H U N N.

Hem kent gij, 't is Heer REDING, de Oud-landamman.

M E I J E R.

Ik ken hem ook. Hij is mijn weerp partij,
 Die mij 't bezit eens ouden goeds betwist.
 — Zijn wij partijen voor den regterstoel,
 Hier zijn wij vrienden.

(*Hij drukt hem de hand.*)

STAUFFACHER.

Dat is braaf gesproken!

WINRELRIED.

Zij komen, want ik hoor den hoorn van Uri!

(*Ter regter en linkerhand ziet men gewapende mannen met handlantarens van de rotzen naar beneden klimmen.*)

AUF DER MAUER

Ziet! klimt niet zelfs de vrome dienaar Gods,
 De eerwaardige Pastoor, met hen omlaag?

Hij

Hij schroomt geen langen weg, geen duist'ren nacht,
Hij zorgt als trouwe herder voor zijn volk.

BAUMGARTEN.

De Koster volgt hem, ook Heer WOUTER FURST;
Maar TELL ontdek ik bij de zijnen niet.

(WOUTER FURST, ROSSELMAN *de pastoor*, PETERMAN
de koster, KUONI *de herder*, WERNI *de jager*, RUO-
DI *de vischer*, met nog vijf andere landlieden;
allen, drie-en-dertig in getal, treden voorwaarts,
en plaatsen zich rondom het vuur.)

FURST.

Zoo moeten wij, op vaderlijken grond
En eigen erf, verborgen zamenfluipen,
Gelijk de moorder pleegt; en in den nacht,
Die zijnen zwarten mantel slechts den boozen
Of zamenzweerders leent, van 't zonlicht schuw,
Ons regt verschaffen; 't geen toch helder is,
Als 't open, klaar, en glansrijk oog des dags.

MELCHITHAL.

Geen nood, Heer FURST! wat wij bij nacht hier zaaijen,
Rijpt vrolijk eens en schoon in 't zonnelicht.

ROSSELMAN.

Hoort, wat mij God in 't hart geeft, Eedgenooten!
Wij staan hier wettig als een' landsgemeente,
En kunnen gelden voor geheel een volk;
Dus laat ons landdag houden naar 't gebruik
Der Vaderen, zoo als wij voormaals plagten.
Wat in deez' zamenkomst niet wettig is,
Ontschuldige de nood des tijds. Maar God

Is overal, waar 't regt geoefend wordt;
En onder zijnen Hemel staan we ook hier.

STAUFFACHER.

Komt, dat wij landdag houden als van ouds;
En is het nacht, zoo licht ons regt ons toe.

MELCHTHAL.

En zijn wij niet voltallig, 't *hart* is hier
Van 't ganfche volk, de *besten* zijn bijeen.

H U N N.

Zijn de oude boeken thans niet bij de hand,
Zij staan elk onzer toch in 't hart gefchreven.

R O S S E L M A N.

Welaan, zoo vorme zich terftond de kring;
Komt planten wij de zwaarden des bewinds.

A U F D E R M A U E R.

In 't midden van den kring neem de Amman plaats,
Zoo kunnen zijne dienaars naast hem staan.

K O S T E R.

Wij zijn drie volken. Spreekt, wien komt het toe,
Dat hij een hoofd ons uit zijn midden geve?

M E I J E R.

Schwitz mag met Uri om die eere ftrijden,
Wij Unterwalders staan haar willig af.

M E L C H T H A L.

Wij staan haar af, wij zijn hier fmeekelingen;
Wij roepen onze Vrienden aan om hulp.

STAUF-

STAUFFACHER.

Neem' Uri dan het zwaard: 't is zijn' banier,
Die bij den togt naar Romen ons geleidt.

F U R S T.

Schwijtz valle de eer van 't zwaard ten deel; wij allen,
Wij sproten eens uit zijnen moederstam.

R O S S E L M A N.

Aan d' ed'len wedstrijd maak' mijn raad een eind:
Schwijtz leide ons in den raad, in d'oorlog Uri.

FURST (*de zwaarden aan STAUFFACHER toereikende.*)

Zoo neem!

STAUFFACHER.

Niet mij, den oudsten voegt die eer.

I M H O F E.

't Is ULRICH, die de meeste jaren telt.

AUF DER MAUER.

Braef is de man, maar niet van' vrijen stand.
De regter moet in Schwijtz een Vrijman zijn.

STAUFFACHER.

Staat niet Heer REDING hier, onze Oud-landamman?
Wat zouden wij nog naar een ander zoeken!

F U R S T.

Hij zij dus Amman en des landdags hoofd!
Die dit beftemt, hef zijne hand omhoog.

(*Allen steken de regter hand op.*)REDING (*treedt in hun midden.*)

Ik kan mijn hand niet op de boeken leggen,

Dus

Dus zweer ik bij 't gestarn', daár boven ons,
Dat ik van 't regt mij niet verwijd'ren zal.

*(Men rigt de twee zwaarden voor hem op, de kring
vormt zich om hem heen; Schwitz in het midden,
Uri aan de regter-, Unterwalden aan de linker-
hand. Hij staat op zijn slagzwaard geleund.)*

Wat roept de drie Gewesten van 't geberg't,
Aan 't onherbergzaam strand van dit ons Meer,
Te zamen, in der geesten plegtig uur?
Wat zal van 't nieuw verbond, dat wij hier sichten
Bij 't starrenlicht, het doel en de inhoud zijn?

STAUFFACHER *(in den kring tredende)*.

Wij sichten hier geen nieuw verbond, den band,
Die eeuwen reeds den Vau'en heilig was,
Vernieuwen wij. Gij Eedgenooten, weet!
Schoon ons het Meer, schoon ons de bergen scheiden,
En ieder volk zich op zich zelf bestuur',
Wij zijn toch van één stam, en uit één bloed,
Eén was de bakermat, die wij verlieten.

WINKELRIED.

Het zou dus waar zijn, 't geen het volkslied meldt,
Dat wij van ver hier heen geweken zijn?
O deel ons meê, wat gij er van vernaamt,
Zoo moge 't oud verbond het nieuwe sterken.

STAUFFACHER.

Hoort, wat bejaarde herders ons verhalen.
Een magtig volk, gezeten hoog in 't Noorden,
Zag zich gekweld door sellen hongersnood.
Toen werd besloten door de Landsgemeente,
Dat ied're tiende burger, volgens 't lot,
Der Vad'ren erf verlaten zou — 't gebeurde!
Zij togen uit, weeklagend, naar het zuiden,

Een

Een lange sleep van beiderlei geslacht,
 Zich met het zwaard een weg door Duitschland banend,
 Tot in het hoogst van deze woudgebergten.
 En eerder gunden zij zich geene rust,
 Voor dat zij kwamen in het woeste dal,
 Waar thans de Muotta tusfchen weiden kronkelt —
 Geen spoor van menfchen kon men hier ontdekken.
 Een hutje flechts ftond eenzaam aan den oever;
 Daar zat een man, wien 't veer was toevertrouwd —
 Maar 't Meer ging hoog, en floot den verd'ren weg.
 Toen nam men 't land aan alle zijden op,
 Ontdekte welig hout en goede bronnen,
 En waande zich in 't lieve Vaderland.
 Straks werd befloten, hier zich neer te flaan;
 Zij bouwden *Schwijtz*, en hadden 't dikwerf kwaad,
 Terwijl zij 't woud, met wortels, diep gevat
 En ver verspreid, beproefden uitteroaijen —
 Vervolgens, daar de grond het wasfend tal
 Des volks niet meer kon voeden, togen zij
 Eerst naar den Zwartenberg, toen naar Italië,
 Daar, waar een muur van eeuwig ijs een volk
 Voor ons verbergt, dat fpreekt in vreemde taal.
 Zij bouwden *Stanz* bij Kernwald, en het vlek,
 Dat *Altorf* heet, in 't ftille dal der Reuss —
 Maar fteeds gedachten zij, van waar zij fproten:
 Uit al de vreemde flammen, die zich later
 In 't midden van hun land gevestigd hebben,
 Herkent de Schwijtzer ligt zijn flamgenoot;
 Het hart verbergt zich niet; het bloed fpreekt luide.

(Hij reikt de anderen regts en links zijne handen toe.)

AUF DER MAUER.

Jal 't hart is één, wij fproten uit één bloed!

A L.

ALLEN (*zich de handen reikende*)

Wij zijn één volk, wij blijven éénsgezind!

STAUFFACHER.

Het juk van vreemden dragen de and're vo'ken,
 Zij bogen zich voor 's overwinnaars magt;
 Er zijn zelfs in het land, dat wij bewonen,
 Veel knechten, die aan vreemden dienstbaar zijn,
 En dienstbaarheid is 't eufdeel van hun kroost.
 Maar *wij*, wij, de echte stam der oude Schwijzers,
 Wij hebben steeds der vrijheid schat bewaard.
 Nooit bogen wij voor Vorsten onze knie,
 Wij kozen vrij den Keizer tot beschermers.

R O S S E L M A N.

Wij kozen vrij het Rijk ons tot een schild;
 Nog leest men 't in den brief van Keizer FREDRIK.

STAUFFACHER.

Went nooit is zelfs de vrijman zonder Heer.
 Er moet een Oppershoofd, een Regter zijn,
 Die regt spreekt, waar partijen zich bestrijden.
 Dus hebben onze Vad'ren van den grond,
 Dien zij weleer der wildernis ontwongen,
 Den Keizer de eer gegund, hem, die zich Heer
 Van Duitschland noemt en van Itaaljes bodem,
 En, zoo als de and're vrijen van zijn Rijk,
 Hem wapendienst gewillig toegezegd;
 Want dit alleen, dit is der vrijen plicht,
 Het Rijk beschermen zij, dat hen beschermt.

M E L C H T M A L.

Zoo is 't: die verder gaat, wordt straks een knecht!

STAUF-

STAUFFACHER.

Zij volgden, als de krijgsberaut hen riep,
 De Rijksbanier, en streden voor zijn zaak.
 Zij togen met hem naar Itaaljes grond,
 Om hem de Roomsche kroon op 't hoofd te zetten.
 Te huis bestuurden zij zich altijd zelf
 Naar lands gebruik en overoude wetten.
 Den Keizer bleef alleen de doodstraf over,
 En daartoe stelde hij een magtig Graaf;
 Deez' had van ouds zijn zetel niet in 't land,
 Maar dan, wanneer men bloedschuld wreken moest,
 Dan riep men hem, en onder d' open Hemel,
 In 't midden der Gemeente, slecht en regt,
 Sprak hij het vonnis zonder menschenvrees.
 Waar zijn hier sporen, dat wij iemand dienden?
 Die anders denkt, verheffe vrij zijn stem.

I M H O P E.

't Is alles waar, wat gij gesproken hebt.
 Een dwanggebid werd nooit bij ons geduld.

STAUFFACHER.

Wij durfden zelfs den Keizer wederstaan,
 Toen hij het regt uit gunst tot Papen boog.
 Want als de kloosterling, ginds van *Einsiedel*,
 Zich onderstond, den berg zich toeteeignen,
 Waarop op ons vee geweid had eenwen reeds,
 En de Abt een ouden brief te voorschijn bragt,
 Die hem den grond schonk, door geen heer genaast —
 Want schaamteloos was van ons regt gezwezen —
 Toen spraken wij: „Dien brief schiep loos bedrog,
 Geen Keizer mag het onze aan iemand schenken,
 En wordt ons regt geweigerd door het Rijk,

Wij

Wij kunnen 't Rijk in ons gebergte ontberen."
 Zoo spraken onze Vad'ren! Zullen wij
 Ons eerloos buigen onder 't nieuwe juk,
 En ons getroosten van een vreemden knecht,
 Wat ons de Keizer zelf nooit durfde vergen?
 Wij hebben dezen bodem ons *geschapen*
 Door d' arbeid onzer handen; de oude boschen,
 Der beeren woning eens, heeft onze vlijt
 Tot eene woonplaats voor den mensch hervormd;
 Het slangenbroedfel, dat met gif bezwangerd
 Uit vuile poelen steeg, vernielden wij;
 De nevelsluier, die de wildernis,
 Hier eeuwig dekte, werd door ons verscheurd,
 De harde rots gespleten, en langs d'afgrond
 Den wandelaar een veilig pad gebaad:
 Ons is de grond sinds duizend jaren reeds —
 En zouden knechten van den vreemden Heer
 Op eigen erf ons slaafsche boeijen smeden?
 Ontbreekt ons dan de magt, om zulks te ontgaan?
 (*eene groote beweging onder de landlieden.*)
 Neen! 's Dwingelands geweld heeft zijne maat,
 Als de onderdrukte nergens regt mag vinden,
 Als hij zijn last niet langer torschen kan —
 Dan ziet hij op tot God, herovert zijne reuten,
 — Die eeuwig zijn gelijk het starrendak —
 En neemt zich zelf, wat hem geweigerd wordt —
 Dan ziet men den natuurstaat wederkeren,
 Waar menschen tegen over menschen staan —
 Een laatste middel, als geen ander meer
 Hien helpen kan, is hun in 't zwaard gegeven —
 Wij durven 't hoogste goed verdedigen
 't Geweld ten spijt — Wij staan voor 't Vaderland,
 Voor onze vrouwen staan wij en ons kroost!

ALLEN (*de handen aan hunne zwaarden,*)

Wij staan voor onze vrouwen, voor ons kroost!

ROSSELMAN (*treedt in den kring.*)

Bedenkt u wel, eer gij het zwaard ontbloomt.
Nog kunt gij met den Keizer u verdragen,
Het kost u slechts één woord, en uw' Tyrannen
Verned'ren zich, en bed'len om uw gunst.
— Grijpt aan, wat men u vaak geboden heeft,
Scheidt u van 't Rijk, en huldigt Oostenrijk —

AUF DER MAUER.

Pastoor! wat raadt gij ons? Aan Oostenrijk
Zou 't vrije land zich binden met een eed!

BURKHARDT.

Men hoor' hem niet!

WINKELRIED.

Dat raadt ons een verrader,
Geen vriend van 't Vaderland!

REDING.

Bedaard, bedaard!

SEW A.

Wij zouden Oostenrijk, na zulk een smaad,
Nog huldigen!

VAN DER FLUE.

Wat goedheid niet vermogt,
Dat zou men ons asperfen door geweld!

MEIJER.

Wij waren slaven dan, en welverdiend!

E

AUF

AUF DER MAUER.

Verbeur' die man het Schwiizer burgerregt,
 Die spreek van overgave aan Oostenrijk!
 — Landamman, 't is mij ernst, dit zij een wet,
 't Zij de eerste van de wetten, hier gegeven.

MELCHTHAL.

Het zij zoo: die van overgave spreek,
 Verbeurt zijn burgerregt, verliest zijn' eer;
 Geen Landman neem' hem op aan zijnen baard.

ALLEN (*heffen de rechter hand op.*)

't Is onze wil, het zij een wet!

REDING (*na eenig zwijgen.*)

Het is 't.

ROSSELMAN.

Nu zijt gij vrij; nu' boel breekt deze wet.
 Door geen geweld zal Oostenrijk verwerven,
 Wat Ilij door veldslag niet verwerven kon —

VAN WEILER.

Tot de orde van den dag.

REDING.

Ik vraag u, mannen,
 Of alle zachte midd'len zijn beproefd?
 't Is mogelijk den Keizer onbekend,
 Of tegen zijnen wil, wat wij hier lijden.
 Wij moeten nog den katzen weg beproeven,
 En onze klagten brengen voor zijn troon,
 Eer wij het zwaard ontblooten. Want geweld,
 Schoon in een goede zaak, is aftekeuren.
 God helpt slechts dan, als menschen niet meer helpen.

STAUF-

STAUFFACHER (*tot KOENRAAD HUNN.*)

Nu is 't aan u, berigt te geven. Spreek!

H U N N.

Ik was te Rijnfeld aan het hof des Keizers,
 Om daar te klagen over 't harde juk
 Der Voogden, en den ouden Vr'heidsbrief,
 Naar lands gebruik, te zien be'trachten.
 De boden veler steden vond ik daar,
 Uit Zwaben en de landen langs den Rijn:
 Aan allen gaf men hunne perkamenten;
 Zij reisden weltevreden naar hun land.
 Mij, *uwen* bode, wees men naar de Raden;
 Van hen ontving ik niets dan kraken troost:
 „Den Keizer liet zijn tijd geen antwoord toe,
 „Hij zou aan onze zaak wel nader denken.”
 — En als ik treurig door de zalen ging
 Van 't Keizershof, zag ik den Hertog JAN
 Verschofen in een hoek en weenend staan,
 Met de Etelen VAN WARD en TEGERFELD.
 Die wenkten mij, en spraken: „help u zelf,
 Wacht van den Keizer geen geregtigheid.
 Berooft hij niet zijn eigen broe'erszoon,
 En weigert hem 't bezit van 't wettig erf?
 De Hertog bad van hem zijn moedersgoed,
 „'k Heb mijne jaren,” sprak hij, „ik verlang,
 „Mijn eigen land, en luiden te regeren.”
 Wat hoort hij tot bescheid? Hem zet de Keizer
 Een kraus op 't hoofd: „dat,” zegt hij „voegt de jeugd.”

AUF DER MAUER.

Hebt g'j 't gehoord? Men wachte van den Keizer
 Regt noch geregtigheid! gant, helpt u selv'!

E 2

RE.

R E D I N G.

Niets anders blijft ons over. Maar, mijn Vrienden!
Hoe zullen wij het werk ten einde brengen?

F U R S T (*treedt in den kring.*)

Wij willen slechts het dwangjuk van ons werpen;
De aloude regten, die wij eenmaal erfdien
Van onze Vad'ren, willen wij bewaren;
Wij jagen niet dolzinnig naar het nieuwe.
Den Keizer blijve, wat des Keizers is;
Die onder ons een Heer heeft, moet hem dienen.

M E I J E R.

Ik heb een goed van Oostenrijk in leen.

F U R S T.

Blijf dan uw plicht als Leenman trouw vervullen.

V A N W E I L E R.

Den Heer VAN RAPPERSWEIL ben ik toelpligtig.

F U R S T.

Betaal hem steeds, wat gij hem schuldig zijt.

R O S S E L M A N.

En ik ben dijnbaar aan de Abdis te Zurich.

F U R S T.

Gij geeft het klooster wat des kloosters is.

S T A U F F A C H E R.

Ik heb alleen van 't Rijk mijn goed in leen.

F U R S T.

Wat zijn moet, dat geschiedde; maar niets meer.
Men jaag' de Voogden met hun knechten weg,

En

En breek' hun sloten af. Maar zonder bloed,
 Zoo 't moog'lijk is, te storten. 't Blijk' den Keizer,
 Dat slechts de hoogste nood ons dringen kon,
 Hem d' eerbied, dien wij schuldig zijn, te weig'ren.
 En overschrijden we onze grénzen niet,
 Welligt bedwingt hij dan uit vrees zijn toorn;
 Want altijd zien we een volk ontzag verwekken,
 Dat met de wapens in de hand zich *matigt*.

R E D I N G.

Maar spreekt! hoe brengen wij het werk tot stand?
 De vijand staat gewapend in ons midden,
 En zal gewis niet zonder weerstand wijken.

S T A U F F A C H E R.

Hij wijkt, als hij ons ook gewapend ziet;
 Wij overvallen hem, eer hij 't vermoedt.

M E I J E R.

't Is ligt gezegd, maar niet zoo ligt gedaan.
 Wij zien twee vaste sloten hier in 't Land,
 Daar nestelt zich der Voogden magt, daar vindt
 De Keizer steun, als hij in 't land mogt vallen.
 Rossberg en Sarnen moeten wij bedwingen,
 Eer zich een zwaard ontbloot in deze landen.

S T A U F F A C H E R.

Toeft men zoo lang, dan waarschuwt men den vijand;
 Want veel te groot is der verbond'nen tal.

M E I J E R.

Men vindt in deze landen geen verrader.

R O S S E L M A N.

Ook blinde drift van Vrienden kan verraden.

E 3

FÜRST.

F U R S T.

Vertraagt men 't werk, zoo wordt het slot volbouwd
In Altorf, en de Voogd bevestigt zich.

M E I J E R.

Gij denkt slechts aan *u zelv'*

K O S T E R.

Gij zijt onbillijk.

M E I J E R (*opvliegend.*)

Onbillijk, wij! en dat durft Uri zeggen!

R E D I N G.

Bij uwen eed! bedaar!

M E I J E R.

Ja, als zich Schwiiftz

Bij Uri voegt, dan *moeten* wij wel zwijgen.

R E D I N G.

'k Moet u beklagen bij de Landsgemeente,
Dat gij met woeste drift den vrede stoort!
Staan wij niet allen voor dezelfde zaak?

W I N K E L R I E D.

Warnet wij wachten tot het feest des Heeren,
D n wil 't gebruik, dat de ingezetenen
Den Voogd geschenken brengen op zijn Slot.
Zoo kunnen dan een tiental kloeke mannen
Zich ongemerkt verzamelen in den burg.
Zij brengen heim'lijk puntige ijsers mee,
Daar kan men dan de stokken mede wapnen,
Want niemand komt gewapend in de vesting.
De groote hoop verbergt zich in het woud;

k "

En

En hebben de anderen de poort vermeesterd,
 Straks blazen zij ten teeken op den hoorn;
 Dan springen dezen uit hun hinderlaag:
 Zoo valt het Slot gemak'lijk ons in handen.

MELCUTHAL.

Ik neem op mij den Rossberg u te lev'ren.
 Een meisje in 't Slot is mij reeds lang genegen,
 En ligt bepraat ik haar, dat zij des nachts
 Mij langs een ladder bij zich binnen laat;
 Heb ik den wal bereikt, dan volgen de and'ren.

R E D I N G.

Is 't aller wil, dat wij het werk verschuiven?
(De meerderheid heft de handen omhoog.)

STAUFFACHER *(telt de stemmen.)*

'k Tel twintig stemmen vóór, en twaalf tegen!

F U R S T.

Als ter bestemde tijd de Sloten vallen,
 Dan steken wij van d' eenen berg tot d' and'ren
 Ten teeken vuren aan; dan zamelt zich
 De landstorm snel ter aangewezen plaats.
 Als ons de Voogden dus gewapend zien,
 Geloofst mij, 't zal hun dan aan moed ontbreken;
 Zij zullen gretig vrijgeléide nemen,
 Om ongedeerd te wijken uit ons land.

STAUFFACHER.

Met GESSLER, vrees ik, zal 't niet ligt gelukken;
 Een sterke lijfwacht schut hem voor gevaar;
 Hij ruimt niet zonder bloed het veld, en zelfs

Door ons verdreven, blijft hij nog geducht;
 't Is moe'lijk, ja gevaarlijk, hem te sparen.

B A U M G A R T E N.

Waar iets te wagen valt, daar zendt *wij* heen,
 't Behoud mijns levens ben ik TELL verplicht,
 Ik stel het gaarn voor allen in de bres;
 Mijn hart heb ik voldaan, mijne eer gewroken.

R E D I N G.

De tijd brengt raad. Men wachte met geduld;
 Men moet ook 't oogenblik iets toevertrouwer.
 — Doch ziet, terwijl wij hier nog landdag houden
 Bij nacht, verguldt de blijde morgen reeds
 Der bergen hoogste kruin — Komt, scheiden wij,
 Eer ons het volle licht des dags verrast.

F U R S T.

Vrees niet, de nacht wijkt langzaam uit de dalen.

(Allen hebben onwillekeurig hunne hoeden afgenomen, en staren met stillen eerbied het morgenrood aan.)

R O S S E L M A N.

Komt, bij dit licht, dat ons het eerst begroet
 Van alle volken, die diep onder ons
 Zwaar-ad'mend wonen in den walm der steden,
 Komt, zweren wij den Eed van 't nieuw verbond,
 — Wij willen zijn een eenig volk van broed'ren,
(Allen zeggen hem dit na met drie vingeren opgestoken.)

— Wij willen vrij als onze Vad'ren zijn,
 Nog liever dood, dan onder 't juk te leven.

(Als boven.)

Wij

— Wij willen steeds' vertrouwen op Gods hulp,
Nooit zal 't geweld van menschen ons doen beven.

(Alk boven. De landlieden omarmen elkander.)

STAUFFACHER.

Nu ga een ieder vreedzaam zijnes weegs,
Naar zijne Vrienden, en zijn Stangenooten;
Die Herder is, verzorge zijne kudden,
En werve in stilte Vrienden voor 't verbond.
— 'Wat in dien rustchentijd ons nog bejeg'ne,
Men dulle 'r! Groeije steeds de rekening
Der Dwingelanden aan, tot dat één dag
De schuld van 't land betaalt, en van elk onzer.
Thans moge een ieder zijn gevoel bedwingen,
En spre voor 't Gheel zijn heete wraak;
Want, Vrienden! hij pleegt roof aan 't heil van allen,
Die zelf zich helpen wil in eigen zaak.

*(Terwijl zij langs verschillende zijden geheel in stilte
vertrekken, valt het orkest in op hoogen toon:
het ledige tooneel blijft nog een tijd lang open,
en vertoont het schouwspel der opgaande zon over
de ijsbergen.)*

D E R D E B E D R I J F .

E E R S T E T O O N E E L .

Forplein voor het huis van TELL. Hij is met de bijl aan het timmeren. HEDWIG houdt zich met huisfelijken arbeid onledig. WOUTER en WILLEM spelen op den achtergrond met een kleinen hond-boog.

WOUTER (*zingt.*)

Eer de morgen rijst,
Gaat de jager dwalen,
Met zijn pijl en boog
Door gebergte en dalen.

Heerschen mag de Valk
In de lucht daar boven;
Hij gebiedt omlaag
Door gebergte en kloven.

Hiem behoort het ruim:
Wat zijn pijl kan raken,
Schoon het vliege of kruip',
Weet hij buit te maken.

(*hij komt huppelend aanloopen.*)

De pees is mij gesprongen. Help mij, Vader!

T E L L .

Ik niet. Een brave Schutter helpt zich zelf.

(*de Knaapjes verwijderen zich.*)

H E D -

H E D W I G.

De knapen leeren hier het schieten vroeg.

T E L L.

Die Meester worden wil, moet vroeg beginnen.

H E D W I G.

Ach! gave God dat zij het nimmer leerden!

T E L L.

Zij moeten alles leeren. Die door 't leven
Zich mannelijk wil doorslaan, moet op alles
Gewapend zijn.

H E D W I G.

Ach, niemand vindt weldra
De rust te huis.

T E L L.

Dat kan ik ook niet, Moeder.

Tot Herder heeft Natuur mij niet gevormd:
'k Moet rusteloos een vlugtig wit vervolgen;
Dan eerst mag ik mijn leven regt genieten,
Als ik het elken dag op nieuw weer buit maak.

H E D W I G.

En de angst van uwe Huisvrouw telt gij niet,
Die, daar zij op u wacht, zich bitter kwelt;
Went kille schrik bevangt mij, als de knechten
Van uw' gewaagde togten mij verhalen.
Bij ieder afscheid spelt mij 't bange hart,
Dat gij voor 't laatst uw droeve Vrouw verlaat.
Dan zie ik u, verdwaald in 't ijsgeberg,
Den misprong doen van de eene klip naar de and're:
Zie, hoe de wilde geit, door u vervolgd,
U door een zijsprong in den afgrond sleept:

Of

Of hoe een sneeuwklomp ijlings op u stort;
 Of onder u de ontrouwe bodem wijkt,
 Zoo dat gij nederzinkt, een levend lijk,
 In de onafmeetbare diepte van een' kloof —
 Ach, TELL! de dood treft den vermet'len jager
 In honderd wiss'lende gedaanten op 't gebergt:
 Gewis een allerjammerlijkst beroep,
 Dat steeds met halsgevaar langs d' afgrond voert!

T E L L.

Die scherp rondom ziet met gezonde zinnen,
 Op God vertrouwt, en op zijn eigen kracht,
 Die redt zich ligt uit nooden en gevaren.
 Geboren op den berg, vrees ik hem niet.

(Hij heeft zijn werk afgedaan, en legt zijne gereedschappen weg.)

Nu, denk ik, kan de deur weer jaren meê,
 De bijl in huis, bespaart den Timmerman.

(Hij neemt zijn hoed.)

H E D W I G.

Waar gaat gij heen?

T E L L.

Naar Altorf, naar uw' Vader.

H E D W I G.

Gij hebt toch niets gevaarlijks in den zin?

T E L L.

Wat wilt gij met die vraag?

H E D W I G.

Er broeit iets, TELL,
 Dat onze Voogden geldt — 'k weet van den landdag
 Op Rutli, waar gij meê gezworen hebt.

T E L L.

T E L L.

Geloof mij, 'k was aldaar niet tegenwoordig;
Maar roept mij 't land, ik zal mij niet onttrekken.

H E D W I G.

U zal men plantfen, waar 't gevaarlijk is;
Her zwaarste valt gewoonlijk u ten deel.

T E L L.

Een ieder wordt belast naar zijn vermogen.

H E D W I G.

Ook hebt gij d' Unterwalder over 't Mëer
Geholpen in den storm — O! 't was een wonder,
Dat gij ontkwaamt — Zeg, TELL, zeg, dacht gij toen
Aan vrouw noch kind?

T E L L.

'k Dacht, lieve Vrouw, aan u,
En wenschte slechts te meer, een man te redden,
Die, zoo als ik, en vrouw en kind'ren heeft.

H E D W I G.

Hij, die vermetel 't woedend Meer bevaart,
Vertrouwt niet op zijn God, maar tegt hem stout!

T E L L.

Die steeds bedachtzaam is, voert weinig uit.

H E D W I G.

Ja gij zijt goed, elk vindt u steeds hulpvaardig;
Maar zijt gij zelf in nood, wie helpt u dan?

T E L L.

Verhoede God, dat ik ooit hulp behoef.

(Hij neemt zijn handboog.)

H E D -

H E D W I G.

Wat wilt gij met den handboog? laat hem hier.

T E L L.

'k Weet met mijn arm geen weg, als ik hem mis.
(*De Knaapen komen terug*)

W O U T E R.

Waar heen, mijn Vader?

T E L L.

'k Ga naar Altorf, Knaap,
Kom, wilt gij met mij meê?

W O U T E R.

Ja, Vader, gaarn.

H E D W I G.

De Landvoogd is er thans; blijf weg van Altorf.

T E L L.

Hij gaat nog heden.

H E D W I G.

'k Liet hem eerst vertrekken;
Hij zie u niet; gij weet hij is ons nijdig.

T E L L.

Laat hij ons nijdig zijn, dat tel ik niet.
Ik doe mijn plicht, en beef voor geen en vijand.

H E D W I G.

Ach! die hun plicht doen, zijn hem 't meest gehaat.

T E L L.

Geen wonder; want aan hen heeft hij geen vat —,
Geloof mij, Vrouw, mij blijft hij wel van 't lijf.

H E D -

H E D W I G.

Zoo, meent gij dat?

T E L L.

't Is nog niet lang geleden,
 Dat ik ging jagen in de woeste streken
 Van 't Schachen-dal, een onbetreden veld;
 En als ik eenzaam langs een rotlig pad
 Mijn weg vervolgde, waar geen mensch kan wijken —
 Want stell hing over mij de rotswand heen,
 En diep omlaag zag men de Schachen bruïsen —
*(De Knapen hangen hem rechts en links aan het
 lijf, en zien met ingespannen nieuwsgierigheid
 naar hem op.)*

Toen kwam de Landvoogd onverzeld mij tegen;
 Wij waren gansch alleen, en stonden daar
 Mensch tegen mensch, en naast ons gaapte de afgrond.
 En naauwliks kreeg de Heer mij in 't gezigt,
 Herkende mij, mij, dien hij kort te voren
 Zoo zwaar deed boeten voor een klein vergriip,
 En zag mij met mijn wapen aan den arm
 Hem moedig tegenreden, of hij sel rikte,
 Zijn knieën knikten — hij verbleekte — Ik zag,
 Dat hij gevaar liep bij mij nêr te zijgen.
 — 'k Had medelijden met den armen man:
 Bescheiden ~~had~~ ik toe, en sprak: „ik ben 't
 Heer Landvoogd:” Maar zijn mond, door vrees geboeid,
 Bleef mij het antwoord schuldig — zonder spreken
 Gaf hij een wenk, dat ik mijns weegs zou gaan;
 'k Verliet hem dus, en zond hem zijn geleide.

H E D W I G.

Mij sidderde voor u — wat wilt gij meer!
 Dat gij zijn zwakheid zaagt, vergeeft hij nooit,

T E L L.

T E L L.

Des mijs ik hem, en hij zal mij niet zoeken.

H E D W I G.

Blijf heden daar van daan. Ga liever jagen.

T E L L.

Wat vreest gij toch?

H E D W I G.

Mij spelt mijn hart niets goeds.

T E L L.

Waartoe u dus gekweld, en zonder grond?

H E D W I G.

Kwel ik mij zonder grond — wel blijf dan hier.

T E L L.

Men wacht mij, lieve Vrouw, ik gaf mijn woord.

H E D W I G.

Indien gij *moet*, zoo ga — maar wouter blijv'!

W O U T E R.

Neen, Moederlief! ik niet, ik ga met Vader.

H E D W I G.

Mijn wouter, wilt ge uw Moeder dan verlaten?

W O U T E R.

'k Zal u iets fraais van Altorf medebrengen.

(Hij gaat met zjn Vader heen.)

W I L L E M.

Ik, Moederlief, ik blijf!

H E D W I G *(hem omarmende.)*

Ja, gij mijn WILLEM,

Gij zijt mijn lieve kind, gij blijft mij over!

*(Zij gaat naar het hek van het voorplein, en ziet
haar Man en Zoon nog een tijd lang na.)*

T W E E -

T W E E D E T O O N E E L.

Eene wilde boschrijke streek, rondom door bergen ingesloten. Stofbeken storten zich van de rotsen.

BERTHA *in jagtgewaad. Terstond daarop* RUDENZ.

B E R T H A.

Hij volgt: 'k Mag eind'lijk dus mijn hart hem op'neem

RUDENZ (*treedt driftig op.*)

Zoo vind ik eindelijk u dan alleen!

Van wederzijden sluit ons de afgrond in;

Men zal in deze streek ons niet verrassen;

Mijn hart breekt hier het lange zwijgen af —

B E R T H A.

Gij zijt toch zeker, dat de jagt niet volgt?

R U D E N Z.

De jagt is ver van hier — dus — nu of nooit!

Dit oogenblik zal mij niet weer ontglippen —

Thans wil ik, dat mijn noodlot zich beslist,

Al moest het mij voor eeuwig van u scheiden.

— O wapen dus uw' zachte blikken niet

Met koelen sombren ernst — wie toch ben ik.

Dat ik mijn oog tot u waag op te heffen?

Mij heeft de naam nog niet genoemd, ik durf

Mij naauw'lijks mengen in den rei der Ridders.

Die, rijk met eer omkranst, uw' hand verzoeken.

'k Heb niets dan dit mijn hart vol trouw en liefde —

B E R T H A (*ernstig en gestreng.*)

Durft gij van liefde spreken of van trouw,

Die trouweloos uw duurste pligten schendt?

(RUDENZ *treedt terug.*)

F

Een

Een slaaf van Oostenrijk, die zich den vreemden,
Den onderdrukker van zijn Volk verkoopt?

R U D E N Z.

Uit uwen mond verneem ik dit verwijt?
Wat boeit mij aan den Voogd, dan gij alleen?

B E R T H A.

Gij denkt dus mij te vinden, waar 't verraad
Gezeteld is? — Ik schonk mijn hand nog liever
Aan suoden GESSLER zelf, dien ik verfoei,
Dan aan den veilen zoon van Zwitserland,
Die tot zijn werktuig zich verneem'ren kan!

R U D E N Z.

O God, wat moet ik hooren!

B E R T H A.

Spreek, wie zijn
Den braven mensch nog nader dan de zijnen?
Kent ooit een edel hart verhev'ner plicht,
Dan de onschuld bij te staan en de onderdrukten?
— Mij bloedt 'het hart om 't lot van dit uw Volk;
Ik voel der bûrg'ren leed, ik acht hen hoog,
Die zoo bescheiden zijn, en toch vol kracht;
Zij boeijen door hun' deugden heel mijn ziel,
Met elken dag leer ik hen meer beminnen.
— Maar gij, die door natuur en ridderpligt
Hun blijkbaar ten beschermers zijt bestemd,
— Die hen verlaat, die, vreemden ten geval,
Uw Vaderland de slaafsche boei kunt smeden,
Gij zijt mij onverdraaglijk, 'k moet mij zelf
Geweld doen, zal ik u niet doodlijk haten.

R U-

R U D E N Z.

En zoek ik dan het welzijn niet van 't volk?
 't Vindt immers onder 't schild van Oostenrijk
 Den vrede —

B E R T H A.

Slavernij bereidt gij 't land!
 Gij wilt de vrijheid uit de laatste wijkplaats,
 Die haar op aard nog overbleef, verjagen.
 Het volk verstaat zijn eigen welzijn beter,
 Geen schijn verblindt zijn onbedrieglijk oog;
 U heeft men 't net reeds over 't hoofd geworpen —

R U D E N Z.

Gij haat mij, BERTHA! o, veracht mij niet!

B E R T H A.

God gave! dat ik u kon haten — maar
 Veracht te zien, en *waard*, dat hij veracht wordt,
 Hem, dien ik gaarn beminnen zou —

R U D E N Z.

Mijn God!

Gij toont mij dáár een Hemel van geluk,
 En staat in d' eigen stond mij diep ter neder.

B E R T H A.

Nog is in u het ed'le niet verlikt!
 Het sluimert slechts, ik wil, ik zal het wekken.
 Gij moet u zelv' verlooch'nen, om de deugd
 Der Vaders, die gij erfdet, uitteereijen.
 Maar, heil u! dat zij u te magtig is,
 Gij zijt ondanks u zelv' nog goed en edel!

R U D E N Z.

Gij, BERTHA, gij gelooft nog aan mijn' deugd!
 Door uwe liefde kan ik alles worden!

F 2

BER-

B E R T H A.

Ga, tracht te zijn, waartoe natuur u schiep;
 Bekleed de plaats, waarop haar hand u stelde;
 Strijd voor uw volk, en voor uw Vaderland,
 En voor uw heilig regt.

R U D E N Z.

Maar, BERTHA, spreek!

Hoe kan ik u gewinnen, u bezitten,
 Als ik de magt des Keizers wederstreef?
 Is 't niet de wil van magtige aanverwanten,
 Die over u, meer dan gij zelf, beschikt?

B E R T H A.

Mijn goed'ren liggen hier in deze landen;
 En is de Zwitser vrij, ik ben hier ook.

R U D E N Z.

Ach! BERTHA, welk verschiet maakt mij dit woord!

B E R T H A.

Meent niet door Oostenrijk mij ooit te winnen;
 Zijn oog vlamt gredig op mijn erf en goed,
 Dat wil hij met zijn eigen erf vereënen.
 Dezelfde dorst naar land, die uwe vrijheid
 Verzwellen wil, bedreigt niet min de mijne!
 Ik ben, mijn Vriend, ten offer uitgelezen,
 Ten loon voor d' een' of andren gunsteling —
 Aan 's Keizers hof, waar list en valsheid wonen,
 Bereidt men mij gehate huw'lijksketens,
 De liefde slechts — uw liefde kan mij redden!

R U D E N Z.

Gij zoudt besluiten, hier met mij te leven,
 Gij zoudt in 't Vaderland de mijne zijn!

O BERTHA

O BERTHA, mijn verlangen naar de wereld,
 Wat was het dan verlangen slechts naar u?
 Ik zocht op 't pad des roems slechts u alleen,
 En heel mijn' zucht naar eer was enkel liefde.
 Sluit gij hier in dit dal u met mij op,
 En derft gij willig allen aardfchen luister —
 Dan is het doel bereikt, waar naar ik jaagde:
 Dan mag de stroom der fel beroerde wereld
 Op 't veilig strand van dit gebergt' zich breken —
 Geen' vlugtige begeerten ken ik meer,
 Die mij op 't groot tooneel des levens roepen —
 Dan mogen deze rotsen om ons heen
 Haar' ondoordringbren ringmuur vrij verbreedten;
 Dan zij dit stil en zalig dal alleen
 Voor 't zonlicht open — mij, mij is 't een Eden!

B E R T H A.

Nu zijt gij, wat mijn hart van u verwachtte:
 't Geloof aan uwe deugd bedroog mij niet!

R U D E N Z.

Vaar wel, gij ijd'le waan, de blinddoek valt!
 'k Moet mijn geluk in 't land der vad'ren vinden;
 Hier, waar de knaap zoo vrolijk mogt onthuiken,
 Waar duizend vreugdesporen mij omringen,
 Waar ieder boom en bronnwel voor mij leeft,
 In 't Vaderland wilt gij de mijne worden?
 'k Heb steeds dat land bemind! ik voel het nu,
 Slechts 't Vaderland kan mijn geluk voltoojnen.

B E R T H A.

Waar zouden wij een zaalger plekje vinden,
 Dan in dit land, waar vrede en onschuld woont?
 Hier, waar de aloude trouw geworteld staat,

Waar nog geen valsch bedrog heeft kunnen kiemen;
 Hier sloopt geen nijd de bron van ons geluk,
 Hier vlieden de uren kalm en helder heen.
 — U zie ik hier in echte mannenwaarde,
 Den eersten van de vrijen en gelijken,
 Met vrije huldiging door elk vereerd,
 Zoo groot als ooit een Koning in zijn' rijken.

R U D E N Z.

Hier zie ik U, de kroon van alle vrouwen,
 Uw leven wijden aan mijn hoogst geluk:
 Mijn huis mij tot een blijden Hemel scheppen,
 En, zoo als 't Lentsaizoen zijn' bloemen strooit,
 Met lieve aanvalligheid mijn leven sieren,
 En mij geheel bezielen met uw blik!

B E R T H A.

Zie, trouwe Vriend, dat was het, wat mij griefde;
 Daar ik u zelf dit hoogst geluk des levens
 Verwoesten zag — Wat heb ik niet geleden,
 Toen ik den trotschen Ridder volgen moest,
 Den landverdrukker naar zijn somber slot!
 — Hier is geen slot. Mij scheiden geene muren
 Van 't Volk, dat eens door mij gelukkig wordt!

R U D E N Z.

Maar weet ge een middel, om den band te ontknoopen,
 Waarmee mijn eigen dwaasheid mij omstrikte?

B E R T H A.

Ruk als een man dien slavenband van een!
 Wat dan ook de uitkomst zij — Aan 't hoofd uws volks,
 Dáár is de plaats, waartoe gij zijt bestemd.

(Men hoort jagthoornen in de verte.)

De jagt komt nader — Ga, wij moeten scheiden.

Strijd

Strijd voor uw land, dan strijdt gij voor uw' liefde!
 Één is de vijand, dien wij allen vrezen,
 En ééne vrijheid maakt ons allen vrij!

(Zij vertrekken.)

D E R D E T O O N E E L.

Open plaats bij Altorf. Geboorte op den voorgrond; op den achtergrond staat de hoed op een' staak. Het uitzigt wordt begrensd door den Bannberg, waar achter zich een sneeuwgebergte verheft.

FRIESHART en LEUTHOLD staan op schildwacht.

F R I E S H A R T.

Wij staan hier vruchteloos. Hier komt geen mensch,
 Die dezen hoed zijn eerbied zou betoonen.
 't Scheen anders altijd, of 't hier jaarmarkt was;
 Nu is de gansche streek stil als het graf,
 Nadat men ginds den mooilik heeft geplant.

L E U T H O L D.

Niet dan gepeupel laat zich zien, en zwaait
 Tot ons verdriet de halfversleten mutsen.
 Want brave lieden maken eer een omweg,
 Dan dat zij voor den hoed zich buigen zouden.

F R I E S H A R T.

Zij moeten hier voorbij, als zij van 't Raadhuis
 Op 't middaguur zich weer naar huis begeben.
 Dus vleide ik mij, een' goede vangst te doen;
 Want niemand dacht er aan, den hoed te groeten.
 Dat merkte ROSSELMAN, de Paap — hij keerde
 Juist van een' zieken weer, en plaatste zich,
 't Hoogwaardige in zijn hand, regt voor den staak;

De Koster gaf het teeken met zijn schel:
Daar bogen zij hun' knie, ik zelf met hen,
En eerden 't Sacrament, maar niet den hoed. —

L E U T H O L D.

Hoor, kameraad! wij staan hier aan de kaak:
Want is het niet een schimp voor brave ruiters,
Te wacht te staan bij zulk een leêgen hoed? —
Gewis elk eerlijk man moet ons verachten.
— Eerbiedig voor een hoed zich neer te buigen,
Dat is toch inderdaad bespottelijk!

F R I E S H A R T.

Waarom niet voor een leêgen hollen hoed,
Men buigt zich immers wel voor leêge hoofden.

(HILDEGARD, MAGTELD, en ELSEBETH treden op met
eenige kinderen, en plaatsfen zich rondom den staak.)

L E U T H O L D.

Gij, FRIESHART zijt een lage, veile schurk,
Die gaarn den braven man in 't onheil stort.
Dat, wie maar wil, des Landvoogds hoed voorbij ga,
Ik druk mijn' oogen toe, en zie hem niet.

M A G T E L D.

Daar hangt de Landvoogd — Knapen, buigt u neer!

E L S E B E T H.

Ach! dat hij ging, en liet ons hier zijn hoed;
Het Vaderland zou niets daarbij verliezen!

F R I E S H A R T (*haar uit een drijvende.*)

Maaakt plaats, vervloekte wijven! wilt gij gaan —
Wie vraagt naar u? Zendt ons uw mannen liever,
Als hen de lust bekruipt, ons hier te tergen.

(*De Vrouwen vertrekken.*)

TELL

TELL *treedt op met zijn handhoog gewapend, en zijn Knaapje aan de hand. Zij gaan den hoed voorbij zonder hem optemerken, en komen voor op het tooneel.*

W O U T E R *(naar den Bannberg wijzende.)*

Is 't waar, mijn Vader! dat op gindschen berg
De boomen bloeden, als men met de bijl
Hen vellen wil?

T E L L.

Ei, Knaap, wie zegt u dat?

W O U T E R.

Van een der Herders hoorde ik, dat die boomen
Berooverd zijn, wie ooit hun schade toebragt,
Den wies zijn hand van boven uit het graf.

T E L L.

Berooverd zijn de boomen, dat is waar.
— Ziet gij die spitzen ginds, die witte hoornen,
Die hoog tot in den Hemel zich verheffen?

W O U T E R.

't Zijn de Ijsgebergten, die des nachts zoo dond'ren,
En ganfche vlakten onder sneeuw begraven.

T E L L.

Zoo is 't, mijn Zoon! en onder deze sneeuw
Zou Altorf nu reeds lang bedolven liggen,
Als niet het woud, daar boven op den berg,
Als waar 't een borstweer, zich er tegen stelde.

W O U T E R *(na eenig stilzwijgen.)*

Kent gij ook landen, waar geen bergen zijn?

T E L L.

Daalt men van onze hoogten naar omlaag,

En steeds nog lager af, de stroomen langs,
 Dan komt men in een vlak en effen land,
 Waar zich geen bergstroom schuimend nederstort,
 Maar 't water stil en statig henen vliet:
 Daar ziet men vrij naar alle hemelstreken,
 Daar wast het koom in lange schoone velden,
 En als een ruime lusthof toont zich 't land.

W O U T E R.

Wel waarom trekken wij dan niet terstond
 Van hier, en gaan dat schoone land bewonen,
 Veel liever dan ons dus te plagen op 't geberg?

T E L L.

Het land is schoon en goed gelijk de Hemel;
 Maar die 't bebouwen oogsten geene vrucht
 Van 't geen zij zelve zaaiden.

W O U T E R.

Woont men daar
 Niet even vrij als hier op eigen erf?

T E L L.

Het veld behoort den Bisschop en den Keizer.

W O U T E R.

Men mag er toch vrij in de boschen jagen?

T E L L.

Den Heer behoort het wild en al 't gevogelt'.

W O U T E R.

En mogen ze ook niet vischen in den stroom?

T E L L.

De Stroom, het Meer, het Zout behoort den Keizer.

W O U T E R.

W O U T E R.

Wie is die Keizer dan, dien allen vrezen?

T E L L.

Hun Oppervorst, die hen beschermt en voedt.

W O U T E R.

Waarom beschermen zij zich zelve niet?

T E L L.

Daar durft geen mensch zijn' naasten buur vertrouwen.

W O U T E R.

Ach, Vader, 't ruime land wordt mij te naauw,
'k Woon liever dan, waar sneeuw stort van de bergen.

T E L L.

Ja, beter woont men tusfchen ijsgebergten,
Dan daar, waar flechte menfchen ons omringen.
(*Zij willen voortgaan.*)

W O U T E R.

Ei, Vader, zie den hoed ginds op dien ftaak.

T E L L.

Wat gaat die hoed ons aan? Kom, gaan wij heen.
(*Als hij zich verwijderen wil, treedt FRIESHART
hem met geveldde piek in den weg.*)

F R I E S H A R T.

In 's Keizers naam! Houd ftaand! en ga niet voort!

T E L L (*de piek aangrijpende.*)

Wat wilt gij, Vriend! wat houdt gij mij dus op?

F R I E S H A R T.

't Bevel hebt ge overtreên, gij moet ons volgen.

L E U T-

L E U T H O L D.

Gij hebt den hoed uw eerbied niet bewezen.

T E L L.

Kom, laat mij gaan.

F R I E S H A R T.

Ja, naar 't gevangenhuis!

W O U T E R.

Mijn Vader sleept men voort! helpt, menschen, helpt!

(Hij loopt naar den achtergrond, en roept)

Komt, mannen, komt! gij brave lieden helpt!

Gewe!*, geweld, men wil mijn Vader vatten!

*(ROSSELMAN de pastoor, en PETERMAN de koster,
schieten met drie andere mannen toe.)*

D E K O S T E R.

Wat is er gaans?

R O S S E L M A N.

Wat heeft die man misdaan?

F R I E S H A R T.

Hij pleegt verraad als vijand van den Keizer.

T E L L *(hem driftig aanvallende.)*

Verraad — en dat geldt mij!

R O S S E L M A N.

Gij dwaalt; 't is TELL,

Een eerlijk man en, onbesproken burger.

WOUTER *(ontdekt WOUTER FURST, en loopt hem te gemoet.)*

Grootvader help, die man mishandelt Vader!

F R I E S -

F R I E S H A R T.

Voort naar den kerker!

F U R S T (*toefchietende.*)

Sta! 'k blijf borg voor hem.

— Spreek, TELL, om Gods wil! wat is hier gebeurd?

(MELCHTHAL en STAUFFACHER treden op.)

F R I E S H A R T.

Hij overtrad des Landvoogds hoog bevel,

Zijn' Oppermagt wil hij geen hulde doen.

S T A U F F A C H E R.

Daar ken ik TELL niet toe in staat.

M E L C H T H A L.

Gij liegt!

L E U T H O L D.

Hij heeft zich voor den hoed niet willen buigen.

F U R S T.

En moet hij daarom naar den kerker, Vriend?

O, neem mijn' borgtogt aan, en laat hem los.

F R I E S H A R T.

Blijf voor u zelven borg, voor eigen lijf!

Wij doen, wat onze plicht is — Voort met hem!

M E L C H T H A L (*tot de Landlieden.*)

Dat schreeuwt ten Hemel! neen! dat gaat te ver!

Hem zoo, terwijl wij 't aanzien, weg te slepen!

K O S T E R.

Wij zijn de sterksten. Vrienden, duldt het niet!

Wij hebben de een aan d' anderen een helper!

F R I E S.

F R I E S H A R T.

Wilt gij 't bevel des Landvoogds wederstreven?

N O G D R I E L A N D L I E D E N (*toeschietende.*)

Wij helpen u. Wat is 't? Men sla hen neder!

(*HILDEGARD, MAGTELD en ELSEBETH komen terug.*)

T E L L.

Ik zal mij zelf wel helpen — Gaat, mijn Vrienden!
 Of meent gij dat hun' spies mij zou doen beven,
 Als ik mij van mijn kracht bedienen wou!

M E L C H T H A L (*tot FRIESHART.*)

Wie waagt het, hem te rukken uit ons midden;

F U R S T ~~en~~ S T A U F F A C H E R.

Mijn Vrienden! blijft bedaard!

F R I E S H A R T (*schreeuw.*)

Verraad, verraad!

(*Men hoort jagthoornen.*)

V R O U W E N.

Daar komt de Landvoogd!

F R I E S H A R T (*nog luider roepende.*)

Muijterij! verraad!

S T A U F F A C H E R.

Schreeuw, schurk, tot dat gij barst!

R O S S E L M A N *en* M E L C H T H A L.

Ik zeg u, zwijgt!

F R I E S H A R T (*zijn stem nog meer verheffende.*)

Men koopt de dienaars van 't geregt onzetten!

F U R S T.

F U R S T.

Daar is de Voogd. Mijn God! wat zal dit worden?

(GESSLER *te paard, den valk op de vuist.* RUDOLF *zijn stalmeester, BERTHA en RUDENZ, met een groot gevolg van gewapende knechten, die het gansche tooneel met een kring van pieken omsluiten.*)

R U D O L F.

Maakt voor den Landvoogd plaats!

G E S S L E R.

Drijft hen uit een!

Wat loopt het volk te zaam? Wie riep daar hulp?

(*Algemeene stilte.*)

Men spreek: ik wil het weten.

(*tot FRIESHART.*)

Treed gij voor!

Wie zijt gij, waarom greep men dezen man?

(*Hij geeft den valk aan een dienaar over.*)

F R I E S H A R T.

Gestrenge Heer, ik ben uw wapenknecht,
Ten trouwen wachter bij den hoed geteld.
Dien man heb ik op heeter daad betrapt,
Daar hij uw' hoed het eerbewijs onthield.
Maar 't Volk rukt met geweld hem uit mijn handen.

GESSLER (*na eenig stilzwijgen.*)

Veracht gij *dus* uw' Keizer, TELL, en mij,
Die zijne magt in 't Land vertegenwoordig,
Dat gij den hoed niet eert, dien ik bestemde,
Om mij een proef te zijn van onderverping?
Zoo hebt gij 't kwaad, dat gij verzint, verraten.

T E L L.

T E L L.

Vergeef mij, Heer! uit onbedachtzaamheid
 Heb ik misdaan; uw wet veracht ik niet.
 Zoo waar ik TELL heet, 'k was niet op mijn hoede;
 Wees mij genadig, 't zal niet meer geschieden.

G E S S L E R (*heeft weder een poos gezwegens*)

Gij zijt een meester op den handboog, TELL;
 Men zegt, met elken Schutter durft ge u meten.

W O U T E R.

Ja, dat moet waar zijn, Heer! — Mijn Vader schiet
 Een appel van den boom op honderd schreden.

G E S S L E R.

Is dat uw Zoontje, TELL?

T E L L.

O ja, Mijnheer.

G E S S L E R.

Hebt gij meer kinderen?

T E L L.

Twee knapen, Heer.

G E S S L E R.

En wien van deze twee bemint gij 't meest?

T E L L.

De beide knapen zijn mij even lief.

G E S S L E R.

Wel nu dan, TELL, daar gij op honderd schreden
 Een appel van den boom schiet, geef mij thans
 Een proeve van uw kunst — Ga, neem uw' boog —

Gij

Gij hebt hem bij de hand — en wees bereid,
 Een appel van het hoofd des Knaaps te schieten —
 Maar zorg, dat gij niet mist; met d' eersten pijl
 Moet gij den appel treffen, of gij zult
 Met eigen hoofd uw misſchot mij betalen.

(Allen geven blik van ſchrik en ontroeting.)

T E L L.

Heer — wat verſchrikk'lijk werk beveelt gij mij —
 Ik zou van 't hoofd mijns kinds een appel ſchieten —
 Neen, neen, Mijnheer! dat kan uw wil niet zijn —
 De goede God verhoede, dat ge een Vader
 Op zulk een proef in ernst zoudt willen ſtellen!

G E S S L E R.

Gij zult van 't hoofd des Knaaps een appel ſchieten:
 Dat is en blijft mijn wil — gehoorzaam TELL!

T E L L.

Ik zou op 't lieve hoofd van 't eigen kind
 Met deez' mijn handboog mikken — liever ſterf ik!

G E S S L E R.

Gij ſchiet of ſterft, en met u ſterft uw Knaap.

T E L L.

Een moordēf zou ik worden van mijn kind!
 Gij hebt geen kinders Heer! — Gij weet het niet,
 Wat in het harte van een Vader omgaat.

G E S S L E R.

Ei, TELL, hoe zijt gij *nu* zoo op uw hoedel
 Ik heb gehoord, dat gij een dreamer waart,
 Die anders leeft, en handelt dan uw' buren.
 Gij mint, wat zeldzaam is — 'k heb daarom *thans*

G

Een

Een eigen waagstuk voor u uitgemaakt.
 Een ander zou gewis zich lang bedenken —
 Gij drukt uwe oogen toe, en waagt het stout.

B E R T H A.

Wil met den armen man niet schertsen, Heer!
 Gij ziet hem bleek en fidd'rend voor u staan —
 Men is geen scherts gewoon uit uwen mond.

G E S S L E R.

Wie zegt u, dat ik scherts?

(naar een' boomtak grijpende, die over hem heen hangt.)

Zie hier een appel;

Men maak ruim baan — Hij mete naar 't gebruik
 Zijn afstand — Zie, ik geef hem tachtig schreden —
 Niet minder of niet meer — hij liet zich voorstaan,
 Op honderd zelfs zijn man te kunnen treffen —
 Nu Schutter tref, en mis het doelwit niet!

R U D O L F.

Mijn God! 't wordt ernst — buig uwe knieën Knaap!
 En bid met ons den Landvoogd om uw leven.

FURST *(ter zijde tot MELCHTHAL, die met moeite zijn ongeduld bedwingt.)*

Betoom uw drift! Ik bid u, blijf bedaard!

B E R T H A *(tot den Landvoogd.)*

Laat af, Mijnheer! het is onmensch'lijk wreed,
 Met de angst van 't Vaderharte zoo te spelen.
 Al had de man door zijn gering vergriep
 De straf des doods verdiend, hij heeft die straf
 In dezen stond reeds tienvoud ondergaan.
 Verzend hem ongedeerd naar zijne hut.

Hij

Hij heeft u leeren kennen: aan dit uur
Zal hij, en 't kroost van zijne kinders denken.

G E S S L E R.

Men maak ruim baan! — terstond — wat aarzelt gij?
Uw leven is verbeurd; ik kon u dooden,
En zie, ik leg genadig thans uw lot
In eigen hand, die hand zoo wel bedreven.
Mij dunkt, geen mensch zal over hardheid klagen,
Als men hem Meester maakt van eigen lot.
'k Heb op uw' vasten blik u' hooren roemen;
Thans geldt het, Schutter — toon ons thans uw kunst;
Het doel is uwer waard, en groot de prijs!
Het middenpunt te treffen in de schijf,
Dat kan een ander ook: *hem* noem ik Meester,
Wiens kunst in geen geval hem ooit begeeft,
Wien nooit het hart in hand of oogen treedt.

F U R S T (*werpt zich voor hem neder.*)

Wij luidigen, Heer Landvoogd! uwe magt,*
Wij bidden niet om regt, maar om genade;
Neem van mijn goed de helft, neem al mijn goed,
Wil van dit schot een Vader slechts ontslaan!

W O U T E R.

Grootvader, kniel niet voor dien valschen man!
Zeg, waar ik mij moet plaatsen, 'k bidden niet;
Mijn Vader treft den vogel in de vlugt,
Hij zal niet misfen op het hoofd zijns kinds.

S T A U F F A C H E R.

Ach, roert u de onschuld van dit Knaapje niet?

R O S S E L M A N .

Bedenk, dat boven ons een Regter leeft,
Aan wien ge eens rezenschap zult moeten geven.

G E S S L E R *(op den Knop wijzende.)*

Men bind' hem vast aan gindichen boom.

W O U T E R .

Mij binden!

'k Wil niet gebonden zijn. 'k Zal Gille staan
Gelijk een lam; 'k zal zelfs geen adem halen.
Als gij mij bindt, dan gart het nimmer goed,
Dan zal ik worstlen, om mijn band te ontspringen.

R U D O L F .

Zoo laat u dan een doek voor de oogen binden.

W O U T E R .

Wartoe Mijnheer? of meen. gij, dat ik vrees
Den pijl van Vaders hand? Ik wacht hem stout,
Geen ooglid zelfs zal ik voor hem verrekken.
Kom Vader! toon, dat gij een Schutter zijt:
De Dwingland denkt ons in 't verderf te storten —
Wil hem die vreugd niet gunnen; schiet en tref.

*(Hij plaatst zich voor den boom, men zet hem
den appel op het hoofd.)*

M E L C H T H A L *(tot de Landlieden)*

Wat! zal men 't gruwellu'k voor ons gezigt
Voleinden? Ach! wat baat ons dan 't verbond?

S T A U F F A C H E R .

't Is vruchteloos. Wij staan hier ongewapend,
Gij ziet het woud van spietfen om ons heen.

M E L C H -

M E L C H T H A L.

O dat wij 't werk terstond voleindigd hadden:
God moog het hem vergeven, die 't verschoof!

G E S S L E R (*tot TELL.*)

Welaan! men voert de wapens niet vergeefs.
Gevaarlijk is 't, een moordgeweer te dragen,
En op den Schutter springt de pijl terug,
Dir regt, dat zich de Boer heeft aangematigd,
Is voor den Heer des Lands beleedigend.
Gewapend zij geen mensch, dan die gebiedt!
En hebt gij lust, om boog en pijl te voeren,
Mij lust het, u een doel daarbij te geven.

T E L L (*spant zijn boog, en legt er een pijl op.*)

Wijkt, maakt ruim baan!

S T A U F F A C H E R.

Hoe TELL? Gij waagt het — neen, o neen — gij siddert;
Zie uwe hand, zij beeft, uw knieën knikken —

T E L L (*laat zijn boog zinken.*)

Het schemert mij voor de oogen!

V R O U W E N.

God daar boven!

T E L L (*tot den Landvoogd.*)

Ontsla mij van dit schot. Hier is mijn hart!

(*hij rukt zijne borst open.*)

Roep uwe wachten, Heer! men stoot' mij neder!

G E S S L E R.

Ik wil uw leven niet, ik wil het schot.

— TELL, gij vermoogt wat anderen doet beven!

Gij voert zoo wel den helm-stok als den boog,

Gij vreest geen storm, als gij een mensch kunt redden!
Thans help u zelf, gij die een ieder redt!

(TELL staat in vreesfelijken tweestrijd; zijne armen bewegen zich sluiptrekkend, zijne rollende oogen vestigen zich dan op den Landvoogd, dan ten Hemel — Eensklaps grijpt hij zijn pijlkoker, neemt er een tweeden pijl uit, en steekt hem in zijn gordel. De Landvoogd bespiedt alle deze bewegingen.)

WOUTER (onder den boom.)

Schiet, Vader, schiet! ik wacht uw' pijl —

T E L L.

Ik moet!

(Hij herstelt zich en legt aan.)

RUDENZ (die al dien tijd in de hevigste gemoedsbeweging was, en zich met geweld bedwong, treedt nu toe.)

Mijnheer, gij drijft het nu gewis niet verder:
Gij kunt het niet — gij wildet hem beproeven,
Uw doel hebt gij bereikt — te ver gedreven
Zien wij de strengheid steeds haar oogmerk misfen,
En de al te strak gespannen boog springt los.

G E S S L E R.

Gij zwijgt tot men u roept.

R U D E N Z.

Ik kan niet zwijgen,

Ik moet voor 's Keizers eer mijn stem verheffen;
Want zulk een dwangbewind wordt nooit geduld.
Dit is de wil des Keizers niet — o neen —
Nooit heeft mijn volk zoo iets van u verdiend,
En gij, Mijnheer, ge ontvingt daartoe geen volmagt.

G E S S-

G E S S L E R.

Durft ge u vermeten, gij!

R U D E N Z.

'k Heb stil gezwezen
 Bij al het onregt, dat ik plagen zag.
 Mijn oogen sloot ik digt, om niet te zien;
 'k Heb met geweld mijn overvloeijend hart,
 Dat opsprong in mijn borst omlaag gedrukt.
 Maar langer nog te zwijgen waar' verraad,
 Aan 't Vaderland zoowel als aan den Keizer.

BERTHA (*zich tusſchen hem en den Landvoogd werpende.*)

O God, gij tegt zijn' woede slechts nog meer!

R U D E N Z.

'k Verliet mijn volk en mijne bloedverwanten,
 'k Scheurde alle banden der natuur van een,
 Om mij aan u en aan uw zaak te blinden —
 Ik meende 't heil van allen voor te ſtaan,
 Wanneer ik 's Keizers magt bevestigde —
 Nu valt de blinddoek weg — en huiverend
 Zie ik een afgrond gapen voor mijn voet —
 Mijn oordeel is door u van 't ſpoor geleid,
 Mijn eerlijk hart bedrogen — 'k ſtond gereed,
 Zelfs met den besten wil, mijn Vaderland
 Ten val te brengen, en mij zelf met een.

G E S S L E R.

Vermet'le! mij, uw Heer, ſpreekt gij dus toe?

R U D E N Z.

De Keizer is mijn Heer, gij zijt het niet —
 'k Ben vrij geboren even goed als gij;

G 4

In

In iedre deugd, die ooit een Ridder fierde,
 Durf ik met u, hoe hoog gij staat, mij meten.
 En spraakt gij hier niet in des Keizers naam;
 Dien ik vereer, zelfs daar, waar men hem schendt,
 Straks wierp ik u den handschoen toe, gij zoudt
 Naar ridderlijk gebruik mij antwoord geven,
 — Ja! wenk uw wachten slechts — mij ziet gij hier
 Niet weerloos staan, als *hen* —

(*op het volk wijzende*)

Ik heb een zwaard,

Wie nader treedt —

STAUFFACHER (*roept.*)

Zie! de appel is gevallen!

(*Terwijl allen zich naar deze zijde wenden, en BERTHA zich tusſchen RUDENZ en den Landvoogd werpt, heeft TELL den pijl afgedrukt.*)

ROSSELMAN.

Het Knaapje leeft!

VELEN^{te} TE GELIJK.

En de appel is getroffen!

(*WOUTER FURST wankelt, en dreigt te vallen, BERTHA ondersteunt hem.*)

GESSLER (*ontfeld.*)

Hij heeft gefchoten? hoe? de razende!

BERTHA.

Het Knaapje leeft! kom 'tot u zelf' mijn Vader!

WOU-

WOUTER TELL (*komt vrolijk met den appel aankloopen.*)

Zie, Vader, hier is de appel — 'k wist het wel,
Niets had uw knaap van uwe hand te vrezen.

TELL (*stond met voorovergebogen ligchaam, als wilde hij den pijl volgen — de boog ontsinkt zijn hand — als hij den knaap ziet aankomen, snelt hij hem met uitgebreide armen te gemoet, heft hem op van den grond, en drukt hem hevig ontroerd aan zijne borst. In die houding zinkt hij krachteloos in een. Allen zijn getroffen.*)

B E R T H A.

Algoede Hemel!

WOUTER FURST (*tot Vader en Zoon.*)

Kinders! mijne kinders!

S T A U F F A C H E R.

God zij geloofd!

L E U T H O L D.

Dat was een schot, waarvan

Men spreken zal nog in de laatste tijden!

R U D O L F.

Men zal gewagen van den schutter TELL,

Zoo lang de bergen op hun' grondvest staan!

(*Hij reikt den Landvoogd den appel toe.*)

Bij God! den appel midden door geschoren!

Dat schot was meesterlijk en roemenswaard.

R O S S E L M A N.

Het schot was goed, maar beven mag de man,

Die hem genoodzaakt heeft, zijn God te tergen.

S T A U F F A C H E R.

Herstel u, TELL, sta op, gij hebt uw leven

Als man gelost; nu keert gij vrij naar huis.

R O S S E L M A N.

Komt, brengen wij den zoon naar zijne Moeder.

(Zij willen hem wegleiden.)

G E S S L E R.

Eén woord nog, TELL!

TELL *(keert terug.)*

Wat is uw wil, Mijnheer?

G E S S L E R.

'k Heb u een tweeden pijl zien bij u steken;
Zeg mij, wat met dien pijl uw oogmerk was.

TELL *(verlegen).*

Dat is 't gebruik zoo bij de schutters, Heer.

G E S S L E R.

Neen, TELL, dat antwoord kan mij niet voldoen,
Het had gewis iets anders te beduiden.
Zeg mij de waarheid, vrij en zonder schroom,
En wat het wezen moog, ik schenk u 't leven.
Waartoe die tweede pijl?

T E L L.

Welaan, Mijnheer,

Daar gij mijn leven mij verzekerd hebt,
Zoo zal ik u de waarheid eerlijk zeggen.

*(Hij haalt den pijl uit zijn gordel te voorschijn, en
ziet den Landvoogd aan met een vreesfelijken blik.)*

Met dezen tweeden pijl doorschoot ik — u,
Als ik mijn lieven Zoon getroffen had;
En u — geloof mij, had ik niet gemist.

G E S S L E R.

Ik heb u, TELL, uw leven wel verzekerd,
'k Gaf u mijn ridderwoord; dat wil ik houden —

Doch

Doch daar me uw booze zin gebleken is,
 Wil ik u laten brengen en bewaren,
 Waar zon of maau u nimmermeer beschijnt;
 Zoo zal ik veilig zijn voor uwe pijlen!
 Mijn' knechten! grijpt hem aan, en bindt hem vast!

(TELL wordt gebonden.)

STAUFFACHER.

Kunt gij aldus een man behand'len, Heer!
 Aan wien de vinger Gods zich openbaart?

G E S S L E R.

Bezien wij, of die God hem nogmaals redt.
 — Men breng hem op mijn schip; straks volg ik u,
 Ik wil hem zelf naar Kussnacht overbrengen.

R O S S E L M A N.

Dat durft gij niet bestaan, geen Keizer zelfs;
 Want onze vrijheidsbrieven dulden 't niet!

G E S S L E R.

Waar zijn zij? Heeft de Keizer hen bekrachtigd?
 Hij heeft hen niet bekrachtigd —. Deze gunst
 Moet ge eerst verdienen door gehoorzaamheid.
 Gij zijt slechts miters tegen 's Keizers magt,
 Gij hebt verniet'len opstand in den zin.
 U allen ken ik lang, en uwe plannen —
 'k Neem dezen thans van uit uw midden weg,
 Maar allen hebt gij deel aan zijne schuld:
 Die wijs wil zijn, leer zwijgen, en gehoorzaam'.

(Hij verwijdert zich; BERTHA, RUDENZ, RUDOLF en
 knechten volgen hem; FRIESHART en LEUTHOLD blij-
 ven terug.)

W O U.

WOUTER FURST (*hevig aangedaan.*)

Het is voorbij: de Dwingeland heeft besloten,
Mij met mijn gansche huis ten val te brengen!

STAUFFACHER (*tot TELL.*)

Ach, TELL, waarom moest gij den woestaard tergen!

T E L L.

Betoome zich, wie mijne snart gevoelt!

STAUFFACHER.

O, nu is alles, alles weg! wij allen,
Wij zijn met u gekneve'd en geboeid!

LANDLIEDEN (*omringen TELL.*)

De laatste steun gaat ons in u verloren!

LEUTHOLD (*treeft nader.*)

Het snart mij, TELL — maar 'k moet mijn pligt betrachten.

T E L L.

Vaartwel!

WOUTER TELL (*zich met hevige snart aan
hem vastklemmende.*)

Ach Vader! Vader! lieve Vader!

TELL (*heft zijne handen ten hemel.*)

Daar boven woont uw Vader; roep hem aan!

STAUFFACHER.

TELL, hebt gij niets aan uwe Vrouw te zeggen?

TELL (*drukt den knaap met innige liefde aan zijne borst.*)

De knaap is ongedeerd; mij zal God helpen.

(*Hij rukt zich snel los, en volgt de knechten.*)

VIER.

VIERDE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

Oostelijke oever van het Meer der vier Woudsteden. Steile en zonderling gevormde rotsen begrenzen ten westen het uitzigt. Het Meer is onstuimig, men hoort het water razen en bruisen; bij tuschenpozen bliksem en donder.

KUNZ VAN GERSAU. EEN VISSCHER en VISSCHERSKNAAP.

KUNZ.

Ik was er zelf, gij moogt mij vrij gelooven,
't Is alles zoo gebeurd, als ik verhaalde.

VISSCHER.

Is TELL geboeid, en weggevoerd naar Kussnacht?
De braafste man van 't land; die 't meest vermogt,
Als 't eenmaal voor de vrijheid gelden moest?

KUNZ.

De Landvoogd zelf vervoerd hem over 't Meer.
Zij stonden juist gereed zich in te schepen,
Toen ik van Fluëlen afvoer; maar de storm,
Die thans in aantogt is, en die mij dwong,
In allerijl zijn woede aan land te ontvlugten,
Zal ook hun' afvaart wel verhindert hebben.

VISSCHER.

Ach, TELL gevangen — TELL in 's Landvoogds magt!
Hij zal gewis hem diep genoeg begraven,
Om 't lieve daglicht nimmer weer te zien!
Want wel mag hij zich wachten voor de wraak
Van dezen vrijman, dien hij zoo dorst teigen.

KUNZ.

K U N Z.

Ook ligt, gelijk ik hoor, onze Oud-Landamman
VAN ATTINGHUIS op d' oever van den dood.

V I S S C H E R.

't Plegtanker onzer hoop begeeft ons dust!
Hij was het nog alleen, die zijne stem
Voor 't regt van 't arme volk verheffen dorst!

K U N Z.

De storm wordt heviger. Vaarwel, mijn Vriend!
Ik ga in 't naaste dorp een herberg zoeken,
'k Vertrouw me in zulk een weer op 't water niet!
(*hij vertrekt.*)

V I S S C H E R.

Is TELL gevat, en 'de ed'le Vrijheer dood!
Verhef dan, Tirannij! het trotsche hoofd,
En werp de schaamte weg: de mond der waarheid
Verstomt, het oog, dat alles zag, is blind,
En de arm geboeid, die ons verlossen kon!

K N A A P.

Het hagelt sterk, kom in de hut mijn Vader,
't Is hier in de open' lucht niet veilig meer.

V I S S C H E R.

Gij winden raast, gij blikfems velt ons neder!
Gij wolken barst, en loost een stroom van water,
Die heel het land verzwelg! komt en vernielt
Geslachten in hun' kiem, die nog niet zijn!
Gij woedende Elementen wordt hier Heer;
Gij Beeren komt terug; gij oude Wolven
Der grooté wildernis, u hoort het land;
Wie zou hier zonder vrijheid willen leven!

K N A A P.

K N A A P.

Hoor hoe de golfslag bonst, de dwarfwind huilt —
 Zoo heeft het nooit gestormd in deze bogt!

V I S S C H E R.

Op 't hoofd te mikken van zijn eigen kind,
 Zoo iets werd van geen Vader ooit gevergd!
 En zou Natuur dan niet in wilde woede
 Zich regen hem, die 't schot gebod, verheffen —
 Het zal mij niet verwond'ren, als de rotfen
 Na zulk een gruwelftuk in 't Meer zich storten;
 Als gindsche klompen, gindsche sneeuwgevaarten,
 Die nooit ontdooiden sinds den dag der schepping,
 Van hun' verheven toppen nederfsmelten;
 Als de oude bergen scheuren; als de kloven
 Verzinken; als weldra een tweede zondvloed
 De woningen van al wat leeft verzwelgt!

(Men hoort eene klok luiden.)

K N A A P.

Hoor, hoe men luidt daar boven op den berg;
 Men heeft gewis een schip in nood gezien,
 En trekt de klok, opdat men bidden moog'.

(hij klimt op eene hoogte.)

V I S S C H E R.

Wee 't vaartuig, dat in deez' geduchte wieg,
 Bij zulk een vreeslijk weer gestingerd wordt!
 Het roer is hier onnut, hier baat geen Stuurman;
 De storm is meester; wind en golven spelen
 Met 's menschen leven — Hier is na of ver
 Geen boezem, die hem vriendlijk op zou nemen!
 Slechts rotfen, die zich steil verheffen, staren
 Hem onherbergzaam aan, en bieden hem
 Hun naakte borst, geen armen tot zijn toevlugt!

K N A A P

KNAAP (*naar de linkerhand heen wijzende.*)

Ik zie een schip, 't komt van den kant van Fluélen,

V I S S C H E R.

God helpe de arme lieden! Heeft de storm
Zich in deez' waterkloof ééns vastgezet,
Dan raast hij om zich heen, als 't woedend roofdier,
Dat zich op de ijs'ren kooi de tanden breekt;
Hij huilt, en zoekt een uitgang; doch vergeefs —
Want van rondom begrenzen hem de rotfen,
Die hemelhoog hem d' engen doortogt sluiten.

(*hij klimt op eene hoogte.*)

K N A A P.

Zie, 't is het schip van Uri's Landvoogd, Vader,
'k Herken de roode tent, en ook zijn vlag.

V I S S C H E R.

Regtvaardig God! O ja! hij is het zelf,
De Landvoogd, die daar vaart — Daar zeilt hij heen,
En voert in 't schip zijn offer met zich med!
Hoe spoedig heeft de hand des Wrekers hem gevonden:
Nu voelt hij boven zich een sterker Heer;
De golven storen zich niet aan zijn stem,
De rotfen bukken niet voor zijn hoed —
O bid niet, Knap, val niet op uwe kniën,
Gij moogt den arm des Regters niet weehouden!

K N A A P.

'k Bid voor den Landvoogd niet — Ik bid voor TELL,
Die met hem op zijn schip daar henen vaart.

V I S S C H E R.

O blindheid van 't verstand'loos Element!
Zoo moet ge, om éenen sculdigen te treffen,
Den Stuurman met het schip in d' afgrond sloeten?

K N A A P.

K N A A P.

Zie, Vader! zie, zij waren reeds gelukkig
Den *Buggisgraat* voorbij; maar 't stormgeweld,
Dat woedend weerstuit van den *Duivelsdom*,
Werpt naar den grooten *Axen* hen terug.
— Nu zie ik hen niet meer.

V I S S C H E R.

Daar staat het *Hakmes*.

Waarop veel schepen reeds verbijzeld zijn.
Als zij niet met beleid den steven wenden,
Dan wordt het schip verzwolgen in den stroom,
Die bliksemsnel zich daar in d' afgrond stort.
— Een wakk'ren Stuurman heeft de Voogd aan boord;
Zoo redding moog'lijk was, kon TELL hem redden —
Maar hem, helaas! zijn hand en arm gekneveld.

WILLEM TELL (*met den handboog.*)

(*Hij treedt driftig op, ziet ontsteld om zich heen, en
geeft blikken van de hevigste ontroering. Midlven op
het tooneel werpt hij zich neder, zijne handen naar den
grond, en vervolgens naar den Hemel uitbre dende.*)

K N A A P (*hem in 't oog knijgende.*)

Zie, Vader, wie de man is, die daar knielt?

V I S S C H E R.

Hij raakt den grond met zijne handen aan,
En schijnt van drift als aan zich zelf' ontvoerd.

K N A A P (*treedt nader.*)

Wat zie ik! Vader! Vader, kom en zie!

V I S S C H E R (*is hem gevolgd.*)

Wie is het? — Groote God! hoe! zie ik TELL?
Hoe komt gij hier? Ach spreek!

K N A A P.

Zeg, waart gij niet,

Ginds op het schip, gevangen en gebocid?

H

V I S -

V I S S C H E R .

Dacht men u niet naar Kusnacht heen te slepen?

T E L L (*opstaande.*)

Ik ben gered.

V I S S C H E R *en* K N A A P .

Gered! hoe kan dat zijn!

K N A A P .

Hoe komt gij hier?

T E L L .

Van uit het gindsche schip.

V I S S C H E R .

Hoe?

K N A A P (*te gelijk.*)

Met den Voogd?

T E L L .

Hij drijft nog op de golven?

V I S S C H E R .

Is 't mogelijk! Maar *gij*? hoe kwaamt gij hier?

Hoe zijt ge uw' boei en 't stormgeweld ontkomen?

T E L L .

't Is God, die mij zijn bijstand bood — hoort toe!

V I S S C H E R *en* K N A A P .

O spreek! Wij luisteren.

T E L L .

Het geen gebeurd is

In Altorf weet gij?

V I S S C H E R .

'k Weet dat alles; verder!

T E L L .

Dat mij de Voogd liet vatten door zijn knechten,

En zelf mij wilde brengen naar zijn burg.

V I S -

V I S S C H E R.

En zich met u te Fluëlen scheep begafl
Wij weten alles; zeg ons hoe ge ontkwaamt.

T E L L.

Ik lag in 't schip met strikken vastgebonden,
Als een verloren man — mijn hoop verdween —
Ik meende nooit het zonlicht weêr te zien,
Of 't lief gelaat van vrouw en kinderen,
En staarde troost'loos op de watervlakte —

V I S S C H E R.

Ach arme man!

T E L L.

Zoo voeren wij daar heen,
De Landvoogd, met RUDOLF en zijne knechten,
Mijn koker mid'lerwijl lag met mijn boog
Niet verre van het roer op d' achtersteven.
En juist als wij ons draaiden om den hoek,
Die bij den kleinen *Axen* voorwaarts springt,
Behragde 't God, ons zulk een gruw'lijk weder,
Van uit de diepe kloven van den Gouthard,
Op vleug'len van den stormwind toetезenden,
Dat straks den roeijers moed en kracht ontzonk,
En allen zich den dood voor oogen stelden.
Toen hoorde ik één der dienars tot den Voogd
Zich wenden met dit woord: „Gij ziet, Mijnheer!
„Het groot gevaar, dat u en ons bedreigt,
„Gij ziet ons op den rand des afgronds zweven —
„De Stuurman suft van killen schrik bevangen,
„Hij weet geen raad, zijn kunst wijkt voor den storm —
„Nu is deeze TEL een man vol kracht, en weet
„Een schip te sturen door de felle branding.

II 2

„Hoe,

„Hoe, als wij ons bedienden van zijn arm?”
 Nu sprak de Voogd tot mij: Wat dunkt u, TELL,
 „Voelt ge u in staat, ons uit den nood te redden?
 „Zoo maak ik onverwijd uw' banden los.”
 „Ja!” was mijn antwoord: „met Gods hulp, Mijnheer!
 „Maak ik mij sterk, ons allen te behouden.”
 Zoo werd ik dus ontbonden; 'k vatte 't roer,
 En stuurde 't schip voorzigtig door de golven.
 Intusschen loerde ik zijdwaarts naar mijn wapen,
 En langs den oever zocht mijn scherpe blik
 Geleg'ne plaats te vinden, om te ontspringen.
 En toen mijn oog van ver een rotsklomp zag,
 Die afgeplat vooruit sprong in het water —

V I S S C H E R.

Ik ken de plaats, 't is onder aan den voet
 Van d' *Axenber*; maar, TELL, het is niet moog'lijk —
 Het strand rijst veel te steil — hoe kondt gij daar
 Al springend uit het schip de rots bereiken —

T E L L.

Riep ik de Roeijers toe, zich fris te weren,
 Opdat wij langs dien rotsklomp henen kwamen,
 Dan, sprak ik, was het grootst gevaar voorbij —
 Toen spanden zij op nieuw hun krachten in;
 De plaats bereikten wij; 'k bad God om hulp,
 En drukte, heel mijn lijf op 't roer geleund,
 Den achtersteven naar den rotswand heen —
 Nu, snel mijn wapen grijpend', spring ik toe,
 Bereik de hoogte, eer men 't merken kon,
 En schop met reuzenkracht ver achter mij
 Het ranke bootjen in de kolk der war'ren —
 Daar mag de golf het sling'ren heen en weer!

Zoo

Zoo ben ik hier, bevrijd van stormgeweld,
En uit de hand van nog veel woester menschen.

V I S S C H E R.

Een zigthbaar wonder, TELL! heeft God aan u
Gewrocht: ik durf mijn' zinnen naauw vertrouwen —
Maar zeg! waar henen denkt gij thans te gaan,
Want nergens zijt gij veilig voor zijn' wraak,
Wanneer de Landvoogd dezen storm ontkomt.

T E L L.

Terwijl ik nog in 't schip gebonden lag,
Heb ik hem hooren zeggen tot zijn Volk,
Dat hij te Brunn zich weer ontschepen zou,
Om over Schwijtz mij naar zijn' burg te brengen.

V I S S C H E R.

Wil hij van daar zijn weg te land vervolgen?

T E L L.

Zoo is 't.

V I S S C H E R.

O dan verberg u onverwijd,
Want tweemaal helpt u God niet uit zijn hand.

T E L L.

Wijs mij den naasten weg naar Arth en Kussnâcht.

V I S S C H E R.

De groote landweg loopt vān hîer op Stein,
Maar korter weg, 'en minbetreden pad
Zal u mijn Knaap langs Lowerz kunnen wijzen,

TELL (*hem de hand gevende.*)

Heb dank voor uwe goedheid, en vaarwel.

(*Hij wil gaan, maar keert terstond terug.*)

H 3

Hebt

— Hebt ge ook den eed op Rutli niet gezworen?
Mij dunkt men noemde uw naam —

V I S S C H E R.

Ja, 'k was op Rutli,
'k Heb met mijn Vrienden daar 't verbond bezworen.

T E L L.

Bewijs mij dan de gunst, en ga naar Burglen.
Mijn' Huisvrouw treurt om mijn gemis; vertel haar,
Dat ik den dood met God ontkomen ben.

V I S S C H E R.

Maar zoo zij vraagt, waarheen gij zijt gevlugt?

T E L L.

Gij zult haar braven Vader bij haar vinden,
En and'ren, die 't verbond bezworen hebben —
Zeg hun, dat zij den moed toch niet verliezen;
Zeg, TELL is *vrij* en kan zijn arm gebruiken,
Zij zullen binnen kort meer van mij hooren.

V I S S C H E R.

Wat hebt gij in den zin? ontdek het mij.

T E L L.

Is 't werk *volbragt*, 't zal dan ras ruchtbaar worden.
(*hij vertrekt.*)

V I S S C H E R.

Wijs, JENNY! hem den weg — God sta hem bij!
Wat hij ook onderneem', hij zal 't volbrengen.
(*hij vertrekt.*)

T W E E -

T W E E D E T O O N E E L .

Adellijk Slot te Attinghuizen.

(*De Vrijheer in een armstoel, stervend. WOUTER FURST, STAUFFACHER, MELCHTHAL en BAUMGARTEN houden zich met hem bezig. WOUTER TELL ligt voor den stervenden Grijsaard geknield*)

F U R S T.

Het is met hem gedaan, hij is ontbonden.

S T A U F F A C H E R.

Hij ligt niet als een doode — Zie, de veer
Beweegt zich op zijn lippen! Neen! hij slaapt
Gerust en stil, en helder lacht zijn wezen.

(*BAUMGARTEN gaat naar de deur, en spreekt met iemand.*)

F U R S T (*tot BAUMGARTEN.*)

Wie is 't?

B A U M G A R T E N (*komt terug.*)

't Is uwe dochter, FURST, VROUW HEDWIG:

Zij wil haar Knaapje zien, zij wil u spreken.

(*WOUTER TELL staat op.*)

F U R S T.

Kan ik haar troosten? Ben ik zelf getroost?
Ach! hoopt zich dan al 't lijden op mijn hoofd!

H E D W I G (*binnen dringende.*)

Waar is mijn kind? Ik moet, ik wil het zien —

S T A U F F A C H E R.

Bedwing u; denk, dat gij in 't huis des doods —

H E D W I G (*naar den Knaap toevliëgende.*)

Mijn WOUTER! 'k heb u weer!

W O U T E R (*zich aan haar vastklommende.*)

Ach, arme Moeder!

H E D W I G.

Is 't waar, mijn Zoon! vind ik u ongedeerd?

(*Zij beziet hem met angstige zorgvuldigheid.*)

Is 't mogelijk? heeft een Vader dit gewaagd?

Voorwaar hij heeft geen hart — Almagtig God!

Hij schoot een pijl op 't hoofd van 't eigen kind!

F U R S T.

Hij schoot met angst, met wreed verscheurde ziel,

Hij schoot — maar 't was gedwongen — 't gold zijn leven.

H E D W I G.

Had hij een Vaderharte, duizendmaal

Zou hij gestorven zijn, eer hij 't beproefde!

S T A U F F A C H E R.

Prijs liever Gods beschikking, die den Knaap

Behouden heeft —

H E D W I G.

En zou ik dan vergeten,

Wat de uitkomst ligt had *kunnen* zijn — o God!

Al leefde ik tachtig jaar — ik zie den Knaap

Gebonden staan, den Vader op hem mikken,

En eeuwig vliegt de pijl mij in het hart.

M E L C H T H A L.

O Vrouw, had gij gezien, hoe men hem tergde!

H E D W I G.

Der mannen hart is wreed! beledigt men

Hun eergevoel, dan tellen zij niets meer;

Dan zet men op het spel in blinde drift

Het hoofd des kinds, en 't harte van de Moeder!

BAUMGARTEN.

Is 't lot van uwen Man niet hard genoeg,
Dat gij hem dus beleedigt door verwijt?
En hebt gij voor *zijn* lijden geen gevoel?

HEDWIG (*keert zich naar hem toe, en ziet hem
aan met een scherpen blik.*)

En gij — hebt gij slechts tranen voor uw Vriend?
— Waar waart gij toen de Voogd den dapp'ren man
In boeijen sloeg? waar was toen uwe hulp?
Gij zaagt het schendig stuk aan hem bedrijven;
Geduldig liet gij toe, dat men den Vriend
Van uit uw midden sleepte — zeg, heeft TELL
U even zoo behandeld? stond hij ook
En jammerde, toen achter u de Ruiters
Des Landvoogds dreigden, toen 't onstuimig Meer
U ophield in uw vlugt? vergoot hij toen
Verwijfde tranen? neen! hij sprong in 't schip,
Vergat zijn vrouw en kind, en redde uw leven.

FURST.

Wat konden wij tot zijn behoud beproeven,
Wij, weinig in getal en ongewepend!

HEDWIG (*werpt zich aan zijn borst.*)

Ook gij, mijn Vader! hebt een Zoon verloren!
Het Vaderland verloor in hem een redder!
Wij allen missen hem; ach! hij mist ons!
God moge voor vertwijf'ling hem bewaren.
Nooit dringt tot hem in 't ak'lig slotgewelf
De troost van Vrienden door — als hij eens ziek werd!
Ach! hij wordt zeker ziek in 't vochtig duister
Van 't kerkerhol — want zoo als de alpenroos
Verbleekt en dort in pestlucht van moerasen,

Zoo is voor hem geen leven dan in 't licht,
 En in den stroom der balsemrijke lucht.
 Gevangen! hij! hij ademt niets dan vrijheid,
 Hij kan niet leven in den walm des grafs.

STAUFFACHER.

Stel u gerust. Wij willen alles wagen,
 Om met vereende kracht hem vrij te maken.

H E D W I G.

Helaas! wat kunt gij doen van hem beroofd?
 Zoo lang mijn TELL nog vrij was, mogt men hopen;
 Toen was er nog voor de onschuld raad en troost,
 Toen vond de vlugteling in hem een Vriend.
 TELL kon u allen redden — maar gij allen,
 Gij kunt, veréënd, zijn boeijen niet verbreken!

(De Vrijheer ontwaakt.)

BAUMGARTEN.

Hij roert zich, stil!

ATTINGHUIZEN *(zich oprigtende.)*

Waar is hij?

STAUFFACHER.

Wie?

ATTINGHUIZEN.

Ik mis hem,
 Kan hij zijn' Oom in 't stervensuur verlaten!

STAUFFACHER.

Mijn Vriend, hij meent den Jonker — riep men hem?

F U R S T.

Er is een Bode op weg — Heer! wees getroost!
 Hij heeft zijn hart gevonden, hij is ons.

AT-

ATTINGHUIZEN.

Heeft hij gesproken voor zijn Vaderland?

STAUFFACHER.

Met heldenmoed.

ATTINGHUIZEN.

Maar waarom komt hij niet,
Opdat ik hem mijn' laatste zegen geve?
Ik voel, dat ras mijn einde dáár zal zijn.

STAUFFACHER.

Spreek niet van sterven Heer! de korte slaap
Heeft u verkwikt, en helder staat uw oog.

ATTINGHUIZEN.

De smart is leven; zelfs die smart verdween!
Ik voel geen lijden meer, maar ook geen' hoop,
(hij krijgt den Knaap in het oog.)
Wie is die Knaap?

FURST.

O zeven hem Mijnheer!
Hij is mijn Kleinzoon, ach, en vaderloos!
(HEDWIG knielt met den Knaap voor den stervenden.)

ATTINGHUIZEN.

En vaderloos laat ik u allen achter —
Hoe grievend, dat mijn blik in 't stervensuur
Den ondergang des lands aanschouwen moest!
Dat ik mijn levensdraad zoo lang zag rekken,
Om alle hoop met mij te zien vergaan!

STAUFFACHER *(tot FURST.)*

Zal hij zoo ongetroost van 't leven scheiden?
Zal dan geen straal van hoop de laatste stonde

Hem

Hem nog verhelderen? Neen, ed'le Vrijheer!
 Herneem uw moed! verlaten zijn wij niet,
 Nog achten we ons niet reddeloos verloren.

ATTINGHUIZEN.

Van wien verwacht gij hulp?

F U R S T.

Van eigen moed!

Reeds gaven zich de drie Gewesten 't woord,
 Om hunner Voogden dwangjuk af te werpen.
 't Verbond werd reeds gesloten; ons verbindt
 Een heilige Eed, en 't werk wordt ondernomen,
 Er nog het jaar zijn nieuwen kring ontsluit.
 Uw stof zal rusten in bevrijden grond.

ATTINGHUIZEN.

Wit hoor ik? dat verbond is reeds gesloten!

M E L C H T H A L.

Ter zelfder uur verheffen zich de drie
 Verbonden Landen. 't Zwaard is reeds gewet:
 En ons geheim, schoon honderden bekend,
 Blijft tot op dezen dag getrouw bewaard.
 De grond, dien onze Voogden nog betreën,
 Is ondermijnd, hun heerschappij heeft uit;
 Weldra wordt zelfs hun spoor niet meer gevonden.

ATTINGHUIZEN.

Maar hoe de vaste Sloten in dit land? —

M E L C H T H A L.

Zij vallen al te zaâm op éénen dag.

ATTINGHUIZEN.

En namen de Ed'len deel aan dit Verbond?

STAUF-

STAUFFACHER.

Wij wachten, als wij opstaan, hunne hulp;
Tot dus ver zwoer de Landman slechts alleen.

ATTINGHUIZEN (*rigt zich langzaam op, met de
uiterste verbazing.*)

Hoe! heeft de Landman zulk een daad gewaagd,
Uit eigene beweging, zonder de Ed'len?
Durst hij op eigen kracht zoo veel vertrouwen —
Dan, waarlijk! dan behoeft gij ons niet meer, .
Dan mogen wij getroost ten grave dalen.
Ons overleeft een' kracht, die 't schoonste goed,
Het heiligst regt der Menschheid zal bewaren!

(*Hij legt zijn hand op het hoofd des kinds, dat
voor hem geknield ligt.*)

Van nit dit hoofd, waar de appel eens op lag,
Ziet gij eerlang de vrijheidsplant ontkiemen;
Het oude stort in één, de tijd verandert,
En uit de puinen spruit een beter leven.

STAUFFACHER (*tot FURST.*)

Zie, welk een glans zijn helder oog omschijnt!
Dat is de laatste vonk van 't leven niet,
't Is de eerste straal van hooger aanzijn reeds!

ATTINGHUIZEN.

Ook de Adel daalt van zijn sloude Sloten,
En zweert aan steden zijnen burgerced.
In Uechtland reeds en Thurgau is 't begonnen;
Het ea'le Bern verheft haar vorst'lijk hoofd;
Freijburg toont zich een veil'ge burg der vrijen;
Het kloeke Zurich vormt van uit haar gilden

Een

Een strijdbaar Heer — De magt der Koningen
 Roit vrees'lijk aan — maar breekt zich op haar muren —
*(Hij spreekt het volgende op den toon van een' Zie-
 ner; zijn taal verheft zich tot den hoogsten graad
 van geestvervoering.)*

'k Zie Vorsten met een magt van Edellieden,
 Met helm en speer gewapend, herwaarts komen,
 Ten strijde tegen weerloos herdersvolk.
 Men kampt op dood en leven; zie! verheerlijkt
 Wordt menig' bergpas door een fel gevecht.
 De Landmen stort zich met de naakte borst,
 Een wil'ig offer, in het woud der lanzen;
 Hij breekt haar kracht: de bloem des Adels valt,
 En zeevierend rijst de vaan der vrijheid.

(Hij vat de handen van FURST en STAUFFACHER.)

Dus klemt u vast aan een — vast, voor altijd —
 Geen Vrijman zij voortaan den and'ren vreemd —
 Geeft sinen van de toppen van 't geberg',
 Vereenigt van rondom uw Bondgenooten —
 Zijt eenig — eenig — eenig —

*(Hij zinkt achter over in zijn kussen — Zijne leven-
 looze handen blijven in die van FURST en STAUFFA-
 CHER vastgeklemd. Beide zien zij hem een tijd lang
 zwijgend aan; vervolgens verwijderen zij zich, van
 droefheid geheel overshelpt. Middelerwijl zijn de
 knechten ongemerkt b'nnen gekomen; zij treden na-
 der en geven teekenen van stille of meer hevige
 smart: sommigen knielen bij hem neder, en weenen
 op zijne hand. Intuschen wordt de burgklok geluid.)*

RUDENZ en DE VORIGEN.

RUDENZ *(stuift driftig binnen.)*

Spreekt, leest hij nog? kan hij mijn stem nog hooren?

FURST

FURST (*met afgewend gelaat.*)

Thans groeten we U als Leenhcer en Beschermcr;
Dit Slot draagt van deez' dag een' and'ren naam.

RUDENZ (*ziet het lijk, en staat als versteend van
droefheid.*)

Algoede God! — komt mijn berouw te laat?
Kon hij geen enk'len polslag langer leven,
Om mijn veranderd hart te voelen slaan?
Ik heb, helaas! zijn trouwen raad veracht,
Terwijl hij nog het licht aanschouwen mogt —
Nu is hij weg, voor eeuwig, eeuwig weg,
Met de onbetaalde schuld blijf ik beladen! —
Spreekt, mannen! stierf mijn Oom, op mij verstoord?

STAUFFACHER.

Neen! stervend mogt hij hooren wat gij deedt,
En zegende den moed, waarmee gij spraaft!

RUDENZ (*knielt bij den dooden neder.*)

Eerwaardig overschot eens dierb'ren mans,
Ontzield en koud! hier zweer ik in uw hand
Een heil'gen Eed — ik heb van een gereten
Den vreemden band, die mij omstrengeld hield.
Thans ben ik aan mijn Volk teruggegeven;
Ik Ben Zwitter thans, en wil het zijn en blijven
Met heel mijn hart —

(*opstaande*)

Treurt, mannen! om uw' Vriend,
Die aller Vader was; maar wanhoopt niet!
Zijn erf alleen is niet op mij vervallen,
Maar ook zijn hart en geest herleeft in mij.
Mijn frische jeugd zal moedig u voldoen
Wat u zijn ouderdom moest schuldig blijven.
— Eerwaarde Vaders, geeft mij thans de hand!

En,

En, MELCHTHAL, reik me ook de uwe toe! — Gij aarzelt?
 Bedenk u niet! keer u niet van mij weg:
 Ontvang mijn Eed, wil mijn* geloften hooren!

F U R S T.

Geef hem de hand; zijn wederkerend hart
 Verdient vertrouwen.

M E L C H T H A L.

Heer! gij acht geen Landman:
 Ik bid u, spreek! wie blijft ons borg voor u?

R U D E N Z.

Gedenk de dwaling mijner jeugd niet meer!

S T A U F F A C H E R (*tot MELCHTHAL.*)

Zijt eenig was het woord van onzen Vader,
 Gedenk daaraan!

M E L C H T H A L.

Wel nu, zie hier mijn hand!
 De handslag van een boer, mijn ed'le Heer!
 Is ook een mannenwoord: veracht hem niet!
 Gij Ridders kunt der Boeren arm niet misfen;
 En onze stand is ouder nog dan deuwe.

R U D E N Z.

'k Vereer dien stand; mijn zwaard zal hem beschermen.

M E L C H T H A L.

Die arm, Mijnheer, die zich den harden grond
 Kan onderwerpen, die zijn schoot bevrucht,
 Kan ook wat hem bedreigt wel van zich weren.

R U D E N Z.

Gij zult *mijn* schild, en ik zal 't *uwe* zijn;
 Zoo zijn wij allen door elkander sterk.
 — Maar, Vrienden, laat geen tijd verloren gaan,

Ter-

Terwijl het land nog onder 't juk moet zuchten.
Is eens de grond van vreemde magt gezuiverd,
Dan kunnen wij daarna ons ligt verdragen.

(na een oogenblik zwijgens.)

Gij zwijgt? en hebt mij niets te zeggen? hoe!
'k Heb uw vertrouwen dus nog niet verworven?
Zoo moet ik uwes ondanks in 't geheim
Van uw Verbond mij dringen — Gij hielt landdag —
Op Rutli hebt ge u met een eed verbonden —
'k Weet alles, wat gij daar verhandeld hebt:
En wat geen uwer mij dorst toevertrouwen,
Dat heb ik als een heilig pand bewaard.
'k Ben nooit een vijand van mijn land geweest,
'k Had nimmer tegen u het zwaard getrokken.
— Doch waarom 't werk vertraagd? dat prijs ik niet;
Wij moeten toeflaan, want de nood is dringend —
Door dralen hebt gij TELL reeds opgeofferd.

STAUFFACHER.

Wij zwoeren, Heer! het Kersfeest aftewachten.

R U D E N Z.

Ik was op Rutli niet, mij bindt geen eed;
Zoo gij nog wachten wilt, ik handel.

M E L C H T H A L.

Hoe? —

R U D E N Z.

Ook ik ben thans een van 's lands Vaderen,
't Is dus mijn' eerste pligt voor u te strijden.

F U R S T.

Dit dierbaar stof aan de aarde weer te geven,
Zie daar uw eerste pligt dit oogenblik.

R U D E N Z.

Is eenmaal 't land bevrijd, dan leggen wij
 Den frischen zegekrans hem op de baar.
 — Mijn Vrienden! 't Is mijn eigen zaak zoo wel
 Als de uwe, die mij 't zwaard gebiedt te trekken.
 Hoort en verneemt! mijn' BERTHA werd me ontvoerd:
 Ze is heim'lijk weggeroofd van uit ons midden!

STAUFFACHER.

Wat! heeft de Dwingeland dit stuk bestaan,
 En schond hij dus het regt der Edellieden?

R U D E N Z.

'k Heb u, mijn Vrienden, mijne hulp beloofd;
 Maar uwe hulp zal ik nog eer' behoeven.
 Mijn' BERTHA werd ontvoerd en weggeroofd!
 Wie weet, waar die Tyran haar thans verbergt,
 En welk geweld haar stout wordt aangedaan,
 Om tot verfoeiden echt haar hart te dwingen!
 Verlaat mij niet, ach! helpt mij haar bevrijden —
 Zij mint het land; zij heeft het wel verdiend,
 Dat voor haar zaak zich alle handen wap'nen. —

F U R S T.

Wat wilt gij ondernemen?

R U D E N Z.

Vraag mij niets!

Ach! in deez' nacht, die mij haar lot verbergt,
 Door angst en twijfel ginds en her geslingerd,
 Zoek ik vergeefs een vast besluit te nemen;
 Maar dit staat klaar en helder voor mijn geest:
 Van onder 't pijn alleen der dwinglandij
 Is zij, die ons ontvoerd werd, optegraven;

Wij

Wij moeten al de Sloten gaan bedwingen,
Of wij misfchien in haren kerker dringen.

M E L C H T H A L.

Kom, voer ons aan, wij volgen u. Waartoe
Tot morgen sparen, 't geen wij thans vermogen?
TELL was nog vrij, toen wij op Rutli zwoeren,
Toen was het gruwelftuk nog niet voltoerd.
Nu dwingt de tijd ons and're wetten op;
Wie zou na dezen dag nog kunnen dralen!

RUDENZ (*tot STAUFFACHER en FURST.*)

Gij mid'lerwijl, gewapend en gereed,
Verwacht het sein op 't hoogst van onze bergen;
Want sneller dan de wind door 't luchtruim vaart,
Bereikt u hier 't berigt van onze zege:
En ziet ge alom de blijde vlammen lichten,
Dan flort u op den vijand als een bliksem,
Dan moge voor uw arm de Dwing'land zwichten.
(*Zij vertrekken.*)

D E R D E T O O N E E L.

*Holle weg bij Kussnacht. Men daalt op den achtergrond
tusfchen rotfen naar beneden, en de Reizigers worden reeds
op de hoogte gezien, eer zij nog op het tooneel verfchijnen.
Rotfen omsluiten het gansche tooneel; op eene der voorften is
eene vooruitfpringende vlakte met ftruiken begroeid.*

TELL (*treedt op met zijn' handhoog.*)

In dezen hollen weg verwacht ik hem:
Slechts langs dit pad kan hij naar Kussnacht gaan —
Hier moet ik 't werk volbrengen — hier is alles
Mij gunftig. Gindfche fruik verbergt mij ligt;
Ik kan van daar hem met mijn' pijl bereiken,

En de enge weg begunstigt mijne vlugt.
Maak met den Hemel thans uw rekening,
Want, Landvoogd! 't is uw tijd, gij moet van hier!

Ik leefde stil en vreedzaam — mijne pijlen
Had slechts 't gediert' van 't woeste woud te duchten,
Mijn ziel was rein en zuiver steeds van moord —
Gij tergdet mij; gij hebt mij opgejaagd
Van uit mijn' schuilplaats, en mijn vroom gemoed
Met vree'lijk gistend slugengif vervuld:
Gij hebt mij smaak voor wreedheid ingeboezemd —
En hij, die mikken kon op 't hoofd zijns kinds,
Kan ook het hart van zijnen vijand treffen.

Mijn arm onschuldig kroost, mijn' trouwe huisvrouw
Moet ik beschermen, Landvoogd! voor uw' wraak —
In 't oogenblik, toen ik mijn' handboog spande —
Toen heel mijn ligchaam sidderde van angst —
Toen gij met heilsche vreugd op uw gelaat,
Mij dwongt op 't hoofd van 't eigen kind te mikken —
Toen ik vertwijf'lend voor uw' voeten kroop,
Toen, in dat oogenblik, zwoer ik een Eed
In 't binnenst mijner ziel, God hoorde hem,
Dat van mijn volgend schot uw borst, uw hart
Het doel zou zijn — Wat ik gezworen heb
In hellenangst, waarbij geen pijn kan halen,
Is mij een' heil'ge schuld, 'k wil haar betalen.

Gij zijt mijn Heer en Voogd van 's Keizers wege:
Maar nimmer had de Keizer zelf gewaagd,
Wat gij hebt onderstaan. Hij zond u hier,
Om regt te spreken — streng — hij was misnoegd —
Doch niet om uwen lust te koelen in ons bloed,
En schafelloos hier gruwelen te plagen.
Er leeft een God, die ziet ons, schoon wij zwegen.

Kom

Kom gij te voorschijn, Bode van den dood!
 Mijn waardste kleinood thans, mijn duurste schat —
 Een doel wil ik u geven, dat nog nooit
 Door eenig vroom gebed getroffen werd —
 Gij zult het treffen, *u* weerstaat het niet —
 En gij getrouwe pees! gij die zoo vaak
 In speelschen wedstrijd mij gediend hebt, kom,
 Begeef mij niet bij ernstiger beslissing.
 Blijf ditmaal slechts bestaand, gij trouwe draad!
 Die dikwerf mij den pijn be vleugeld hebt —
 Want treft hij heden niet — God moog 't verhoeden! —
 Geen tweede kan dat mischot mij vergoeden.

(Eenige Reizigers gaan over het tooneel.)

Op deze bank van steen wil ik mij zetten,
 Den wandelaar tot korte rust bereid —
 Hier houdt zich niemand op — de reiziger
 Gaat vreemd en koel wie hem ontmoet voorbij,
 En vraagt niet naar zijn finart — hier gaat de Koopman,
 Met zorg belaan; de ligtgeschoeide Pelgrim;
 De vrome Monnik, die gebeden prevelt;
 De somb're Roover en de blijde Speelman;
 De Drijver met zijn zwaar beladen paard,
 Die herwaarts komt uit verre vreedende landen,
 Want elke weg loopt uit op 't eind der wereld.
 Zij allen gaan daar heen ongehoord,
 Hen roept *hun* werk, 't werk dat *mij* roept — is moord!

(Hij zet zich neder)

Ging anders, Kinderen! uw Vader uit,
 Wat was 't een vreugde dan, hem weertezien!
 Want kwam hij t' huis, hij bragt u altijd iets,
 Al was 't een heibloem slechts, of vreemde vogel,
 Of Ammonshoorn, die vaak de wandelaar

Op 't schaars betreden pad der bergen vindt —
 Thans ging hij uit, om ander wild te jagen.
 Op moord bedacht, zit hij thans aan den weg;
 Des vijands leven is 't, waarop hij loert.
 — En toch denkt hij aan u slechts, lieve kind'ren!
 Ook thans — om u en uwe onnozelheid
 Te ontrukken aan het wraakzwaard der Tyrannen,
 Wil hij dit uur tot moord zijn' handboog spannen!

(Hij staat op.)

Ik loer op edel wild — schroomt nooit de jager
 Te zwerven da, en lang bij winterkoût,
 Van rots op rots gewaagden sprong te doen,
 Den steilen bergwand moedig op te klout'ren,
 Waar hij zich vastlijmt met zijn eigen bloed,
 — Om slechts een' mag're klipgeit buit te maken;
 Hier geldt het vrij wat kostelijker prijs,
 't Hart van den vijand, die den dood mij zwoer.

*(Men hoort in de verte eene vrolijke muzijk,
 die allengs nader komt.)*

Mijn leven lang hanteerde ik reeds den boog,
 En heb me altijd geoefend naar den regel;
 Vaak trof ik van de schijf het middenpunt,
 En schoone prijzen bragt ik uit den wedstrijd
 Met mij naar huis — maar beden, heden, TELL!
 Zult gij een proeffschot doen; den besten prijs,
 Dien men u bieden kon, zult gij gewinnen.

*(Een sleep van Bruiloftsgasten trekt over het
 Tooneel, en verwijdt zich langs den hollen
 weg. TELL ziet den optogt aan, op zijn boog
 geleund; STUSSI, de Veldwachter, nadert hem.)*

S T U S S I.

Dit is de Kloosterboer van Morfischachen
 Die bruiloft houdt — een zeer vermogend man,
 Hij heeft meer dan tien kudden op de bergen.
 Thans haalt hij zijne Bruid uit Imisee;
 Te Kussnacht is het feest voór ons bereid.
 Kom, volg mij! alle braven zijn genoodigd.

T E L L.

Een fomb're gast voegt niet bij 't Bruiloftsmaal.

S T U S S I.

Zijt gij met zorg belaan? werp af dien last;
 Geniet zoo veel gij kunt: 't is thans een tijd,
 Dat iedre vreugd, hoe klein, moet welkom wezen.
 Hier houdt men feest, ginds hoort men rouwmisbaar.

T E L L.

En dikwerf huwt het een zich aan het ander,

S T U S S I.

Het gaat hier thans niet anders. Ongelukken
 Zijn ook niet schaars — Een sneeuwval had men weer
 In 't Glarnerland, en van den Glarnisch zelf
 Is de ééne zij gezonken.

T E L L.

Wank'len thans

De bergen zelfs? op aard' staat niets meer vast.

S T U S S I.

Ook elders hoort men veel van wond're dingen.
 Zoo sprak ik iemand, die van Baden kwam:
 Daar wilde een Ridder naar den Keizer rijden;
 En naauwlijks onderweg, bejegent hem

Een wespenzwerm; zij vallen op zijn paard,
 Dat straks van woede en pijn ter aarde stort:
 En hij verschijnt te voet voor 's Keizers troon.

T E L L.

Een engel werd den zwakken zelfs gegeven.

*(ARMGART komt met eenige kinderen, en plaatst
 zich aan den ingang van den hollen weg.)*

S T U S S I.

Men spelt hieruit een ongeluk voor 't land,
 't Zou van een gruwlijk stuk het voorspook zijn.

T E L L.

Schier elke dag aanschouwt een gruwelfluk:
 Geen teeken hoeft het ons vooraf te melden.

S T U S S I.

Heil hem, die thans in vrede zijn land bebouwt,
 En ongedeerd te huis zit bij de zijnen!

T E L L.

Den vroomsten zel's wordt straks de vrede benomen,
 Wanneer zijn buurman hem die rust misgunt.

(Hij werpt telkens onrustige blikken op den hollen weg.)

S T U S S I.

Vaarwel — Gij schijnt op iemand hier te wachten?

T E L L.

Zoo doe ik.

S T U S S I.

Keer behouden weer tot de uwen!
 — Uit Uri zijt gij? Onzen Heer, den Landvoogd,
 Verwachten wij van daar nog dezen dag.

E E N

EEN REIZIGER (*komt op.*)

Verwacht deez' dag den Voogd niet meer. De beken
Zijn overal gezwollen door den regen,
En alle bruggen heeft de stroom vernield.

(TELL *staat op.*)

ARMGART (*treedt nader.*)

De Landvoogd komt niet!

S T U S S I.

Neen! moest gij hem spreken?

A R M G A R T

Jal

S T U S S I.

Waarom plaatst ge u dan met uwe kind'ren
Hier op dit enge pad hem in den weg?

A R M G A R T.

Om dat hij hier, waar niemand wijken kan,
Mij hooren *moet*.

FRIESHART (*komt snel uit den hollen weg te
voorschijn, en roept.*)

Men maak' zich uit den weg —
De Landvoogd komt — hij volgt mij onverwijld.

(TELL *gaat heen.*)

ARMGART (*driftig.*)

De Landvoogd komt!

(*Zij treedt met hare kinderen voor op het Tooncel.*)

(GESSLER en RUDOLF, *zijn Stalmeester, vertoonen zich
te paard op de hoogte van den hollen weg.*)

S T U S S I (*tot FRIESHART.*)

Hoe kwaamt gij door het water;
Had niet de stroom de bruggen weggespoeld?

F R I E S H A R T.

Wij hebben met het Meer gevochten, Vriend,
Wij zijn voor 't Alpenwater niet vervaard!

S T U S S I.

Waart gij op 't water in dien fellen storm?

F R I E S H A R T.

Dat waren wij. 'k Zal nooit die reis vergeten —

S T U S S I.

O blijf, vertel mij!

F R I E S H A R T.

Neen, ik moet vooruit;
Om in den burg des Landvoogds komst te melden.
(*Hij vertrekt.*)

S T U S S I.

Als brave liên in 't fchip gevaren hadden,
't Was dan te grond gegaan met man en muis;
Dat volk kan vuur noch water nadeel doen.
(*Hij ziet om zich heen.*)

Waar bleef de Jager, die daar met mij sprak?
(*Hij vertrekt.*)

~~G E S S E N~~ en R U D O L F, *zijn Stalkmeester, te paard.*

G E S S L E R.

Zeg wat gij wilt, 'k ben dienaar van den Keizer,
Ik moet slechts zorgen, dat ik hem gevalle.
Hij zond mij niet in 't land, om 't Volk te vleijen,
Om hen te ontzien — hij wil gehoorzaamheid:
Hij wil het pleit beflissen, of de Boer,
Dan of de Keizer hier gebieden zal.

A R M G A R T.

Nu is 't mijn tijd! 'k moet spreken — nu of nooit!
(*Zij nadert beschroomd.*)

G E S S -

G E S S L E R.

Ik heb den hoed in Altorf niet geplant
 Alleen uit scherts, of enkel om de harten
 Van 't Volk te toetsen; neen! ik ken dat Volk.
 'k Heb hem geplant, opdat zij mogen leeren
 Hun' nek te buigen, die halfarrigen! —
 Een moeilijken pligt stel ik hun voor,
 Op 't midden van den weg, dien zij betreden.
 Zoo dwing ik hen, aan hunnen Heer te denken,
 Dien ze anders al te ligt vergeten zouden.

R U D O L F.

Maar 't Volk, Mijnheer, heeft regten, die een Voogd —

G E S S L E R.

't Is thans geen tijd, die regten aftewegen!
 Men heeft een zaak van groot belang in 't oog:
 Het Keizerlijke Stambuis breidt zich uit,
 Het wil zijn magt vergrooten; 't geen de Vader
 Met roem begon, dat zal de Zoon voltooijen.
 Dit kleine Volk is ons een hinderpaal —
 Het ga, hoe 't ga — het moet zich onderwerpen.
*(Zij willen voorbijrijden. De Vrouw werpt zich
 den Landvoogd in den weg)*

A R M G A R T.

Barmhartigheid, Heer Landvoogd! hoor mijn smeeken!

G E S S L E R.

Wat werpt ge u dus mij in den weg — terug!

A R M G A R T.

Gestrenge Heer! mijn man ligt in den kerker:
 Zijn kroost vergaat van honger en gebrek —
 Heb medelijden, Heer, met onze ellende!

R U-

R U D O L F.

Wie zijt gij Vrouw? wie is uw Man?

A R M G A R T.

Mijnheer,

Een arme werkmán van den Rigiberg,
 Die daaglijks langs den rand des diepen afgronds,
 Het vrije gras van steile rotten maait,
 Waar nooit het grazend vee zijn voet durft zetten —

R U D O L F (*tot den Landvoogd.*)

Mijn God! een hoogst erbarmelijk bedrijf!
 Ik bid u, laat hem los, den armen man;
 Hij vindt, wat hij dan ook bedreven heeft,
 Reeds straf genoeg in zijn gevaarlijk handwerk.

(*Tot de Vrouw.*)

Men zal u regt doen — ga naar gindschen burg,
 Noem daar uw wensch — 't Is hier de plaats niet. Ga!

A R M G A R T.

Neen, Heer! ik ga u hier niet uit den weg,
 Eer mij de Voogd mijn man heeft weergegeven!
 Zes maanden ligt hij reeds in 't kerkerhol,
 En wacht vergeefs, dat men zijn vonnis vel!

G E S S L E R.

Vrouw, wilt gij mij geweld doen? 'k zeg u, ga!

A R M G A R T.

Geregtigheid, Heer Landvoogd! gij zijt Regter
 In stede van den Keizer en van God.
 Ach, doe uw pligt! zoo gij ons regt verschafft,
 Moogt ge ook geregtigheid van God verwachten.

G E S S L E R.

Men jaag' mij dat gespuis uit de oogen weg!

A R M-

ARMGART (*grijpt het paard bij de teugels.*)

Neen, Heer, gij kunt mij niets meer doen verliezen!
— Gij komt niet weg, eer gij mij regt verschaft —
Ja, frons uw voorhoofd vrij, en dreig met de oogen —
Ons ongeluk is thans zoo grenzenloos,
Dat ons uw toorn niet meer verschrikken kan.

G E S S L E R.

Plaats, zeg ik, Wijf! of 't gaat er over heen.

ARMGART.

Het ga mij over 't lijf — zie daar —
(*Zij rukt hare kinderen op den grond, en werpt
zich met hen hem in den weg*)

Hier lig ik

Met mijne kinderen — gij moogt die weezen
Vertreden, zoo gij wilt, wat raakt het mij!
Dat is nog 't ergste niet door u gepleegd —

R U D O L F.

Een razend Wijf!

ARMGART (*gaat driftig voort.*)

Gij hebt reeds federt lang
Ons Volk en heel dit Land in 't stof vertrapt!
Ik ben een' Vrouw! was ik zoo wel een Man,
Dan zou ik hier niet voor uw voeten kruipen;
Maar wist wel, wat ik deed —
(*Men hoort weder dezelfde Muzijk op de hoogte
van den weg, maar zeer in de verte.*)

G E S S L E R.

Mijn' knechten! hier!

Men sleep haar weg, of straks vergeet ik mij,
En doe wat ligt hier na mij zou berouwen.

R U -

R U D O L F.

Uw knechten, Heer, zijn buiten ons bereik;
Een sleep van bruiloftsgasten stopt den weg.

G E S S L E R.

'k Ben nog als Heerscher voor dit Volk te zacht.
Nog zijn de tongen vrij — nog is het niet
Geheel gebreideld: — maar 't zal anders worden,
Dat zweer ik; hun halfarrigheid zal zwichten.
Een' nieuwe wet wil ik in deze landen
Verkondigen — ik wil —

*(Een pijl doorboort hem; hij grijpt met de hand naar
zijn' borst, en dreigt te vallen. Met flaauwe stem.)*

God sta mij bij!

R U D O L F.

Heer Landvoogd — God! wat was dat? waarvandaan —

A R M G A R T *(opspringende.)*

Moord! moord! Hij tuimelt, valt! Hij is getroffen!

R U D O L F *(van zijn paard springende.)*

Dat is afgrijselijk — mijn God — Heer Ridder —
Roep Gods ontferming aan — helaas! gij zijt
Een man des doods!

G E S S L E R.

Dat was een schot van TELL.

(Hij is van zijn paard in den arm van RUDOLF gegleden, en wordt op de bank nedergezet.)

T E L L *(vertoont zich op de hoogte van de rots.)*

Gij kent den Schutter, zoek hem elders niet!
Vrij zijn de hutten; thans is de onschuld veilig:
Want gij zult nooit ons land weet nadeel doen.

(Hij verdwijnt van de hoogte. Er komt volk toeschieten.)

S T U S.

STUSSI (*de anderen vooruitvliegende.*)

Wat is hier gaans? wat is er voorgevallen?

A R M G A R T.

Men heeft den Landvoogd met een' pijl doorschoten.

H E T V O L K (*binnen stuwende.*)

Wie is doorschoten?

(*Terwijl de voorsten van de Bruilofsgasten op het Tooneel komen, zijn de overigen nog op de hoogte: de muziek gaat voort.*)

R U D O L F.

Ach, hij bloedt nog dood!

Men schaff' mij hulp! men zett' den moorder na!

— Ach, arme man! moest dit uw einde zijn!

O, dat gij naar mijn raad geluisterd hadt!

S T U S S I.

Mijn God! daar ligt hij bleek, en zonder leven!

V E L E N T E G E L I J K.

Wie is de dader? spreek?

R U D O L F.

Hoe! ragst dit volk?

Dat men muzijk maakt bij den moord! zij zwijge.

(*De muzijk zwijgt; er loopt nog meer volk toe.*)

Heer Landvoogd! spreek, zoo gij nog spreken kunt —

Hebt gij mij niets te zeggen?

(*Gessler geeft met de hand een teeken, 't welk hij driftig herhaalt, om dat het niet terstond begrepen wordt.*)

Spreek! waarheen?

— Naar Kusnacht? — hoe? — 'k versta u niet — o word

Niet

Niet ongeduldig — laat het aardſche varen,
Denk liever aan verzoening met uw' God.

(Het gansche Bruiloftsgezelschap ſtaat om den ſtervenden heen, en ziet hem met ongevoelg afg, jzen aan.)

S T U S S I.

Wat wordt hij bleek — de dood grijpt hem in 't hart —
Ziet, ziet — hij ſterft — zijn oog is reeds gebroken.

ARMGART *(een kind omhoog heffende)*

Ziet, kinders! ziet; zoo ſterft een dwingeland!

R U D O L F.

Onzinnig Vrouwvolk! hebt gij geen gevoel,
Dat zich uw blik vergast aan zulk een ſchouwſpel?
— Komt, ſtaat mij bij — wil niemand nader treden,
Om dezen pijn hem uit de borst te trekken?

VROUWEN *(treden terug.)*

Dien God geſlagen heeft, roert niemand aan!

R U D O L F.

U allen treffe dood en vloek!

(Hij trekt zijn zwaard.)

S T U S S I *(hem in den arm vallende.)*

Heer! waag het niet!

Uw magt heeft uit, nu ons de Dwingeland
Niet langer plagen kan. Nu dulden wij
Geen heerscher meer; nu zijn wij vrije menſchen.

ALLEN *(onſtuimig.)*

Het land is vrij!

R U D O L F.

Is 't reeds zoo ver gekomen,
Dat gij geen vrees en geen ontzag meer kent?
— *(Set de knechten, die binnen dringen.)*

Gij ziet het gruwelfluk, alhier gepleegd —
 — Te laat komt uwe hulp — de dader vlood.
 Ous dringen and're-zorgen — Op, naar Kussnacht;
 Of wij dien burg nog voor den Keizer redden!
 Want alle banden van gehoorzaamheid
 Zijn in dit oogenblik van één gereten;
 Men rek'ne thans op trouw noch bijstand meer.

*(Terwijl hij met de knechten vertrekt, verschijnen
 zes Broeders der Barmhartigheid.)*

A R M G A R T.

Maak plaats den Broeders der Barmhartigheid!

S T U S S I.

Het offer ligt geveld — daar zijn de raven.

DE BROEDERS DER BARMHARTIGHEID *(sluiten
 een halven kring om den dooden, en zingen
 op lagen toon.)*

Snel grijpt de dood den sterv'ling aan,
 Geen uitstel wordt hem ooit gegeven;
 Hij valt op 't midden van zijn baan,
 Hij struikelt in de vaag van 't leven.
 Bereid of niet bereid te gaan,
 Hij moet voor zijnen Regter staan.

*(Terwijl de laatste regels herhaald worden,
 valt de gordijn.)*

V I J F D E B E D R I J F .

E E R S T E T O O N E E L .

Open plaats bij Altorf. Op den achtergrond ziet men regts de vesting Dwang-Uri; de steigers staan nog opgericht, even als in het derde Tooneel des eersten Bedrijfs. Links opent zich het uitzigt over vele bergen heen, waarop seinvuren branden. De dag begint aan te breken; men hoort, zoo wel dicht bij als verder af, klokken luiden.

RUODI, KUONI, WERNI, METSELAARSBAAS
en vele andere Landlieden; ook Vrouwen
en Kinderen.

R U O D I .

Ziet gij de feinen ginds op onze bergen?

. METSELAARSBAAS.

Hoort gij de klokken luiden over 't woud?

R U O D I .

De vijand vlood.

METSELAARSBAAS.

Veroverd zijn de Sloten.

R U O D I .

En wij in 't land van Uri dulden nog

Op onzen hodem dit gehate Slot?

Zijn wij de laarsten, die zich vrij verklaren?

M E T -

METSELAARSBAAS.

De vest verdwijn', waarmee ze ons wilden dwingen:
Op, werpt haar neder!

A L L E N.

Neder! neder! neder!

R U O D I.

Waar is de wachter?

VELDWACHTER VAN URI.

Hier. Wat wilt gij mannen?

R U O D I.

Begeef u op uw post, en blaas uw' hoorn:
Dat allerweeg 't gebergt' er van weergalme,
En van rondom elk rotsgewelf den klank
Teruggekaats', om snel onze Eedgenooten
Te zaâm te roepen.

(*De Veldwachter van Uri vertrekt. TURST komt op.*)

T U R S T.

Wacht, mijn Vrienden! wacht!
Wij dienen nog te hooren, hoe 't in Schwiyz
En Unterwalden staat. Wij willen wachten
Tot men van daar -

R U O D I.

Waar spreekt gij van? Hij viel!
De Dwing'land viel! nu is de vrijheid daar.

METSELAARSBAAS.

Wilt gij nog andere boden dan die vlammen,
Die van rondom de groote maar ons melden?

R U O D I.

Komt allen; mannen, komt' gij vrouwen meê!
Haalt balk en bint omver; verbreekt de sleigers!
De muur storte in! geen steen blijve op den ander!—

K 2

MET-

METSELAARSBAAS.

Komt, makkers, komt! wij hebben 't opgebouwd,
Wij kunnen 't ook vernielen.

A L L E N.

Komt! werpt neder!
(*Zij storten zich van alle kanten op het gebouw.*)

F U R S T.

't Is aan den gang; zij zijn niet meer te houden.

MELCHTHAL en BAUMGARTEN *treden op.*

M E L C H T H A L.

Wat! staat de Burg hier nog? en 't Slot te Sarnen
Ligt reeds in asch; de Rossberg is vernield!

F U R S T.

Zijt gij, mijn Vriend, ons de eerste vrijheidsbode?
Spreek! hebt gij 't Land van vreemden schoon geveegd?

MELCHTHAL (*hem omarmende.*)

Zij zijn verjaagd — verheug u, grijze Vader!
In dezen stond, terwijl wij ons omhelzen,
Bestaat in Zwitserland geen Dwingland meer.

F U R S T.

Zeg ons, hoe 't Volk de Burgen meester werd.

M E L C H T H A L.

Het was RUDENZ, die 't Slot te Sarnen won;
Zijn' matnenmoed kon wal noch trans weerflaan.
Den Rossberg had ik zelf dien eigen nacht
Bekloppen — maar verneem, wat toen gebeurde.
Reeds was 't verlaten Slot in brand gestoken,
En knappend steeg de vlam ten hoogen Hemel!

Daar

Daar schiet een edelknaap van GESLIR toe,
En roept: „Ach! BERTHA wordt een prooi der vlammen!”

F U R S T.

Mijn God!

(Men hoort het seigerwerk in'torren.)

M E L C H T H A L.

Zij was het zelf: want heimelijk
Had haar de Voogd doen brengen in het Slot.
RUDENZ spiong woedend toe — 't was meer dan tijd —
Wij hoorden reeds de zware balken vallen,
En midden uit den rook het angstgeschrei
Der ongelukkige —

F U R S T.

Werd zij gered?

M E L C H T H A L.

Toen werd er moed vereischt, en kort beraad!
— Was hij niets meer geweest dan onze Leenheer,
Ons leven hadden wij niet ligt gewaagd;
Maar hij was onzer één, een eedgenoot,
En BERTHA mnde 't Volk — Nu waagden wij
Ons leven gaarn, en vlogen in de vlammen.

F U R S T.

Zij is gered?

M E L C H T H A L.

O ja! RUDENZ en ik,
Wij droegen zelf' haar uit het brandend Slot,
En achter ons viel alles krakend in.
— En als zij nu, uit doodsgevaar gered,
Haar oogen opende voor 't licht der zon,
Viel mij de dankb're Vrijheer om den hals,
En zwijgend sloten wij een vriendschapsband,

K 3

Die,

Die, in den gloed der vlammen vastgeklonken,
Bestand zal zijn, wat proeven 't lot ons bied' —

F U R S T.

En waar is LANDENBERG?

M E L C H T H A L.

Den Brunnig over,
't Lag niet aan mij, dat hij, die mijnen Vader
't Gezigt ontroofde, zelf 't gezigt behield.
Ik joeg hem na, en greep hem in de vlugt,
En wierp hem voor de voeten van mijn' Vader.
Reeds blonk mijn zwaard hem boven 't schuldig hoofd;
Toen riep hij sidderend het mededoogen
Des blinden Grijzen in; die schonk hem 't leven.
Hij zwoer met duren eed, nooit weer te keeren;
'k Geloof hem, want onz' arm heeft hij gevoeld.

F U R S T.

God zij gedankt! dat gij de reine zege
Met bloed niet hebt bezoedeld!

KINDEREN (*loopen met stukken van het steiger-
werk over het Tooneel.*)

Vrijheid! vrijheid!
(*Men hoort op den horen van Uit blazen.*)

F U R S T.

Zie welk een feest! aan dezen blijden dag
Zal eens ons kroost als grijsaards nog gedenken.
(*Eenige meisjes brengen den hoed op een staak;
het gansche Tooneel loopt vol volk.*)

R U O D I.

Hier is de hoed, waarvoor we ons moesten buigen, —

B A U M.

B A U M G A R T E N.

Spreekt, mannen! zegt, wat vangt men met hem aan?

F U R S T.

God! onder dezen hoed stond HEDWIGS zoon!

V E L E N *(te gelijk.)*

Verniel 't gedenkstuk van de dwinglandij!

Werp hem op 't vuur!

F U R S T.

Neen! dat we hem bewaren!

Hij moest der Tijrannij tot werktuig dienen,

Hij zal voortaan een vrijheidsteeken zijn!

(De Landlieden, mannen, vrouwen en kinderen, staan en zitten op de balken van het verbroken steigerwerk, en vormen een grooten halven kring.)

M E L C H T H A L.

Zoo staan wij thans en juichen op de puinen

Der Tijrannij; en heerlijk is 't volbragt,

Wat wij op Rutli t'zaam gezworen hebben!

F U R S T.

Het werk is aangevangen, niet volbragt.

Thans ~~zal~~ ^{is} ons moed en eendragt noodig zijn:

De Keizer toch ~~zal spoedig~~ ^{zal spoedig} herwaarts komen,

Om GESSLERS dood op ons en 't Land te wreken,

En die verdreven zijn ons weer te brengen.

M E L C H T H A L.

Hij kome, zoo 't hem lust, met heel zijn heer!

Zijn Volk verjoegen wij van uit ons midden;

Hem, die van buiten komt, weerstaan wij ligt!

R U O D I.

Slechts enk'le engten op'nen hem het land;
Die zullen wij met onze lijven dekken.

B A U M G A R T E N.

Wij zijn vereenigd door een vasten band;
Zijn legermagt zal ons geen vrees verwekken.

R O S S E L M A N *en* S T A U F F A C H E R *treden op.*R O S S E L M A N (*bij het binnentreden.*)

Hoe vrees'lijk openbaart zich 't oordeel Gods!

L A N D L I E D E N.

Wat is 't?

R O S S E L M A N.

In welke tijden leven wij!

F U R S T.

Spreek op, wat is er gaans? — Zijt gij 't, Heer WERNER?
Wat meldt gij ons?

L A N D L I E D E N.

Wat is 't?

R O S S E L M A N.

Het is ontzettend!

S T A U F F A C H E R.

Wij zijn bevrijd van groote vrees, mijn Vrienden! —

R O S S E L M A N.

De Keizer is vermoord.

F U R S T.

Almagtig God!

(*Alle de Landlieden springen op, en dringen zich
om STAUFFACHER heen.*)

A L.

A L L E N.

Vermoord! hoe! wat! de Keizer! hoort! de Keizer!

M E L C H T H A L.

Het kan niet zijn! Door wien hebt gij 't vernomen?

S T A U F F A C H E R.

't Is zeker waar. Bij Bruck viel Keizer ALBREGT —
Een man, dien elk gelooft, JOHANNES MULLER,
Bragt van Schafhausen ons die tijding med.

F U R S T.

En wie — wie heeft dit gruw'lijk stuk gepleegd?

S T A U F F A C H E R.

De daad wordt dubbel gruw'lijk door den dader!
Het was zijn Neef, de zoon van zijnen Broeder,
Hertog JOHAN VAN ZWABEN, die haar pleegde.

M E L C H T H A L.

Wat dreef hem aan tot zulk een vadermoord?

S T A U F F A C H E R.

Zijn Vaders goed, met ongeduld gevorderd,
Had hem de Keizer sedert lang onthouden?
Men dacht zelfs, dat hij 't nooit verwerven zou,
En met een Bisschopsstoel gepaard zou worden.
Wat hiervan zij — de Jong'ling opende
Voor boozen vriendenraad zijn oor en hart;
En bijgestaan door ESCHENBACH en PALM
En VAN DER WART en Heer VAN TEGERFELDEN,
Besloot hij, daar hem regt geweigerd werd,
Zich wraak te schaffen met zijn eigen hand.

F U R S T.

O spreek, waar werd de gruweldaad volbragt?

STAUFFACHER.

De Keizer reed van zijn Kasteel te Baden,
 Om naar zijn hofplaats, Reinfeld, weertekeeren,
 Met LEOPOLD en JAN, de beide Vorsten,
 En groot gevolg van hoog geboren' Heeren.
 De stoet bereikt weldra het veer der Reuss,
 Waar men naar de and're zij' moet oversteken;
 Straks dringen zich de moorders in het schip,
 En scheiden dus den Keizer van zijn Vrienden.
 Daarop, terwijl de Vorst door 't bouwland rijdt
 — Men zegt, een stad der Heid'nen ligt er onder —
 De aloude vesting Habsburg in 't gezigt,
 De bakermat, waaruit zijn' grootheid sproot —
 Duwt Hertog JAN den dolk hem in de keel;
 RUDOLF VAN PALM doortijgt hem met de speer,
 En 't zwaard van ESCHENBACH klooft hem het hoofd;
 Zoo dat hij in zijn bloed ter aarde zinkt,
 Door eigen volk in eigen land vermoord.
 Van de overzij der Reuss zag men de daad;
 Doch wat vermogt men, door den stroom gescheiden?
 Men hief vergeefs een luid gejammer aan.
 Een' arme Vrouw zat sidd'rend aan den weg,
 De Keizer gaf den geest in haren schoot.

MELCHTHAL.

Zoo heeft hij zich reeds vroeg zijn graf gedolven,
 Die, onverzadelijk, op alles aasde!

STAUFFACHER.

Een doodelijke schrik heerscht overal:
 De pasfen van 't gebergte zijn bezet,
 En elk gewest verzekert zijne grenzen.
 Haar poorten sloot het grijze Zurich zelfs,
 Die poorten derig jaar voor elk geopend!

Het

Het vreest de moorders, maar nog meer — den wreker,
 Want ras verschijnt, gewapend met den ban,
 AGNES, Vorstin van Hongarije, streng,
 En van de zachtheid harer kunne ontaard,
 Om 't koninklijke bloed van haren Vader
 Te wreken aan 't geslacht der moordenaars;
 Aan hunne knechten, kind'ren, bloedverwanten,
 Ja aan de steenen zelfs van hun' kasteelen.
 Zij zwoer, al wat naar hunnen naam zich noemt,
 Ten zoen te slagten op haars Vaders graf:
 In bloed wil zij zich baden als in dauw!

MELCHTHAL.

Is 't ook bekend, waarheen de moorders vloden?

STAUFFACHER.

Zij vloden, toen de wandaad was volbragt,
 Langs vijf verscheiden wegen straks niteen, —
 Om na dien stond zich nimmer weer te zien —
 Hertog JOHAN doolt, zegt men, in 't gebergte.

FURST.

Zoo zal de misdaad hun geen vruchten dragen!
 De wraak draagt nimmer vrucht! zij is zich zelf
 Een vrees'lijk voedsel; haar genot is moord,
 En dat genot brengt mens den ijzing voor.

STAUFFACHER.

Den moorder brengt zijn' misdaad nooit gewin;
 Maar wij, wij plukken thans met reine handen
 Van dezen moord de zegenrijke vrucht.
 Want van een' groote vrees zijn wij bevrijd;
 Hij viel — de Vijand viel van onze vrijheid!
 En, zoo men zegt, gaat nu van Habsburgs Huur

De

De fchepter over op een' and'ren flam;
Een' vrije keus heeft men van 't Rijk te wachten.

FURST *en eenige anderen.*

Vernaamt gij iets?

STAUFFACHER.

De Graaf van Luxemburg
Heeft reeds, naar men verhaalt, de meeste stemmen.

FURST.

Heil ons! dat wij bij 't Rijk gebleven zijn,
Nu mag men hopen op gerechtigheid!

STAUFFACHER.

De nieuwe Heer heeft dapp're Vrienden noodig,
Hij weert van ons de wraak van Oostenrijk.

(*De Landlieden omarmen elkander.*)

DE KOSTER *met een' RIJKSBODE,*

KOSTER.

Iller ziet gij de Opperhoofden van ons land.

ROSSELMAN *en anderen.*

Wat brengt gij ons?

KOSTER.

Een Rijksbood met deeze brief.

ALLEN (*tot FURST.*)

Wij luist'ren, lees hem voor.

FURST (*leest.*)

„Den braven mannen
„Van Uri, Schwijtz en 't land van Unterwalden
„Wenscht Elsbeth, hun' Vorstin, genade en heil.”

VELEN (*te gelijk.*)

Wat wil de Keizerin? haar rijk heeft uit.

FURST (*leest.*)

„In deez' haar rouw en weduwlijke finart,
„Waarin de moord, aan haren Heer gepleegd,
„Haar wreed gedompeld heeft, gedenkt zij nog
„Der liefde en trouw door Zwitserland betoond.” —

MELCHTHAL.

In voorspoed deed zij 't nooit.

ROSSELMAN.

Men zwijs', en luister!

FURST (*leest.*)

„En twijfelt niet, of 't altijd trouwe volk
„Verfoeit de daders van 't vervloekte feit.
„Daarom verwacht zij van de drie gewesten,
„Dat zij de moorders nooit hun bijstand bieden;
„Maar zich bereid en willig zullen toonen,
„Om in de hand des wrekers hen te lev'ren:
„Gedenkende der liefde en oude gunst,
„Door RUDOLFS Vorstenhuis hun steeds bewezen.”
(*Teekenen van misnoegen onder de Landlieden.*)

~~VELEN~~ (*te gelijk.*)

Der liefde en gunst van RUDOLFS Vorstenhuis!

STAUFFACHER.

De Vader, ja, was altijd ons genegen!
Maar welke gunst bewees de Zoon ons ooit?
Werd onze vrijheidsbrief door hem bekrachtigd,
Gelijk voorheen de Keizers altijd deden?
Heeft hij naar billijkheid het regt geoefend?

Was

Was hij een schild der onschuld, der bedrukten?
 Heeft hij zijn oor geopend voor de boden,
 Die wij hem zonden, toen de nood ons drong? —
 Niets van dit alles heeft hij ooit gedaan:
 En nog op dezen dag zou 't juk ons drukken,
 Had niet onze eigen hand ons regt verschaft.
 Hem dank? hij heeft aan ons geen dank verdiend.
 Hij stond op hooge plaats; hij kon een Vader
 Van heel zijn Volk geweest zijn, maar verkoos
 Te zorgen slechts voor zijne lievelingen.
 Beween' hem dus, die groot werd door zijn' gunst!

F U R S T.

't Zij ver van ons, te juichen in zijn val;
 Of *thans* te denken aan 't geleden kwaad!
 Maar van een Vorst, die nooit ons gunst bewees,
 Den moord op hen te wreken, die ons nooit
 Bedroefden — Neen! O neen! dat voegt ons niet!
 De liefde wil slechts vrije hulde zijn;
 De dood ontbindt ons van gedwongen pligten,
 — Den Keizer zijn wij *thans* niets meer verschuldigd!

M E L C H T H A L.

En weent de Keizerin in hate zaal,
 En klaagt, van rouw ontzind, den Hemel aan;
 Zoo ziet gij hier een vrijgevochten volk
 Zijn' warmen dank dien zelfden Hemel brengen —
 Die tranen oogsten wil, moet liefde zaaijen.

(*De Rijksbode vertrekt.*)

S T A U F F A C H E R (*tot het volk.*)

Spreekt, waar is TELL? aan onzen kring ontbreekt
 De stichter onzer vrijheid, die het meest

Voor

Voor ons gedaan, en 't zwaarste heeft geleden.
Komt, gaan wij naar zijn huis in bedevaart,
Begroeten wij, vereend, hem die ons redde.

(Allen vertrekken.)

T W E E D E T O O N E E L.

*Het woonvertrek van TELL. Een vuur brandt op den
haard. Door de openstaande deur ziet men in het vrije veld.*

HEDWIG, WOUTER en WILLEM.

H E D W I G.

Streks komt uw vader, kind'ren, lieve kind'ren!
Hij leeft, is vrij, en wij zijn allen vrij!
En hem begroet het vaderland als redder.

W O U T E R.

En, Moederlief, ook ik, ik was er bij!
Dat niemand mij vergete! Vaders pijn
Vloog sissende mij over 't hoofd, en toch
Verbleekte ik niet.

HEDWIG (*hem omarmende*)

Gli zijt mij weergegeven!

'k Heb andermaal mijn wouters u gebaard!

'k Leed andermaal de moeder-smart om u!

Het is voorbij — ik heb u beiden, beiden!

En heden keert uw lieve Vader weer!

(*Een Monnik vertoont zich aan de huisdeur.*)

W I L L E M.

Zie, moeder! zie — daar staat een vrome Broeder;
Hij wil gewis een salmoes van ons bidden.

HED-

H E D W I G.

Hij nadere. Wij willen hem verkwikken;
 Hij voele, dat hij 't huis der vriend betrad.

(Zij gaat naar binnen, en komt spoedig daarop met
 een' beker terug.)

W I L L E M (tot den Monnik.)

Kom, goede Man. Mijn' Moeder wil u laven.

W O U T E R.

Kom, rust wat uit, en ga gesterkt van hier.

MONNIK (ziet schuw om zich heen met wilde blikken.)

O, zeg mij, waar ik ben? in welk een land?

W O U T E R.

Zijt gij verdwaald, dat gij dit vragen moet?
 Gij zijt te Burglen, Heer! in 't land van Uri,
 Daar, waar men nederdaalt in 't Schachen-dal.

MONNIK (tot HEDWIG, die binnen treedt.)

Zijt gij alleen, en is uw Heer te huis?

H E D W I G.

Ik wacht hem zoo — maar zeg mij wat u deert!
 Uw b'ik, uw uitzigt spelt mij weinig goeds.
 — Doch, wie gij zijn moogt, neem! gij zijt behoeftig.
 (Zij reikt hem den beker.)

M O N N I K.

Schoon dit mijn brandend hart naar laafnis hijgt,
 Ik roer niets aan, voor dat gij mij belooft —

H E D W I G.

Man! maak mijn kleed niet aan, o! treed niet nader,
 Blijf staan van ver, als ik u hooren zal.

MON-

M O N N I K.

Ach! bij dien haard, bij 't vuur, dat gastvrij braudt,
Bij uwer kind'ren hoofd, dat ik omvat —

(*Hij steekt zijne hand uit naar de kinderen.*)

H E D W I G.

Wat hebt gij in den zin? Om Godswil! ga!
Blijf van mijn kind'ren af — Gij zijt geen monnik.
Neen zeker niet! de vrede woont in dit kleed;
In uwe trekken lacht de vrede niet.

M O N N I K.

'k Ben ongelukkiger dan eenig mensch!

H E D W I G.

Het ongeluk spreekt laide tot het hart;
Maar bij uw blik sluit zich mijn boezem toe.

W O U T E R (*opspringende.*)

Ach! daar is Vader!

(*Hij snelt naar buiten.*)

H E D W I G.

O mijn God!

(*Zij wil hem volgen; maar siddert, en kan niet om
haar plaats.*)

W I L L E M (*hem na'opende.*)

Mijn Vader!

W O U T E R (*buiten het tooneel.*)

Wij zien u weer!

W I L L E M (*als boven.*)

Mijn Vader, lieve Vader!

T E L L (*als boven.*)

Gij ziet mij weer terug — waar is uw Vader?

(*Zij treden binnen.*)

L

W O U.

V O U T E R.

Daar staat zij bij de deur, en kan niet voort;
Zoo sidder: zij van vreugd en van ontroering.

T E L L.

O HEDWIG, HEDWIG! Moeder van mijn' kind'ren!
God bood mij hulp — geen dwing'land scheidt ons weer.

HEDWIG (*aan zijn' hals hangende.*)

Ach TELL! wat heb ik veel om u geleden!
(*Minnik wordt opmerkzaam.*)

T E L L.

Vergeet wat achter is; nu toeft ons vreugd!
'k Ben weder hier! ik zie mijn' woning weer!
Ik sta op nieuw in 't midden van de mijnen!

W I L L E M.

Maar, Vaderlief! ik zie uw' handboog niet!
Waar liet gij hem?

T E L L.

Gij ziet hem nimmer weer.

Hij blijft voortaan op heil'ge plaats bewaard;
Nooit zal men hem weer voor de jacht gebruiken!

H E D W I G.

Ach, dierb're TELL!

(*Zij treedt terug, zijne hand loslatende.*)

T E L L.

Wat deert u, lieve Vrouw?

H E D W I G.

Ach! — *hoe* zie ik u weder? deze hand —
Mag ik ze vatten? — deze hand — mijn God!

T E L L

TELL (*moedig en hartelijk.*)

Heeft u verdedigd, heeft het land gered;
Ik durf haar onbeschroomd ten Hemel heffen.

(*De Monnik maakt eene onwillekeurige beweging; hij wordt hem gewaar.*)

Wat wil die Broeder hier?

H E D W I G.

Ach ik vergat hem!

Spreek gij hem toe, ik huiver van zijn' blikken.

M O N N I K (*nadertredende.*)

Zijt gij die TELL, door wien de Landvoofd viel?

T E L L.

Die ben ik, ja! mijn naam verberg ik niet.

M O N N I K.

Ach, zijt gij TELL! zoo heeft Gods eigen hand
Mij herwaarts heen, en in uw huis gebragt!

TELL (*meet hem met de oogen.*)

Gij zijt geen Monnik! maar, wie zijt gij dan?

M O N N I K.

Hem, die u onregt deed, hebt gij verslagen —
Ook ik versloeg een vijand, die mijn regt
Mij weig'ren dorst — Hij was uw vijand ook —
Ik heb het land van hem verlost.

TELL (*treedt verschrikt terug.*)

Gij zijt —

Verschrik'lijk! — kind'ren, kind'ren! gaat van hier!
Ga, lieve Vrouw! Ga! ga! — gij zijt — mijn God!

H E D W I G.

Maar, TELL! wie is hij dan?

T E L L.

O, vraag het niet!

Ga, ga van hier! mijn kind'ren mogten 't hooren!
Verlaat het huis! — vlucht elders heen — met hem
Moogt ge onder 't zelfde dak niet langer toevan,

H E D W I G.

Mijn God! wat zou dit zijn!

*(Zij gaat met de kinderen heen.)*T E L L *(tot den MONNIK.)*

Gij zijt de Hertog

Van Oostenrijk — gewis! Gij hebt den Keizer,

Uw' Oom en Heer, verslagen.

J O H A N N E S P A R R I C I D A.

Ja, hij was

De roover van mijn erfdeel.

T E L L.

Uwen Oom

Hebt gij vermoord, uw' Keizer snood verslagen!

En de aarde draagt u nog! nog ziet gij 't licht!

P A R R I C I D A.

T E L L, hoor mij, eer —

T E L L.

Nog druipende van 't bloed,

Waarmêe de Vadermoord u heeft bevekt,

Waagt gij, te treden in mijn vlekloos huis;

Gij waagt het, uw gelaat den braven man

Te toonen, ja! roept zelfs het gastregt in?

P A R R I C I D A.

Ik dacht bij u barmhertigheid te vinden;

Ook gij hebt u gewroken door een moord.

T E L L.

Zoo durft gij dan, gij ongelukkige!

De schuld, die teelt der eerezucht was, verwarren

Met wat een Vader voor zijn kind'ren deed!

Hebt gij het lieve hoofd eens kinds verdedigd?

Den heil'gen haard beschermd? den ondergang,

Het

Het uiterst leed van de uwen afgeweerd?
 — Ik mag mijn' reine hand ten Hemel heffen,
 U en uw' daal vervloekend — want ik wrekte
 De heil'ge rechten der natuur, die *gij*
 Onheiligd hebt — 'k heb niets gemeen met u —
Gij hebt vermoord, en *ik* mijn kroost verdedigd!

PARRICIDA.

Gij wijst mij af, laat me aan mijn wanhoop over?

T E L L.

Ik huiver, God! terwijl ik met hem spreek!
 Ga heen! vervolg uw' vreesfelijken weg:
 Belek de hut, waar de onschuld woont, niet lang!

PARRICIDA (*keert zich om, en wil gaan.*)

Zoo *kan* ik, neen! zoo *wil* ik niet meer leven!

T E L L.

En toch beklaag ik u — Almagtig God!
 Zoo jong, en uit zoo eiflen flam geïproten!
 Een kleinzoon van RUDOLF, zijn Heer en Keizer,
 Als moorder vlugtend', hier op mijnen drempel,
 Wanhopig, mij, den armen Landman, smeekend' —
 (*Hij bekt zijn gezicht.*)

PARRICIDA.

O, zoo gij weenen kunt, heb medeloozen
 Met mij en met mijn lot! ik ben — ik *was*
 Een Vorst — en had gelukkig kunnen zijn,
 Had ik mijn ongeduld, mijn' drift bedwongen.
 De tijd heeft me al te fel aan 't hart geknagd —
 Ik zag de jeugd van LEOPOLD, mijn' Neef,
 Met eer gekroond, met landen mild bedeeld;
 Ik, die mer hem gelijke jaren tel,
 Ik moest verkwijnen als onmondig kind —

L 3

T E L L.

T E L L.

Ellendige! thans blijkt het, dat uw Oom
 U kende, toen hij 't erf aan u onthield!
 Gij zelf regtvaardigdet zijn wijs besluit
 Door uw' vermetelheid, door dezen moord.
 — Waar zijn zij, die de daad met u bedreven?

P A R R I C I D A.

Daar, waar de heufche geesten hen vervolgen:
 Ik zag na 't bloedig uur hen nimmer weer.

T E L L.

Gij weet, dat u de banvloek drukt? uw leven
 Beschermt geen vriend, ontziet geen vijand meer?

P A R R I C I D A.

't Is daarom dat ik de open' wegen schuw,
 En nimmer wag aan eenig huis te kloppen —
 Der woestenij vertrouwt zich slechts mijn voer;
 'k Zwerf door 't gebergte rond, mij zelf ten schrik,
 En beef, omzet, van eigen beeld terug,
 Als ik mijn aanzigt zie in beek of stroom.
 O voelt gij mededoogen, mensch'lijkheid —

(Hij valt voor hem neder.)

T E L L (*wendt zich weg.*)

Sta op! sta op! kruip voor mijn voeten niet!

P A R R I C I D A.

Ik blijf geknield, tot gij de hand mij reikt.

T E L L.

Zijt gij te helpen door een zondig mensch?
 Doch kniel niet langer — wat uw' misdand zij —
 Gij zijt een mensch — ik ben het ook — Van TELL
 Mag, die hem smeekt, niet ongetroost vertrekken —
 Wat ik vermag, dat wil ik voor u doen.

PAR-

PARRICIDA (*opspringende, en zijne hand driftig vattende.*)

Gij redt mijn ziel van d' afgrond der vertwijfeling!

T E L L.

Laat los mijn hand — hier kunt gij niet vertoeven;
't Is hier niet veilig, want werd ge eens ontdekt,
Geen mensch kon u. beschermen — zeg, waar heen,
Waar hoopt gij rust te vinden?

PARRICIDA.

'k Weet het niet!

T E L L.

Hoor, wat mij God in 't hart geeft — gij moet voort;
Van hier naar Rome, naar Sint Pieters stad;
Val daar den Paus te voet, en biecht hem 't kwaad,
En boet met wat hij oplegt uwe zonde.

PARRICIDA.

Hij zal mij vast den wreker overlev'ren!

T E L L.

Ontvang wat van hem komt als uit Gods hand.

PARRICIDA.

Hoe kom ik voort in 't ver en vreemd gewest?
Ik ken geen weg, en durf het nimmer wagen,
Aan and're wandelaars mij aan te sluiten.

T E L L.

Den weg zal ik u wijzen; let slechts op!
Gij stijgt van hier tot aan de bron der Reuss,
Die wild en schuimend van de bergen stort —

PARRICIDA (*verschrikt.*)

Zie ik de Reuss? zij vloeide bij den moord!

T E L L.

T E L L.

Langs d' afgiond gaat de weg, en van de kruiften
 Herkent gij hem, geplant tot een gedachtenis
 Der vele wand'laars, die de sneeuw begroef.

P A R R I C I D A.

De fluite van den weg schrikt mij niet af,
 Zoo gij van zielenangst mij slechts bevijlt.

T E L L.

Kniel neer voor ieder kruis, en boet uw' schuld
 Met heete tranen van opregt berouw —
 En zijt gij dat gevaar met God ontgaan,
 En heft de berg van zijn' bejdsden rug
 Zijn' dwarrelwind niet op u neer doen dalen,
 Dan ziet gij voor u uit de *brug*, die *sluift*.
 Kan zij den last van uwe misdaad dragen,
 Stort ze onder uwen voet niet dondrend in,
 Dan doet een rotsgewelf zich voor u op,
 Nooit door de zon verlicht — dat gaat gij door,
 Het brengt u naar een helder dal oer vreugd —
 Maar met verhaasten tred moet gij u spoeden,
 Gij moogt niet toeven daar, waar vrede woont.

P A R R I C I D A.

* Helas! RUDOLF! mijn keizerlijke Voorzoot!
 Zóó sluipt uw Kleinzoön langs den grond uws rijks!

T E L L.

Zoo, altijd klimmend, komt gij op de hoogten
 Des Gothards, daar, waar de eeuw'ge meren zijn,
 Die van den stroom des Hemels zelv' zich vullen.
 Daar zegt gij dan den Duitschen grond vaarwel,

En

En volgt de rigting van een' and'ren stroom,
Die in Italien u brengen zal —

*(Men hoort eene menigte berghorens, die den koe-
zang blazen.)*

Er naderen menschen. Voort!

HEDWIG *(binnen stuivende.)*

Waar zijt gij TELL?

Mijn Vader komt! al' de Eedgenooten komen
In blijden optogt aan —

PARRICIDA *(zijn aangezicht verbergende.)*

Helas! helas!

'k Durf niet verwijlen bij 't gelukkig Volk.

T E L L.

Ga lieve Vrouw. Wil dezen man verkwikken;
Belaad hem ijk met gaven; want zijn weg
Is ver, en op dien weg vindt hij geen herberg.
Maak spoed! men komt.

H E D W I G.

Wie is hij?

T E L L.

Vraag mij niets?

En als hij gaat, ~~zoo werd~~ ^{ziet} uwe oogen af,
Om niet te zien, langs welken weg hij wandelt!

*(PARRICIDA, hevig ontroerd, wil TELL naderen: deze
wenkt hem met de hand, en verwijdert zich. Na-
dat zij langs verschillende zijden vertrokken zijn,
verandert het Tooneel.)*

DER-

170 WILLEM TELL, TOONEELSPEL.

DERDE EN LAATSTE TOONEEL.

Men ziet de gansche vlakte voor de woning van TELL, en de hoogten, die haar van alle kanten insluiten, bezet met Landlieden. Andere Landlieden komen langs een hoogen weg, die over den Schachenberg loopt. WOLTER FURST met de beide Knapen, benevens MELCHTHAL en STAUFACHER treden voorwaarts; hen volgt een groot gedrang: zoed a TELL buiten komt, wordt hij met een luid gejuich ontvangen.)

A L L E N.

Lang leev' de Schutter TELL! die 't land behield!

(Terwijl de voorsien zich rondom TELL dringen, en hem omarmen, verschijnen RUDENZ en BERTHA, waarvan gene de Landlieden, deze HEDWIG omhelst. De Muziek op den berg beghelidt dit zwijgende tooneel: als zij ophoudt, t.esdt BERTHA in het midden des Volks.)

B E R T H A.

Landlieden! Eedgenooten! neemt mij op
In uw verbond; mij, die in 't land der vrijheid
Het eerst bescherming vond en lijfsbehoud.
In uwe dappre hand leg ik mijn' regten;
Wilt gij mié als burgeres getrouw beschermen?

L A N D L I E D E N.

„ Dat willen wij met goed en bloed.

B E R T H A.

Welaan!

Zoo reik ik dezen Jong'ling mijne hand,
Als vrije Zwitsersehe den vrijen man!

R U D E N Z.

En ik verklaar al' mijne knechten vrij.

(Terwijl de Muziek snel aanheft, valt de gordijn.)

www.books2ebooks.eu